

โลกเปลี่ยน คนปรับ

หลุดจากกับดัก ขยับสู่ความยั่งยืน

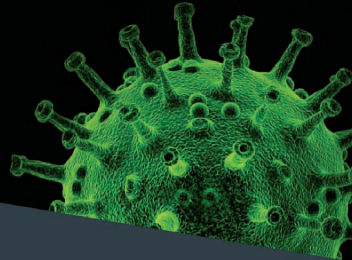
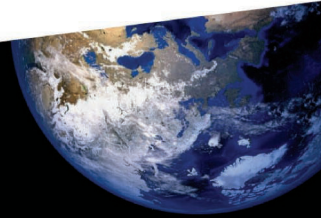
สุวิทย์ เมธินทรีย์

ความพอเพียง
ในโลกหลังโควิด

เตรียมคนไทย
เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์
ในโลกหลังโควิด

"สังคมของพวกเขา"
ในโลกหลังโควิด

ตำแหน่งปัจจุบัน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษา
วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

ผลงานเขียน

- แนวคิดว่าด้วยพลวัตโลก (Global Dynamics) ประกอบด้วย
 - โลกพลิกโฉม : ความมั่งคั่งในนิยามใหม่ (2007)
 - เมื่อโลกไม่ใช่ใบเดิม : จากโลกที่คงรูปสู่โลกที่เลื่อนไหล (2010)
- แนวคิดว่าด้วยยุทธศาสตร์การสร้างความมั่งคั่ง (Wealth Creation Strategy) ทั้งในระดับประเทศและระดับองค์กร ประกอบด้วย
 - The Marketing of Nations (1997) ร่วมกับ Philip Kotler และ สมคิด จาตุศรีพิทักษ์
 - Marketing Moves (2002) ร่วมกับ Philip Kotler และ Dipak Jain
 - Value Creation Machine (2008)
- แนวคิดว่าด้วยยุทธศาสตร์ประเทศไทย (Thailand Strategy) ประกอบด้วย
 - Thailand Stand Up (2005)
 - จุดเปลี่ยนประเทศไทย : เศรษฐกิจพอเพียงในกระแสโลกาภิวัตน์ (2006)
 - ประเทศไทยในหล้ามิติ (2008)
 - โลกเปลี่ยน ไทยปรับ : หลุดจากกับดักพ้นจากชาติที่ล้มเหลว (2013)

แต่
ประเทศไทยและโลก
อันเป็นที่รัก

คำนิยม

ศาสตราจารย์ นพ.เกษม วัฒนชัย

องคมนตรี

หากมองย้อนประวัติศาสตร์มนุษยชาติโดยเฉพาะในช่วง 2-3 ร้อยปีหลังนี้ เราอาจวิเคราะห์ได้ว่าเหตุการณ์สำคัญๆ ของโลกได้ทำให้มนุษยชาติต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตมากบ้างน้อยบ้าง ถือเป็นบทเรียนที่สำคัญที่มนุษยชาติจะต้องเฝ้าสังเกตการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งที่เกิดโดยธรรมชาติและที่เกิดจากฝีมือของมนุษย์เอง

หากเราวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่มีเหตุการณ์ที่ทำให้คนต้องปรับตัวมาก ได้แก่ สงครามโลก และสงครามกลางเมือง โรคระบาด การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมักเกิดจากเหตุปัจจัยหลายปัจจัยร่วมกัน คนจะปรับเปลี่ยนได้มากหรือน้อย ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ หรือกลุ่มประเทศ ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถในการเรียนรู้ธรรมชาติและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงนั้น รวมทั้งศักยภาพที่จะทำให้คนเปลี่ยนแปลงได้ด้วย

ในช่วง 10-20 ปีที่ผ่านมาประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของโลกหลายปัจจัยด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ การค้า และด้านสังคมวัฒนธรรม รัฐบาลและประชาชนต่างช่วยกันมองไปข้างหน้าและกำหนดยุทธศาสตร์ที่สำคัญหลายด้านด้วยกัน แต่เมื่อต้นปีการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา-19 มีผลกระทบอย่างรุนแรงทุกภาคส่วน แม้จะเริ่มที่ทวีปเอเชียแต่ก็ได้กระจายไปทั่วโลกภายใน 2-3 เดือนเท่านั้น ขณะนี้การระบาดเพิ่งผ่านไป 4 เดือนเศษ มีนักวิชาการด้านการระบาดวิทยาให้ความเห็นว่า การที่ประเทศหนึ่งจะควบคุมการระบาดได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัย 3 ประการ คือ

1. นโยบายยุทธศาสตร์ระดับรัฐ ซึ่งต้องกำหนดบนรากฐานของวิทยาศาสตร์และข้อมูลความจริงจึงจะได้ผล

2. ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบการแพทย์และสาธารณสุขของประเทศนั้น ๆ

3. ประชาชนได้รับความรู้และมีศรัทธาต่อนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐ และเชื่อมั่นในระบบการแพทย์และสาธารณสุขของตน วินัยและการปฏิบัติของประชาชนทั้งประเทศคือปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะควบคุมการระบาดไว้ได้อย่างดีหรือไม่

ปัจจุบันประเทศต่างๆ ที่ได้ควบคุมการระบาดในระดับหนึ่งต่างมองไปข้างหน้าว่า ผลกระทบของการระบาดครั้งนี้จะสร้างความเสียหายให้กับชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเพียงใด ระบบเศรษฐกิจทั้งระบบจะเสียหายเพียงใด ความมั่นคงของครอบครัวและคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะในระดับกลางและระดับล่างจะเป็นอย่างไร นี่คือนโยบายที่รัฐบาลประเทศต่างๆ กำลังตอบโต้และแก้ปัญหาอยู่

ผมขอแสดงความชื่นชมท่านรัฐมนตรีสุวิทย์ เมษินทรีย์ ที่ได้รวบรวมความคิดเห็นบันทึกอยู่ในหนังสือชื่อ “โลกเปลี่ยน คนปรับ : หลุดจากกับดัก ขยับสู่ความยั่งยืน” ผมหวังว่าข้อคิดที่มองไปข้างหน้าอย่างบูรณาการของหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติรวมทั้งประชาชนที่สนใจด้วย

1/กษ วัฒนชัย

ศาสตราจารย์ นพ.กษ วัฒนชัย

คำนิยม

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี

คำนิยม

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี

หนังสือ “โลกเปลี่ยน คนปรับ”

พุทธศักราช ๒๕๖๓

โลกกำลังเผชิญหน้ากับวิกฤตการณ์หลายด้านพร้อมกัน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และที่สำคัญที่สุดในปัจจุบันนี้ คือ เรื่องสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) ที่เกือบทุกประเทศทั่วโลกต้องรับมือเพื่อผ่านพ้นไปได้ดีที่สุดที่สุด ซึ่งประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ต้องเผชิญและฝ่าฟันกับวิกฤตดังกล่าวเช่นกัน

หนังสือโลกเปลี่ยน คนปรับ ของ ดร. สุวิทย์ เมษินทรีย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้ชี้ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของโลกหลังวิกฤตโควิด -19 ว่าเราจะต้องเผชิญกับสถานการณ์อะไรบ้าง พร้อมกันนั้นในบริบทของประเทศไทยจะเป็นอย่างไร หลักคิดที่จะนำพาคนไทยก้าวข้ามการเปลี่ยนแปลงนั้นไปด้วยกันได้ได้อย่างไร

หัวใจสำคัญของหนังสือเล่มนี้ คือ การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็น หลักคิดเพื่อให้ประเทศไทยสามารถขับเคลื่อนต่อไปได้อย่างสมดุลและยั่งยืน สอดคล้องกับบริบทของโลก โดยเน้นในเรื่องของความมั่นคงทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการอยู่ดีมีสุขของสังคม การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาศักยภาพของคุณค่าของมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของประชาคมโลก

ผมเชื่อว่า เมื่อโลกเปลี่ยนแล้ว เราต้องปรับตัวด้วยการสร้าง “ความเข้มแข็งจากภายใน” ขับเคลื่อนตามแนวคิด “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยใช้พลังปัญญา จิตสาธารณะ รวมถึงการมี น้ำหนึ่งใจเดียวกัน ประเทศไทยจะเป็นประเทศที่พัฒนาสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” อย่างแน่นอน

พลเอก

(ประยุทธ์ จันทร์โอชา)

นายกรัฐมนตรี

คำนิยม

นายชวน หลีกภัย

ประธานรัฐสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎร

ประธานรัฐสภา

คำนิยม

หนังสือ “โลกเปลี่ยน คนปรับ”

เมื่อผมได้รับเกียรติจาก ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ ให้เขียนคำนิยมของหนังสือเล่มนี้ จึงได้ใช้เวลาช่วงหนึ่งศึกษาเนื้อหาของหนังสืออันเป็นแนวคิดของ ดร.สุวิทย์ฯ ขอชื่นชมว่า ท่านได้นำความรู้จากนานาทรศนะของปราชญ์ และแหล่งความรู้ที่หลากหลาย มาประมวล แนวโน้มของโลกหลังสถานการณ์แพร่ระบาดโควิด - ๑๙ เพื่อให้ความสำคัญในการเตรียมความพร้อม ของคนไทยในการปรับตัวให้เข้ากับสมดุลใหม่ของโลกโดยได้หยิบยกหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง” ของล้นเกล้ารัชกาลที่ ๙ เป็นหนึ่งในแนวทางสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยประสบการณ์ของ ดร.สุวิทย์ฯ ในการทำหน้าที่ในฐานะนักวิชาการและช่วงหนึ่งในฐานะ ฝ่ายบริหารทางการเมือง ทำให้เล็งเห็นปัญหาได้หลากหลายมิติมากขึ้น

ผมเชื่อว่า สิ่งที่เป็นรากฐานและเกราะคุ้มกันชั้นดีต่อโควิด - ๑๙ คือ ระเบียบวินัย และการเรียนรู้ ซึ่งสถาบันการศึกษาจะมีส่วนสำคัญยิ่งที่จะสามารถทำให้เกิดขึ้นได้ และต้องถือว่า กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่ ดร.สุวิทย์ฯ รับผิดชอบอยู่นี้ ก็มีบทบาท หน้าที่โดยตรงในเรื่องดังกล่าว

ในภาวะที่มีปัญหาที่ต้องร่วมมือกันเช่นนี้ ทุกคนต้องตระหนักว่า แต่ละคนนั้นมีหน้าที่อะไร และทำหน้าที่นั้นให้ดีที่สุดด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ว่าจะอยู่ในสาขาอาชีพใด เราก็จะสามารถที่จะผ่านพ้นวิกฤตไปได้ด้วยดี และสุดท้ายนี้ ผมขอชื่นชม ดร.สุวิทย์ฯ ที่ได้จัดทำหนังสือ เล่มนี้ขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อสาธารณะโดยทั่วกัน

(นายชวน หลีกภัย)
ประธานรัฐสภา

คำนิยม

นายไสลเกษ วัฒนพันธุ์
ประธานศาลฎีกา

คำนิยมหนังสือเรื่อง “โลกเปลี่ยน คนปรับ”

“In the midst of every crisis, lies great opportunity” Albert Einstein

ท่ามกลางทุกวิกฤต ย่อมมีโอกาสรออยู่เสมอ วิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา - ๒๐๑๙ ทำให้มนุษยชาติต้องเผชิญกับชะตากรรมร่วมกัน (One World, One Destiny) ไม่ว่าจะปรารถนาหรือไม่ พร้อมแค่ไหน มนุษย์ต่างต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทั้งการทำงานและการดำเนินชีวิต บอกกล่าวการสังสรรค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับเชื้อไวรัสดังกล่าวได้ อันอาจกลายเป็นวิถีใหม่ของการดำเนินชีวิต นอกจากการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตใหม่ซึ่งเป็นเรื่องภายนอกแล้ว สิ่งหนึ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ คือ การปรับเปลี่ยนชุดความคิด ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนจากภายใน เพื่อตอบคำถามว่า เราควรจะดำเนินชีวิตไปในทิศทางใด วิกฤตการณ์นี้นำโอกาสอันดีที่ทำให้มนุษยเราจะได้หยุดพัก พิจารณาและทบทวนเรื่องราวภายใน เพื่อปรับเปลี่ยนมุมมองและความคิดตน

หนังสือเรื่อง “โลกเปลี่ยน คนปรับ” ซึ่งแต่งโดย ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ เล่มนี้ นำเสนอแนวความคิดอีกแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจ และมีประโยชน์ต่อส่วนรวมเกี่ยวกับพลวัตของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์ในปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา - ๒๐๑๙ ที่เสมือนเป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงให้เร็วขึ้น ชี้ให้เห็นจุดบกพร่อง พร้อมเสนอแนวทางที่เหมาะสมของมนุษย์ในการดำเนินชีวิต เหมาะสำหรับผู้สนใจที่จะอ่าน ตรึกตรอง และนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาตนเองและสังคมต่อไป

(นายไสลเกษ วัฒนพันธุ์)

ประธานศาลฎีกา

มุมมองจากผู้นำ
ในสังคม

มุมมองจาก

ดร.สมคิด จาตุศรีพิทักษ์

รองนายกรัฐมนตรี

สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงกับชีวิตความเป็นอยู่ของทุกคน ทั้งด้านสุขภาพและด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบอย่างรุนแรงของโรคโควิด-19 ไม่เพียงแต่มีผลกระทบสั้นในการปิดเมืองและการปรับรูปแบบการใช้ชีวิตของทุกประเทศในโลก แต่มีผลกระทบยาวในด้านเศรษฐกิจ ทั้งรูปแบบการค้าและการลงทุนที่เปลี่ยนแปลงไป ประเทศไทยต้องฝ่าวิกฤตครั้งนี้ไปให้ได้ ด้วยความร่วมมือ ร่วมแรง และร่วมใจของทุกภาคส่วน เฉกเช่นเดียวกับทุก ๆ วิกฤตที่ผ่านมา

หนังสือ “โลกเปลี่ยน คนปรับ” ของ ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ เป็นผลงานที่เขียนขึ้นในระหว่างที่ประเทศไทยและโลกกำลังแสวงหาแนวทางในการฟื้นตัวจากวิกฤตโรคโควิด-19 ซึ่งเป็นโอกาสอันดีในการมองย้อนกลับไปยังสิ่งที่เป็นปัญหา และหาทางแก้ไขร่วมกัน นับเป็นอีกหนึ่งแรงผลักดันสำหรับประเทศไทยให้ก้าวข้ามวิกฤตในครั้งนี้

ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ ได้เสนอแนวความคิดร่วมสมัย มองปัญหาที่ฐานราก และชักชวนให้คนไทยปรับกระบวนการทัศน์และวิถีคิด โดยยึดหลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเปลี่ยนจากโลกที่ไม่สมดุล ให้กลายเป็นโลกที่สมดุล รวมไปถึงการพัฒนาทุนมนุษย์ และรูปธรรมของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยหลังวิกฤตโรคโควิด-19

ผมเชื่อมั่นว่าหนังสือ “โลกเปลี่ยน คนปรับ” เล่มนี้ จะช่วยให้ผู้อ่านนำหลักคิดและสาระสำคัญไปประยุกต์ใช้ สร้างความร่วมมือในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทย ให้พร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ดร.สมคิด จาตุศรีพิทักษ์

รองนายกรัฐมนตรี

พฤษภาคม 2563

มุมมองจาก ศาสตราจารย์เกียรติคุณ บพ.ประเวศ วะสี ราชภรธาอาวุโส

“โลกหลังโควิด ตามที่สุวิทย์บอก”

ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ ปรมุรรัฐมนตรีนว่าการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม เป็นคนไทยน้อยคนหรือแม้ในโลก ที่เข้าใจ ความซับซ้อน (Complexity) ของโลกปัจจุบัน และพยายามคลี่ความซับซ้อน ออกมาให้สาธารณชนเข้าใจได้ เพื่อปรับปรุง แก้ไข เปลี่ยนแปลง

วิกฤตการณ์ใหญ่ของโลกในปัจจุบันเป็น**วิกฤตความซับซ้อน** ที่พหุมิติ เข้ามาเชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อนทั้งโลก ตั้งแต่โลกทัศน์ - วิถีคิด - จิตสำนึก - วิถีชีวิต - ระบบเศรษฐกิจ - ระบบการเงิน - เทคโนโลยี - การสื่อสารการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ - ลัทธิ - ความเชื่อ - อุดมการณ์ - ศาสนา - อาวุธและกำลังทหาร - การก่อการร้าย - การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและภูมิอากาศ - การเมือง ฯลฯ ต่างๆ เหล่านี้เชื่อมโยงกันเกิดเป็น**ระบบที่ซับซ้อน** (Complexity system) ที่ไม่มีใครสามารถเข้าใจ ควบคุม หรือพยากรณ์ได้ แต่มันพันพิชหรือส่งผลเสีย ไปรอบตัว ทำให้โลกเสียสมดุลในทุกมิติ ทั้งทางสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมือง และในตัวมนุษย์เอง ความเหลื่อมล้ำหรือเสียสมดุล อย่างสุดๆ นำไปสู่ความวุ่นวาย ปั่นป่วน รุนแรง หรือวิกฤตใหญ่ก่อนโควิดมา

เพราะโลกวิกฤตโควิดจึงมา เมื่อโควิดมาก็ซ้ำเติมให้วิกฤตมากขึ้น ดร. สุวิทย์ ชี้ให้เห็นข้อดีของวิกฤตโควิด คือเมื่อวิกฤตก็เป็นโอกาส อย่างที่คนโบราณว่าไว้ โอกาสที่จะพลิกวิถีคิด หรือเกิดจิตสำนึกใหม่ (New consciousness)

กับที่มนุษย์ชาติเข้าไปติดนั้นลึกและแข็งแกร่งมาก ไม่มีทางหลุดออกมาง่ายๆ ที่จริงธรรมชาติมาเตือนเป็นระลอกๆ ถ้ามนุษย์ชาติยังไม่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ ธรรมชาติก็จะเพิ่มความแรงของการเตือนขึ้นเรื่อยๆ

โควิด-19 คือ การเตือนของธรรมชาติอย่างแรงที่สุด ที่มีผลสะเทือน ไปทั่วโลกในทุกมิติ เพราะฉะนั้น **หลังโควิดจะไม่เหมือนเดิม** อีกต่อไป

ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ ได้อธิบายถึงมิติต่างๆ ที่จะต้องเปลี่ยนไป เช่น จิตสำนึก การรับรู้ วิธีคิด จิตใจ ความมุ่งหมาย (Purpose) วิธีทำงาน โครงสร้างอำนาจ ฯลฯ อันจะเป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน (Transformation) ที่ใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ

การเปลี่ยนแปลงใหญ่ของมนุษยชาติครั้งนี้ จะทำให้ลัทธิ อุดมการณ์ การปฏิวัติรัฐประหารต่างๆ นานาในอดีตกลายเป็นเรื่องเล็กเรื่องน้อยที่เทียบกันไม่ได้ แต่มีข้อต่างกันที่การปฏิวัติต่างๆ ทำด้วยความรุนแรง ทำด้วยความยากลำบาก เจ็บปวด และไม่ได้ผลจริง

ตรงกันข้าม การเปลี่ยนแปลงใหญ่ครั้งนี้จะทำได้ด้วยความสุขและความสร้างสรรค์ เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงด้วยปัญญาและความกรุณา (Compassion) ไม่ใช่ด้วยการใช้อำนาจ ผมขอขอบคุณ ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ ที่มีฉันทะและวิริยะอย่างแรงกล้าในการนิพนธ์หนังสือเล่มนี้ อันเป็น Words of wisdom หรือพจนานุกรมปัญญาเพื่อสังคมไทย ขอให้เพื่อนคนไทยใช้เป็นกัลยาณมิตรร่วมเดินทาง บนเส้นทางสายปัญญาไปสร้างโลกใหม่หลังโควิด อันเป็นโลกแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสมดุล มีแสงสว่างทางปัญญาและจิตใจแห่งความเป็นมนุษย์สูงส่ง

ท่านสามารถเริ่มต้นง่ายๆ ด้วยการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำเป็นกลุ่มๆ ในทุกวงการและข้ามวงการ เป็นกลุ่มศึกษาและพัฒนาโลกหลังโควิด หนังสือโดย ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ เล่มนี้เป็นปัจจัยนำเข้าอย่างหนึ่งเพื่อประกอบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ว่า โลกหลังโควิดควรเป็นอย่างไร และทำอย่างไร ปัญหาของกลุ่มต่างๆ จะแก้กันขึ้นเรื่อยๆ และเข้ามาเชื่อมโยงกันเป็นปัญหาร่วม (Collective wisdom) ขนาดใหญ่ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยสู่ยุคใหม่ ที่มีความเจริญอย่างแท้จริง อาจไปถึงขั้นยุคศรัทธาวิริยะ

โดยก่อให้เกิดความสุขประดุจบรรลุนิพพาน* แก่คนไทยทุกคน ทั้งในกระบวนการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำ และผลที่เกิดตามมาอันเป็นวิริยะพัฒนา

ประเวศ วะสี

(ศาสตราจารย์เกียรติคุณ

นายแพทย์ประเวศ วะสี)

10 พฤษภาคม 2563

* ดูการใช้คำนี้ในหนังสือ "A World Waiting To Be Born" โดย Scott Peck

มุมมองจาก สมพล เกียรติไพบูลย์

ผมมีโอกาสร่วมงานกับ ดร. สุวิทย์ เมษินทรีย์ ทั้งในด้านวิชาการ การบริหารงานภาครัฐและภาคเอกชน เป็นเวลานานมาก ต้องยอมรับว่า ดร. สุวิทย์ เมษินทรีย์ เป็น “นักคิด-นักเขียน” ที่มีความกล้าหาญ มีวาทกรรมใหม่ ๆ ในทางสร้างสรรค์ นำเสนอความเห็นที่แสดงถึงความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานที่จะพลิกโฉมปรับเปลี่ยนประเทศไทยสู่ การพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ ดร. สุวิทย์ เมษินทรีย์ ยังเป็นผู้มีศรัทธา อย่างยิ่งในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศ โดยเฉพาะ เศรษฐกิจฐานราก ผลงานของ ดร. สุวิทย์ เมษินทรีย์ ที่ผ่านมาและเป็น ที่คุ้นชินกันดี เช่น การร่วมริเริ่มและขับเคลื่อนโครงการ OTOP โครงการ ครัวไทยสู่ครัวโลก และเป็นผู้ริเริ่มโมเดลเศรษฐกิจ Thailand 4.0 และ BCG Economy Model ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม ของประเทศ โดยยึดหลัก 3 ประสาน คือ ภาครัฐ ภาคประชาชน และ ภาคเอกชน

เมื่อเกิดวิกฤตการแพร่ระบาดใหญ่ทั่วโลกของไวรัส Covid-19 ที่ทั่วทั้งโลกต้องเผชิญกับวิกฤตหลายด้านทั้งการสาธารณสุข การถดถอยทางเศรษฐกิจ รวมถึงวิถีการใช้ชีวิตของผู้คนที่ต้องปรับเปลี่ยนไปให้รับกับสถานการณ์การแพร่ระบาดใหญ่ในรอบ 100 ปี ของโลกในครั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงของโลกครั้งใหญ่ที่ทุกประเทศ ล้วนเผชิญวิกฤตกันทั่วหน้า คำถามจึงเกิดขึ้นว่าหลังวิกฤต Covid-19 ประชาคมโลกจะเปลี่ยนแปลงในทางใด และประเทศไทยจะต้องปรับตัว ไปอย่างไร

ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ จึงได้นำเสนอความเห็นผ่านหนังสือเรื่อง “โลกเปลี่ยน คนปรับ : หลุดจากกับดัก ขยับสู่ความยั่งยืน” โดยนำเสนอแนวทางความพอเพียงในโลกหลังโควิด เตรียมคนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในโลก และสังคมของพวกเราในโลกหลังโควิด ซึ่งเป็นผลงานเขียนที่ทรงคุณค่า มีแนวคิดและมุมมองที่เข้าใจประเทศไทยอย่างแท้จริง โดยได้สะท้อนปัญหา ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยและสังคมโลกปัจจุบัน โดยชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทยจะต้องมุ่งมั่นพัฒนาไปสู่ความยั่งยืน โดยหลักคิดการขับเคลื่อนประเทศไทยหลัง Covid-19 คือ การสร้างความเข้มแข็งจากภายใน เชื่อมไทยสู่ประชาคมโลก การเดินทางไปด้วยกันไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง โดยใช้หลักการ BCG (Bioeconomy, Circular Economy, Green Economy) ควบคู่กับ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และที่สำคัญยิ่ง ดร. สุวิทย์ เมษินทรีย์ ได้เน้นความสำคัญของ “พลังปัญญามนุษย์” จะทำอย่างไรให้ผู้คนรู้จักเต็มเมื่อขาด รู้จักหยุดเมื่อพอ และรู้จักปันเมื่อเกิน ทั้งหมดจึงอยู่ที่ “คุณภาพคน” ที่จะพัฒนาขึ้นมา เพื่อให้พวกเราสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นปกติสุขในโลกใหม่ใบนี้

ผมจึงขอถือโอกาสนี้แสดงความชื่นชมและแสดงความยินดีกับ ดร. สุวิทย์ เมษินทรีย์ กับผลงาน การศึกษา เรื่อง “โลกเปลี่ยน คนปรับ : หลุดจากกับดัก ขยับสู่ความยั่งยืน” และหวังว่าหนังสือเล่มนี้ จะเป็นแนวทางและสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ภาครัฐ ประชาชน เอกชน รวมถึงตลอดถึงวงการการศึกษาที่จะร่วมมือกันขับเคลื่อนประเทศได้อย่างราบรื่นถาวร

สมพล เกียรติไพลย์

พฤษภาคม 2563

มุมมองจาก ดร.ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์ ประธานกรรมการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วิกฤตโควิด-19 เกิดขึ้นอย่างไม่มีใครคาดคิด ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อมวลมนุษยชาติทั่วโลก ทั้งในแง่ของการดำเนินชีวิต การทำมาหากินและการหาแนวทางฟื้นฟูจากความสูญเสีย จนถึงขณะที่ผู้เขียนกำลังเขียนข้อคิดชิ้นนี้ ภาวะวิกฤตนี้ก็ยังไม่จบสิ้น แต่ผู้คนตระหนกกันมากขึ้นถึงการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ที่จะตามมาในรูปแบบของนิวนอร์มอล ซึ่งตามศัพท์บัญญัติของราชบัณฑิตยสถานใช้คำว่าความปกติใหม่หรือฐานวิถีชีวิตใหม่

หนังสือชุด “โลกเปลี่ยน คนปรับ” ของดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์หรือที่ผมเรียกติดปากว่าอาจารย์สุวิทย์จัดทำขึ้นมาอย่างทันต่อเหตุการณ์นำเสนอการวิเคราะห์ที่ความเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างลึกซึ้ง มีแนวคิดและข้อเสนอใหม่ๆ เพื่อเป็นทางออกให้แก่ปัจเจกชนและสังคมไทยมากมาย สมกับที่ใช้คำว่า “ในโลกหลังโควิด” ประกอบการตั้งชื่อในหัวข้อหลัก ๆ

อาจารย์สุวิทย์เป็นนักคิดที่ได้รับการยอมรับและยกย่องมายาวนาน โดยเฉพาะแนวคิดในเชิงกลยุทธ์ ในช่วงสี่ปีที่ผ่านมาท่านมีโอกาสดำเนินการบริหารประเทศในตำแหน่งรัฐมนตรี แนวคิดและข้อเขียนของท่านในระยะหลังจึงเพิ่มมิติของการเข้าถึงสถานการณ์ที่แท้จริงและเสนอมาตรการของภาครัฐที่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติได้ เช่น แนวคิด Thailand 4.0 เป็นต้น

หนังสือชุดนี้เป็นการร้อยเรียงหนังสือเล่มเล็กที่เพิ่งเผยแพร่ออกมาใน 3 หัวข้อเข้าเป็นชุดเดียวกัน แนวคิดหลายเรื่องได้มีการนำเสนอโดยอาจารย์สุวิทย์มาก่อนหน้านี้แล้ว แต่ผลกระทบของโรคโควิดถึงขั้นปรับเปลี่ยนโลกกระตุ้นให้อาจารย์ทำการวิเคราะห์และเสนอแนวคิดที่นำศึกษา เพิ่มเติมให้สอดคล้องกับบริบทใหม่และความท้าทายใหม่ของโลก เนื้อหาสาระในหนังสือมีมากมายที่ผู้เขียนไม่สามารถกล่าวถึงได้หมด แต่ขอตั้งข้อสังเกตถึงประเด็นหนึ่งที่ได้รับการตอกย้ำ คือคุณค่าของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งในหลวงรัชกาลที่เก้าได้พระราชทานให้แก่ประชาชนชาวไทยมานาน หลายทศวรรษแล้ว อาจารย์สุวิทย์เองก็เคยเขียนหนังสือในเรื่องของปรัชญานี้มาแล้วเมื่อหลายปีก่อน ความสำคัญของเรื่องนี้ปรากฏให้เห็นชัดเจนอีกครั้งหนึ่งในส่วนที่หนึ่งของหนังสือในหัวข้อ”ความพอเพียงของโลกหลังโควิด” อาจารย์สุวิทย์ได้ชี้ให้เห็นว่าการปรับเปลี่ยนโลกให้มุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนซึ่งมีทิศทางดำเนินการต่อเนื่องแบบค่อยเป็นไปมาเกือบสามทศวรรษได้ถูกโรคโควิดเป็นตัวเร่งการปรับเปลี่ยนเพื่อปรับความสมดุลของโลกในมิติต่างๆ อันได้แก่การให้ความสำคัญทั้ง 3 มิติควบคู่กันไปคือเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะนำไปสู่ความมั่นคง อยู่ดีมีสุข และรักษาสีสิ่งแวดล้อม โดยอาจารย์สุวิทย์ได้เพิ่มมิติของการเสริมสร้างภูมิปัญญาของมนุษย์เข้าไปด้วยประเด็นสำคัญที่อาจารย์สุวิทย์ตอกย้ำคือ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังคงเป็นรากฐานของความสมดุลในมิติต่าง ๆ ประเด็นนี้ผู้เขียนเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งและขอเสริมว่าจุดสำคัญคือการดำเนินการตามทางสายกลาง การสร้างภูมิคุ้มกันที่เหมาะสม การพึ่งพาตัวเองและสร้างความพอเพียงในระดับพื้นฐานให้มั่นคงก่อนจะขยายผลไปสู่การดำเนินการที่กว้างขวางขึ้น (จึงเปิดโอกาสให้ถอยกลับมาตั้งรับในฐานของตนเองเมื่อเกิดภัยคุกคามขึ้น)

แนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สรุปกันเรียกสั้น ๆ ว่า 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นข้อแนะนำอีกครั้งหนึ่งในส่วนที่สามของหนังสือคือหัวข้อ “สังคมของพวกเราในโลกหลังโควิด” อาจารย์สุวิทย์ได้ย้ำว่าชีวิตของคนเราจะสมดุลได้ด้วยความรู้และคุณธรรมอันเป็นสองเงื่อนไขที่ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้สอนไว้ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนประทับใจกับบรรดาทองของอาจารย์สุวิทย์ที่ว่า “ด้วยการเกื้อกูลและแบ่งปันของสังคม ความเป็นมนุษย์ที่แท้จริงจึงจะเกิดขึ้นและนำไปสู่สังคมที่แท้จริงได้ในที่สุด”

สำหรับส่วนที่สองของหนังสือในหัวข้อมนุษย์ที่สมบูรณ์ในโลกหลังโควิด เป็นการนำเสนอแนวคิดในเรื่องมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยเน้นถึงการบูรณาการการใช้ชีวิต-การเรียนรู้-การทำงานเข้าด้วยกัน รวมทั้งการกำหนดเป้าหมายเรียนรู้แบบองค์รวม อันเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับงานในความรับผิดชอบของอาจารย์สุวิทย์ในปัจจุบัน คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว)

หนังสือชุดนี้มีความยาวเพียง 110 หน้า แต่อัดแน่นไปด้วยเนื้อหาสาระการวิเคราะห์และการนำเสนอแนวคิดใหม่ ๆ ในสไตล์เขียนและบรรยายที่เป็นเอกลักษณ์ของอาจารย์สุวิทย์ซึ่งแฟนพันธ์แท้คุ้นเคยกันดีคือ สร้างคำศัพท์และคำคมที่จดจำได้ง่ายอันกระตุ้นให้อยากศึกษาและสร้างความเข้าใจ รวมทั้งการใช้ไดอะแกรมและชาร์ตประกอบเพื่อช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นภาพของแนวคิดที่อาจฟังดูเป็นนามธรรมได้ชัดเจนขึ้น โดยสรุปถือได้ว่าเป็นหนังสือที่มีคุณค่าและน่าอ่านเพื่อเตรียมตัวรับฐานวิถีชีวิตใหม่ที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนี้

ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์

ประธานคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
พฤษภาคม 2563

มุมมองจาก

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ พว.จรัส สุวรรณเวลา

หนังสือ โลกเปลี่ยน คนปรับ หลุดจากกับดัก ขยับสู่ความยั่งยืน ของ สุวิทย์ เมษินทรีย์ เป็นหนังสือที่น่าอ่านอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่สนใจพัฒนาการของประเทศไทย และผู้สนใจในอนาคตของประเทศทุกคน

ดร. สุวิทย์ เมษินทรีย์ เป็นผู้ที่มีความสามารถพิเศษ ท่านเป็นผู้ที่อ่านมาก และมีความรู้กว้างขวาง ติดตามความเปลี่ยนแปลงในโลกอย่างใกล้ชิด แล้วสามารถนำประเด็นที่หลากหลายมาผสมผสานกัน ประกอบเป็นจินตนาการ เกิดวิสัยทัศน์ของอนาคต จนสามารถมองอนาคตในบริบทของประเทศไทย ท่านยังมีความสามารถในการนำเสนอความคิดให้เข้าใจได้ พร้อมไปกับการเร้าความคิดของผู้รับฟัง และผู้อ่านได้อย่างแยบยล

ในหนังสือโลกเปลี่ยน คนปรับ หลุดจากกับดัก ขยับสู่ความยั่งยืน ท่านได้วางกรอบภาพพจน์ของหนังสือบนการระบาดของโรคโควิด 19 โดยเน้น “ห้วงวิกฤต ที่มาพร้อมกับห้วงโอกาส” ปัญหาของโลกและของประเทศไทย มีมาอย่างรุนแรง ตั้งแต่ก่อนการเกิดโรคระบาดด้วยซ้ำ แต่เมื่อมาเกิดการระบาดระดับโลกอย่างเป็นทางการเป็นมหันตภัย ปัญหาเพิ่ม ความรุนแรง มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม และการอยู่รอดของมนุษย์ กลับกลายเป็นแรงทางบวกที่ทำให้โลกต้องปรับตัวอย่างใหญ่หลวง กลายเป็นความหวังของมนุษยชาติ

หนังสือนี้ชี้ให้เห็นว่า โลกแต่เดิม เป็นโลกที่ไร้สมดุล ไร้เสถียรภาพ ไม่มั่นคงปลอดภัย และมีความขัดแย้งที่รุนแรง เป็น “โลกแห่งความสุดโต่ง โลกที่ไม่พึงประสงค์” มีรอยปริในระบอบ ที่แยกแยะเป็น 7 ส่วน เกิด “ตราบาปเชิงนโยบาย” 7 ด้าน เป็นภาพที่น่าสะพรึงกลัว

แต่โลกเปลี่ยน คนปรับ ความพอเพียงในโลกหลังโควิดสร้างภาพ
ของความหวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับประเทศไทย เป็นโอกาส
“เตรียมคนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์” นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
มาสร้างสมดุล

หนังสือไม่ได้หยุดอยู่ที่หลักคิด แต่ได้แยกแยะเสนอแนวทางสู่การ
ปฏิบัติด้วย “การขยับปรับเปลี่ยนโลก 7 ประการ” ซี่ทางปฏิบัติร่วมกัน
ของคนไทย ในโลกหลังโควิด โมเดลการขับเคลื่อนประเทศไทยที่เป็นรูป
ธรรม มีชื่อว่า “BCG Economy Model” นำหลักใน 3 มิติ ที่ต่างกัน
มาผสมกันเพื่อตอบโจทย์ คือ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) เศรษฐกิจ
หมุนเวียน (Circular Economy) และ เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy)
ด้านแรกเป็นวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ด้านที่สองเป็น
กระบวนการที่ครบวงจรคุณค่า ด้านที่สามเป็นผลกระทบสิ่งแวดล้อม
และความยั่งยืน เมื่อเอาสามด้านมาผสมกัน กลายเป็น 4 สาขา
ยุทธศาสตร์ ตอบโจทย์การสร้างความเข้มแข็งจากภายในและเชื่อม
ประเทศไทยสู่ประชาคมโลก มิเพียงเท่านั้น ในหนังสือยังได้นำเสนอ
การใช้ชีวิตที่สมดุล เพื่อเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในโลกหลังโควิด โดยเน้น
การเชื่อมโยงการดำรงชีวิต การทำงานและการเรียนรู้ ไปจนถึงการ
ปรับเปลี่ยนในสังคม จนเป็นสังคมที่อุบัติขึ้นหลังโควิด มีวัฒนธรรมการ
เกื้อกูลกัน กัลยาณมิตรทางสังคม และจิตวิญญาณสาธารณะ ซึ่งคำตอบ
มีอยู่แล้วในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รายละเอียดมีอยู่มากที่ท่านผู้อ่าน
จะสามารถเปิดตาความคิดออกไปตามที่ท่านผู้เขียนได้บรรจรรอกราธบาย

ขอเชิญชวนผู้ที่สนใจในสังคมรอบด้านได้อ่านหนังสือเล่มนี้
และขยายความคิดและจินตนาการออกไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อ
สังคมไทยต่อไป

จรัส สุวรรณเวลา
พฤษภาคม 2563

มุมมองจาก

ศาสตราจารย์คลินิกเกียรติคุณ

พว.ปิยะสกล สกลสัตยาทร

วิกฤตเป็นโอกาส ท่านผู้นิพนธ์ได้แสดงให้เห็นถึงสัจธรรมของถ้อยคำนี้

ช่วงที่โควิด-19 ระบาดรุนแรง โลกเหมือนจะหยุดหมุนลงชั่วขณะ แต่ผู้นิพนธ์ได้ใช้เวลาจากการ work from home แต่งหนังสือเล่มนี้ โดยมองวิกฤตโควิด-19 เป็นเสมือนแรงผลักดันให้โลกต้องปรับเปลี่ยนสู่โลกใบใหม่ที่ดีกว่า ที่สำคัญคือยกระดับจิตวิญญาณมนุษย์ให้สูงขึ้น

ทุกประโยคที่ผู้นิพนธ์ร้อยเรียง มีการวิเคราะห์ข้อมูลในอดีต พิจารณาเหตุการณ์ในปัจจุบัน คาดการณ์การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และเสนอแนวคิดในการสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล องค์กร ชุมชน สังคม ประเทศชาติ จนถึงประชากรโลก พร้อมทั้งยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อน ผู้นิพนธ์มองถึงความสัมพันธ์และความสมดุลระหว่างมนุษย์กับมนุษย์และมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นผู้อ่านจะได้ประโยชน์เพราะไม่เพียงเปิดตาเพื่อจะอ่านแต่อย่างเดียว แต่เมื่ออ่านแล้วจะทำให้สามารถเปิดหูที่จะรับฟัง เปิดใจที่จะรับรู้ และหากได้พิจารณาอย่างถี่ถ้วน ผู้อ่านจะเห็นโอกาสที่จะทำให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ให้เป็นโลกที่พึงประสงค์ของผู้คนทุกหมู่เหล่า โลกที่ประชากรดูแลกันและกัน โลกที่เอื้ออาทรต่อมนุษย์ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสรรพสัตว์ทั้งหลาย เพราะความสมดุลคือทางสายกลางนำไปสู่ความยั่งยืนที่จีรัง

ผู้นิพนธ์เสนอแนวความคิดความพอเพียงในโลกหลังโควิด-19 เสนอแนวทางการเตรียมพร้อมคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คนไทยที่ตระหนักในคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่มีได้เรียนรู้เพียงพอจะอยู่รอดคนเดียว แต่เรียนรู้ที่จะที่โอบอุ้มสังคมเพื่อเติมเต็มให้ชีวิตตนเองและผู้อื่น รวมถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย มุมมองเหล่านี้ลึกซึ้งท้าทาย และสร้างสรรค์เป็นอย่างยิ่ง

ที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งคือหนังสืออันทรงคุณค่าเล่มนี้ ถูกนิพนธ์โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและเทคโนโลยี ซึ่งมีหน้าที่ผลิตบัณฑิต ส่งเสริมวิทยาศาสตร์ การวิจัย และการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาประเทศให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ผู้นิพนธ์ได้ทุ่มเทประสบการณ์และความคิดถ่ายทอดออกมาเป็นตัวหนังสือซึ่งประกอบด้วยปรัชญาอันลึกซึ้งด้วยปัญญาที่สดใสและแนวคิดที่คมชัด จึงเป็นการสมควรยิ่งที่จะเผยแพร่หนังสือนี้ สู่บุคคลทุกเพศ ทุกวัย ทุกฐานะทุกอาชีพและวิชาชีพ เพื่อได้พิจารณาให้เกิดแรงบันดาลใจร่วมกับผู้นิพนธ์เพื่อก่อพลังอันยิ่งใหญ่ที่จะขับเคลื่อนนำพาประเทศไทยและ สังคมโลกออกจากวิกฤตโควิด-19 ไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ปิยะสกล สกลสัตยาทร
พฤษภาคม 2563

มุมมองจาก บัณฑิต ลำซ่า

อาจารย์สุวิทย์ เมษินทรีย์ เป็นนักคิดที่คิดกว้างไกลไปในอนาคต มาแต่ไหนแต่ไรแล้ว ตั้งแต่ยังทำงานเป็นครูผู้สอนนักศึกษาวิชาการบริหาร มาหลายรุ่นด้วยกัน มาในวันนี้ ที่ท่านดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม และประเทศไทย กำลังต่อสู้กับผลกระทบของโรคระบาดโควิด-19 เช่นเดียวกับทุก ๆ ประเทศในโลกนี้ จึงเป็นจังหวะเวลาที่เหมาะสมที่นักคิดเช่นท่าน จะได้แสดงวิสัยทัศน์ที่ไกลออกไปอีกขั้นหนึ่ง ผ่านการตีพิมพ์หนังสือ “โลกเปลี่ยน คนปรับ” เพื่อช่วยประเทศไทยรับมือกับความท้าทายของการพัฒนาแนวทางใหม่ในการดำรงชีวิตที่ยั่งยืนในประชาคมโลก

บทรากฐานของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์คุณอันหาที่สุคติได้ ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานไว้ให้กับประชาชนคนไทย หนังสือ “โลกเปลี่ยน คนปรับ” ได้วางกรอบของความคิดทางยุทธศาสตร์ ว่าคนไทยจะต้องพัฒนาทั้งทัศนคติที่มีต่อการสานประโยชน์ของส่วนตนและส่วนรวม ทั้งการปรับเปลี่ยนกระบวนการการเรียนรู้ ที่จะนำไปสู่การบรรลุถึงองค์ความรู้ใหม่ที่จะช่วยสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจสูงพอที่จะมีกินมีใช้ได้ อีกทั้งการบำรุงสุขภาพที่ดีของจิตใจอันจะจรจรโลงชีวิตที่มีคุณภาพและความสุขที่ยั่งยืน ในหนังสือเล่มนี้ อาจารย์สุวิทย์ได้ยกตัวอย่างที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ทันที เป็นดังคู่มือของการทดลองวิธีใหม่ของการพัฒนา ถ้าประเทศไทย และคนไทย มีความกล้าที่จะทำการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้น แม้ว่าแนวคิดที่เสนอนี้จะฟังดูในเบื้องต้นไม่น่าจะเป็นไปได้ก็ตาม ดังคำคมที่ถูกคัดมาเป็นอุทาหรณ์ว่า

“ If at first the idea is not absurd, there is no hope for it.”
Albert Einstein

โครงการหนึ่งที่จะได้ประโยชน์จากแนวคิดทั้งหลายดังกล่าวข้างต้น คือ “น่านแซนด์บ็อกซ์” ที่อาจารย์สุวิทย์เองมีบทบาทสำคัญผลักดันให้เกิดขึ้น อันเป็นโครงการที่มุ่งทำให้แจ้งในการอยู่ร่วมกันได้ระหว่างมนุษย์ และทรัพยากรธรรมชาติ เช่นป่าต้นน้ำน่าน อันมีค่าของประเทศชาติ และของมนุษยชาติ ซึ่งโครงการนี้จะบรรลุเป้าหมายได้ ก็ต้องมีแนวคิดร่วม และแนวร่วมทำ อย่างยิ่ง โดยเฉพาะระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน ในการดัดรรูปแบบและความรู้ใหม่ของการทำมาหากินและการจัดสรรพื้นที่ทำกิน ที่สร้างสรรค์และยั่งยืน

ผมจึงขอแสดงความนิยม และความชื่นชม ความคิดอันเฉียบคม และความอดุสาหะของอาจารย์สุวิทย์ เมษินทรีย์ ที่ฉายออกมาในผลงานล่าสุด คือหนังสือ “โลกเปลี่ยน คนปรับ” เล่มนี้

บัณฑิต ลำซ่า
พฤศจิกายน 2563

มุมมองจาก

อิสระ: วงกุศलगิจ

ผมรู้จัก ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ มาเป็นเวลานาน ท่านคือนักคิด นักปฏิบัติคนสำคัญชั้นนำของประเทศ เคยทำงานในภาคการศึกษา ทั้งในฐานะอาจารย์และผู้อำนวยการ Sasin Institute for Global Affairs (SIGA) มีประสบการณ์ทำงานในระดับบริหารและการให้คำปรึกษาเชิงนโยบายกับองค์กรของรัฐ-บริษัทเอกชนชั้นนำ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีหลายกระทรวง โดยปัจจุบันยังดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการอุดมศึกษาฯ ซึ่งมีบทบาทในการขับเคลื่อนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัย และพัฒนาคนไปสู่มาตรฐานระดับสากล

ด้วยองค์ความรู้และประสบการณ์ที่เต็มเปี่ยม ดร.สุวิทย์ จึงมีวิสัยทัศน์ยาวไกล ซึ่งถ่ายทอดผ่านผลงานเขียนอันทรงคุณค่าหลายเล่ม โดยหนังสือซึ่งเป็นผลงานเล่มสำคัญที่เขียนร่วมกับ ศาสตราจารย์ฟิลิป คอตเลอร์ (Philip Kotler) ปรมาจารย์ด้านการตลาดชื่อดังของโลก และ ดร.สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรี คือ *“The Marketing of Nations : A Strategic Approach for Building the National Wealth”* ซึ่งเนื้อหาในเล่มผมคิดว่าไม่มีวันล้าสมัย แม้จะเขียนมาตั้งแต่ปี 2540 โดยหนังสือทำให้ได้คิดว่า ประเทศต้องมีการทำแผนกลยุทธ์การตลาดเหมือนที่องค์กรเอกชนทำ เพื่อที่จะสามารถแข่งขันได้ในระดับโลก

ในหนังสือเล่มล่าสุด **“โลกเปลี่ยน คนปรับ : หลุดจากกับดักขยับสู่ความยั่งยืน”** ดร.สุวิทย์ ได้ฉายภาพของโลกที่ไร้สมดุลซึ่งเป็นต้นเหตุนำไปสู่วิกฤตซ้ำซาก และมองว่า วิกฤต COVID-19 แม้จะส่งผลกระทบสร้างความเสียหายมากมาย แต่อีกมุมหนึ่งเป็นโอกาส

ที่มนุษย์จะได้เปลี่ยนวิถีคิดและปรับตัว ก้าวข้ามวิกฤตไปสู่ความหมาย ของชีวิตที่ยิ่งใหญ่กว่าเดิม

ดร.สุวิทย์ ได้เสนอแนวคิด BCG Economy Model เป็นกลไกในการขับเคลื่อนสร้างความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจฐานราก ภายใต้กระบวนการที่ใหม่ที่มุ่งสร้างสมดุลของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จัดความเหลื่อมล้ำ นำไปสู่เป้าหมายเพื่อความยั่งยืน (Sustainability) โดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 มาใช้ในการสร้างสมดุลแทนการพัฒนาแบบเดิมที่มุ่งเน้น การเจริญเติบโต (Growth) แต่ขาดประสิทธิภาพและใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง พร้อมกันนี้ยังได้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปทางสังคม ด้วยการร่วมสร้างสังคมแห่งการช่วยเหลือเกื้อกูล (We-Society) ซึ่งปัจจัยสู่ความสำเร็จอยู่ที่การพัฒนาคนให้มีความรู้และคุณธรรม

ในหนังสือยังมีข้อมูล ความรู้ และรายละเอียดต่างๆ อีกมากสมควรที่คนไทยจะต้องติดตามอ่าน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งในการสร้างความตระหนักนำไปสู่การปรับตัวของคน องค์กร และประเทศชาติให้พัฒนาไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก อีกทั้งยังเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เป็นประโยชน์ในการนำไปกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา เพื่อให้ประเทศไทยเป็นชาติที่เข้มแข็งและมั่นคง อันจะนำไปสู่ความเจริญยั่งยืนของประชาชนคนไทยทั้งหมด

อิสระ ว่องกุศลกิจ
ประธานกรรมการ กลุ่มมิตรผล

มุมมองจาก กานต์ ตระกูลสุน

หนังสือ “โลกเปลี่ยน คนปรับ” เล่มนี้ ได้เปิดโลกทัศน์ใหม่ให้กับผมเป็นอย่างมาก หลักแนวคิด ปรัชญา และแนวปฏิบัติที่อาจารย์สุวิทย์ ได้รวบรวมและนำเสนอในหนังสือเล่มนี้ ถือได้ว่าเฉียบคม และทันกับสถานการณ์ COVID-19 ที่ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อมวลมนุษยทั่วโลก

โลกภายหลังจากวิกฤต COVID-19 คงไม่เหมือนเดิมอีกแล้ว ที่สำคัญคนไทยและประเทศไทย จะต้องปรับเปลี่ยนอย่างไร จึงจะอยู่รอดและมีสันติสุข คำตอบมีอยู่ในหนังสือเล่มนี้แล้วครับ

กานต์ ตระกูลสุน
พฤษภาคม 2563

โลกาภิวัตน์ใหม่

เพราะเห็นโลกรกเรือและรุ่งรัง
ไม่เหมาะเป็นที่ยัง ที่อยู่ได้
ร้อนกินาน หนาวก็เนิ่น จนเกินไป
มีแต่สิ่งขัดใจ ไม่เพียงพอ

มนุษย์จึงคิดขจัดปิดกวดโลก
เขย่าโยยก ยาวบัน ที่สิ้นต่อ
ทั้งชุดเจาะ จาบจ้วง เข้าล้วงคอ
โลกถึงชั้นจวนจ่อจะมรณา

โลกถึงคราวอับจนทนไม่ได้
จึงรุกไล่ ปิดกวด สาทสสา
เริ่มสำแดงแผลงฤทธิ์มหิทธา
เกณฑ์โลกาภิวัตน์ สะบัดพรม

เปลี่ยนระเบียบโลกใหม่ให้มนุษย์
ให้รู้หยุด รู้ทำความเหมาะสม
รู้คุณค่าแผ่นดิน ถิ่นอุดม
รู้เกลียวกลมโลกา อย่าเนรคุณ

โลกต้องเปลี่ยน คนต้องปรับ ร่วมรับรู้
ปรับเป็นอยู่เอื้อเพื่อร่วมเกื้อหนุน
ความสมบูรณ์ของคนคือต้นทุน
สร้างสมดุลสมค่า โลกาภิวัตน์ ฯ

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

คำขอบคุณ

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ นพ.เกษม วัฒนชัย องคมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ท่านชวน หลีกภัย ประธานรัฐสภา ท่านไสลเกษ วัฒนพันธุ์ ประธานศาลฎีกา ที่ได้ให้เกียรติเชิญค่านิยมให้กับหนังสือเล่มนี้ รวมไปถึงผู้นำในสังคมทุกท่านไม่ว่าจะเป็น ดร.สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรี ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นพ.ประเวศ วะสี ราชกรออาวุโส ท่านสมพล เกียรติไพบูลย์ ดร.ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นพ.จรัส สุวรรณเวลา ศาสตราจารย์คลินิกเกียรติคุณ นพ.ปิยะสกล สกลสัตยาทร คุณบัณฑิต ล่ำซำ คุณอิสระ ว่องกุศลกิจ และคุณกานต์ ตระกูลฮุน ที่ได้ให้เกียรตินำเสนอมุมมองที่ น่าสนใจจากหนังสือเล่มนี้ และขอขอบคุณกลุ่มผู้จำหน่าย และคนรุ่นใหม่ ได้แก่ คุณชานนท์ เรืองกฤตยา ดร.ณัฐชา ทวีแสงสกุลไทย พระเตชินท์ อินทเตโช ดร.ทิวดา กมลเวชช ดร.ธรณ์ อารังนาวาสวัสดิ์ ดร.ธวิน เอี่ยมปรีดี คุณนครินทร์ วนกิจไพบูลย์ คุณนพมาศ ศิวะเกษมกุล คุณพิมพ์รัช คุชฎีอิสริยกุล คุณภิญโญ ไตรสุริยธรรมา คุณสมศักดิ์ บุญคำ และ คุณสรวิศ ไพบูลย์รัตนาร ที่ได้ส่งเสียงสะท้อนที่เป็น ประโยชน์จากหนังสือเล่มนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คุณเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ สำหรับบทประพันธ์ “โลกาภิวัตน์ใหม่” อันไพเราะ เป็นการ ขยายผล ต่อยอดข้อคิดจากหนังสือเล่มนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ด้วยการสร้างความสมดุล

ขอขอบคุณ ดร.ทรงพล มั่นคงสุจริต (ชั้นนี้) ดร.ปราณปรียา ศรีวรรณวิทย์ ลุนด์แบร์ย (แจน) คุณกวิน เทพปฏิพัทธ์ (กาจ) และคุณณัฐวัฒน์ จารุโชคทวีชัย (โฮป) ทีมงานของผม ซึ่งช่วยเรียบเรียง แก้ไขและปรับปรุงเนื้อหา รวมทั้งจัดทำ ต้นฉบับและรูปประกอบของหนังสือเล่มนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขอขอบคุณ คุณโฮป ที่ช่วยออกแบบปกหนังสือเล่มนี้ได้ อย่างสวยงาม

ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบคุณครอบครัวเมชินทรีรี่ ที่ได้คอย สนับสนุนและให้กำลังใจผู้เขียนด้วยดีตลอดมา

ผมขอบหนังสือ เล่มนี้เป็นของขวัญ ให้กับผู้อ่านทุกท่าน เนื่องในโอกาสวันคล้าย วันสถาปนากระทรวง การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ครบรอบ 1 ปี (2 พฤษภาคม 2563) ด้วยความมุ่งมั่นให้เป็น กระทรวงแห่งโอกาส กระทรวงแห่งปัญญา และกระทรวงแห่งอนาคต อย่างแท้จริง

สุวิทย์ เหมอินทรีย์

คำนำ

“The Past belongs to us but we do not belong to the Past.

We belong to the Present.

We are makers of the Future but we do not belong to the Future.”

Mahatma Gandhi

โรคระบาดโควิด-19 อาจเป็นสิ่งนำโชค ในสถานการณ์ที่เลวร้าย (Blessing in Disguise) ที่ก่อให้เกิด “การปรับโครงสร้างโลก” ครั้งใหญ่อีกครั้ง

ห้วงเวลาที่โรคโควิด-19 ยังคงระบาดอยู่นั้น น่าจะเป็นห้วงเวลาที่ดีที่พวกเราจะมาคิดทบทวนกฎบัญญัติ นโยบายและยุทธศาสตร์โมเดลธุรกิจ รวมถึง โลกทัศน์ หลักคิด ทักษะ และรูปแบบวิถีในการดำรงชีวิต ที่มีอยู่อย่าง สามารถตอบโจทย์ “โลกหลังโควิด” ได้หรือไม่

แม้จะเป็นโมงยามที่ดูมืดสนิท เป็นโมงยามแห่งความสูญเสีย ความหดหู่ เจ็บเหงา ความกลัวในสิ่งที่มองไม่เห็น ไม่เคยรู้ ไม่เคยสัมผัสมาก่อน แต่ทว่า ในโมงยามที่ยิ่งมืดสนิทมากที่สุดเท่าใด ก็ยิ่งเห็นแสงดาวสุกสว่างมากขึ้นเท่านั้น ใน “**ห้วงวิกฤต**” ของการเผชิญกับการระบาดของโรคโควิด-19 จึงเป็น “**ห้วงโอกาส**” แห่งการบ่มเพาะปัญญามนุษย์ให้แหลมคมขึ้น ลุ่มลึกมากขึ้น ปรับฐานคิด เปลี่ยนโลกทัศน์ มองเห็นภาพจากมุมมองใหม่ ที่ใหญ่กว่าเก่า กระจ่างกว่าเดิม และน่าจะเป็นห้วงเวลาที่ดีที่สุดในการซ่อม เสริม สร้าง เพื่อยกระดับจิตวิญญาณมนุษย์ให้สูงขึ้น

ในวิกฤตมีโอกาเสมอ หลายคนฉายฉาทัศน์ “**โลกหลังโควิด**” ไว้ที่น่าสะพรึงกลัว ดูไม่สดใส เป็นโลกที่อยู่ยากขึ้น ลำบากขึ้น แต่ผมกลับมีความเห็นที่แตกต่าง เฉกเช่นเดียวกับวลีที่ว่า “No Pain, No Gain.”

ผมเชื่อเป็นอย่างยิ่งว่า “No COVID, No Opportunity to Create a Better World.” ครับ

สุวิทย์ เมธินทรีย์

สารบัญ (ย่อ)

CONTENTS

ความพอเพียง ในโลกหลังโควิด	1
● 7 รอยปริ บั้นป่วนโลก	3
● 7 วยิบ ปรับเปลี่ยนโลก	12
● ประเทศไทยในระยะเปลี่ยนผ่าน	28
● ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กับ การพัฒนาที่ยั่งยืน ในโลกหลังโควิด	32
● BCG : โมเดลขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยในโลกหลังโควิด	36
เตรียมคนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ในโลกหลังโควิด	45
● คนไทยในโลกก่อนโควิด	46
● 7 การทิจจรู ในโลกหลังโควิด	51
● โมเดลการเรียนรู้ ในโลกหลังโควิด	59
● 7 สิ่งมหัศจรรย์จากภายใน	68
● เริ่มต้นชีวิตใหม่หลังโควิด	70
“สังคมของพวกเรา” ในโลกหลังโควิด	76
● โมเดลขับเคลื่อนความสมดุลในสังคมหลังโควิด	77
● การอุบัตั้ขึ้นของสังคมหลังโควิด	80
● สัญญาประชาคมใน “สังคมของพวกเรา”	98
ทบทวนวาระประเทศไทย เตรียมพร้อมสู่โลกหลังโควิด	106

สารบัญ

CONTENTS

ความพอเพียง ในโลกหลังโควิด	1
● 7 รอยปริ บั้นป่วนโลก	3
– หนึ่งโลก หนึ่งชะตากรรมร่วม	3
– โครงสร้างเชิงระบบ และความคิดฐานราก	5
– รูปแบบวิถีชีวิตใหม่	6
– 7 รอยปริในระบบ	8
– โลกที่ไม่พึงประสงค์	10
● 7 หยิบ ปรับเปลี่ยนโลก	12
– เราคือไทย ใครคือเรา ในโลกหลังโควิด	24
– ภูมิทัศน์ใหม่ของโลกหลังโควิด	26
● ประเทศไทยในระยะเปลี่ยนผ่าน	28
– ประเทศไทยในทศวรรษจากนี้ไป	29
– การปฏิรูปเชิงโครงสร้างครั้งที่ 2 ของประเทศไทย	30
● ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กับการพัฒนาที่ยั่งยืน ในโลกหลังโควิด	32
– จับเคลื่อนสมดุลในต่างระดับ	34
● BCG : โมเดลขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยในโลกหลังโควิด	36
– BCG Economy Model	37
– สร้างมูลค่าใน 4 สาขายุทธศาสตร์ BCG	41
– จับเคลื่อน BCG เชิงพื้นที่	42

เตรียมคนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในโลกหลังโควิด 45

- คนไทยในโลกก่อนโควิด 46
 - คนไทยในสมัยก่อนกรุงแตก 46
 - 7 หลักคิดที่ฝังของคนไทย 49
 - 7 ข้อบกพร่องในระบบการศึกษาไทย 50

- 7 การกิจครู ในโลกหลังโควิด 51
 - เชื่อมโยงการใช้ชีวิต การเรียนรู้ และการทำงาน 51
 - กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้แบบองค์รวม 52
 - เปลี่ยน “สังคมของพวงกุญ” เป็น “สังคมของพวงเรา” 54
 - พัฒนาโมเดลการเรียนรู้ในโลกหลังโควิด 55
 - เปิดโอกาสให้เด็ก “ลองถูกลองผิด”
“เปิดรับความผิดพลาด” และ “ยอมรับความล้มเหลว” 56
 - ทำงานบนแพลตฟอร์มการเรียนรู้ชุดใหม่ 57
 - สร้างชีวิตที่สมดุลเพื่อเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ 57

- โมเดลการเรียนรู้ ในโลกหลังโควิด 59
 - รักที่จะเรียนรู้ 60
 - รู้ที่จะเรียน 63
 - เรียนรู้ที่จะรอด 64
 - เรียนรู้ที่จะรัก 65

- 7 สิ่งมหัศจรรย์จากภายใน 68

- เริ่มต้นชีวิตใหม่หลังโควิด 70

“สังคมของพวกเรา” ในโลกหลังโควิด 76

- โมเดลจับเคลื่อนความสมดุลในสังคมหลังโควิด 77
- การอุบัติขึ้นของสังคมหลังโควิด 80
 - สังคมอุตสาหกรรม 80
 - สังคมดิจิทัล 81
 - สังคมหลังโควิด 82

- สัญญาประชาคมใน “สังคมของพวกเรา” 98
 - สังคมของพวกเรา ความมั่งคั่งของพวกเรา 99
 - ยึดโยงผู้คนในโลกหลังโควิดด้วย “ความไว้น้ำใจ” 102
 - 7 พันระสัญญาณ คำจูน “สังคมของพวกเรา” 104

ทบทวนวาระประเทศไทย 106
เตรียมพร้อมสู่โลกหลังโควิด

โลกเปลี่ยน คนปรับ
ความพอเพียงในโลก
หลังโควิด

โลกเปลี่ยน คนปรับ

ความพอเพียงในโลกหลังโควิด

“โลกหลังโควิด” จะเป็นโลกที่มีการพลิกโฉมครั้งใหญ่ เป็นการปรับเปลี่ยนทั้งเชิงโครงสร้างและพฤติกรรมแบบ “ภาคบังคับ” ที่ต้องแลกความเป็นส่วนตัว กับ ความเป็นส่วนรวม (อย่างในกรณีของมาตรการ Physical Distancing) เอกภาพขององค์กรรวม กับ อิสรภาพของส่วนย่อย (อย่างในกรณีของมาตรการ Lock Down) และความเหมือนในภาพใหญ่ กับ ความต่างในรายละเอียด (อย่างในกรณีของมาตรการ Exit ในแต่ละพื้นที่หรือแต่ละประเทศ)

โลกหลังโควิด จึงเป็นโลกที่ผู้คนต้องอิงอาศัยกันมากขึ้น การกระทำของบุคคลหนึ่ง ย่อมส่งผลกระทบต่อได้ทั้งทางบวกและทางลบต่อผู้อื่น ไม่มากก็น้อย จนอาจกล่าวได้ว่า “จากนี้ไป ผู้คนในโลก สุขก็จะสุขด้วยกัน ทุกข์ก็จะทุกข์ด้วยกัน”

พวกเรากำลังดำรงชีวิตอยู่ใน “โลกที่ไร้สมดุล” ความไร้สมดุลในสถานะที่พวกเราต้องอิงอาศัยกันมากขึ้นก่อให้เกิดความไร้เสถียรภาพ และความไม่มั่นคงปลอดภัยตามมา เกิดเป็น “วงจรอุบาทว์โลก” ที่ทำให้พวกเราต้องเผชิญกับความเสี่ยงและภัยคุกคามอยู่ตลอดเวลา และนำไปสู่ “วิกฤตโลก” ในที่สุด

มีผู้รู้กล่าวไว้ว่า “You can't stop the waves, but you can learn to surf” เราหยุดคลื่นไม่ได้ แต่เราสามารถเรียนรู้การโต้คลื่นได้ ดังนั้น หากต้องการให้ความเป็นปกติสุขกลับคืนมาในโลกหลังโควิด พวกเราต้องคืนความสมดุลให้กับโลกธรรมชาติ ปรับสมดุลในปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ พร้อม ๆ กับลดทอนการบริโภค การผลิต การแข่งขัน การใช้ทรัพยากร จากนี้ไปเวลาจะทำอะไรต้องคิดให้ลุ่มลึก และแหลมคมมากขึ้น มองออกไปในมิติที่กว้างขึ้นและไกลขึ้นที่สำคัญต้องคิดเพื่อส่วนรวมและคิดเผื่อคนรุ่นหลัง

ไม่ว่าหลังโควิด-19 เราจะกลับไปใช้ชีวิตอยู่ใน “โลกใบเดิม” หรือ “โลกใบใหม่” การเตรียมความพร้อม มีภูมิคุ้มกัน รู้เท่าทัน ใช้ปัญญา มีเหตุผล รู้จักความพอดี ความพอประมาณ ความลงตัว คุณลักษณะเหล่านี้ เมื่อประกอบกันเพียงพอที่จะนำพาพวกเรา ครอบครัวของเรา องค์กรของเรา ประเทศของเรา และโลกของเราฝ่าฟันอุปสรรค ก้าวข้ามวิกฤต และดำรงชีวิตอยู่อย่างเป็นปกติสุขได้อย่างแน่นอน

ที่สำคัญ คุณลักษณะที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น หาใช่สิ่งแปลกใหม่ที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อรับมือกับวิกฤตในโลกปัจจุบัน แต่ ปัญญา ภูมิคุ้มกัน ความพอดี ความพอประมาณ และความลงตัว เป็นหัวใจสำคัญที่อยู่ใน “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่ในหลวงสิ้นเกล้ารัชกาลที่ 9 ของพวกเราทรงคิดค้นขึ้นมานานหลายทศวรรษแล้ว

ดังนั้น ขอเพียงแต่พวกเราตั้งใจ มีความมุ่งมั่นตั้งใจ ใช้ปัญญา ทำความเข้าใจให้ลึกซึ้ง และน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ก็จะก่อเกิดชีวิตที่เป็นปกติสุขและการพัฒนาที่ยั่งยืนท่ามกลางกระแสวิกฤตอันเชี่ยวกรากในโลกที่พวกเราต้องเผชิญอยู่ เฉกเช่นทุกวันนี้

7 รอยปริ ปั่นป่วนโลก

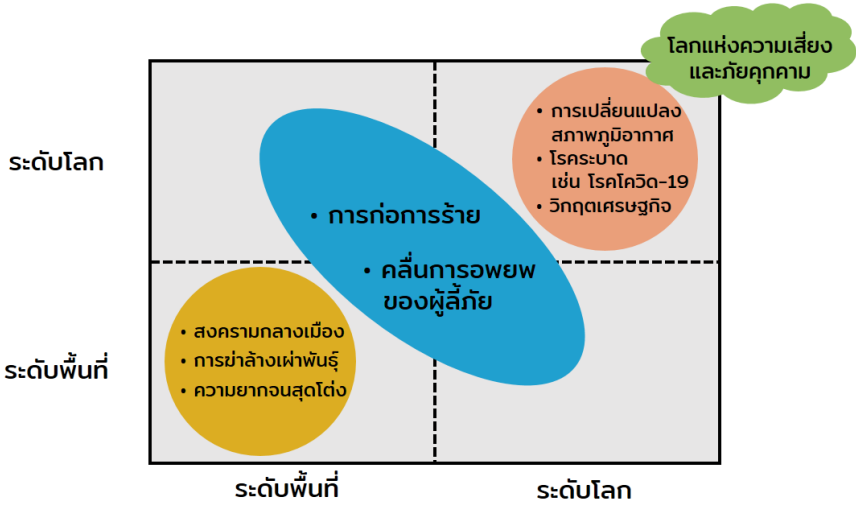
“When patterns are broken,
new worlds emerge.”

Tuli Kupferberg

หนึ่งโลก หนึ่งชะตากรรมร่วม

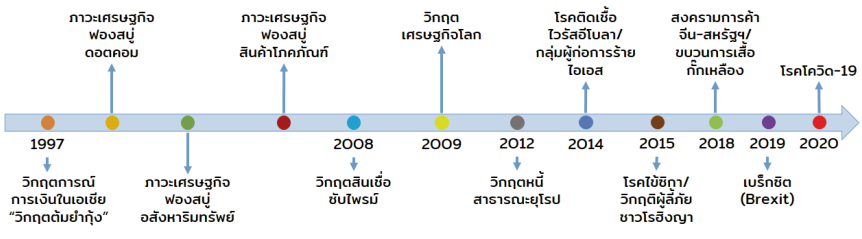
ควบคู่ไปกับกระแส “โลกาภิวัตน์ทางด้านเศรษฐกิจ” ที่ก่อให้เกิด การเคลื่อนไหลอย่างเสรีของทุน สินค้า บริการ รวมถึงผู้คน พวกเรา กำลังเผชิญกับกระแส “โลกาภิวัตน์ของความเสี่ยงและภัยคุกคาม” หลายความเสี่ยงและภัยคุกคามได้ยกระดับจาก Local2Local ไปสู่ Global2Global ซึ่งส่งผลกระทบในวงกว้างกับประชาคมโลก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ วิกฤตเศรษฐกิจ รวมไปถึงโรคโควิด-19 ที่พวกเราเผชิญอยู่ในปัจจุบัน

อาจกล่าวได้ว่า โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิด “หนึ่งโลก หนึ่งตลาด” (One World, One Market) พร้อม ๆ กันนั้น โลกาภิวัตน์ ของความเสี่ยงและภัยคุกคาม ได้ก่อให้เกิด “หนึ่งโลก หนึ่งชะตา กรรมร่วม” (One World, One Destiny) (ดูรูปที่ 1)

รูปที่ 1 : หนึ่งโลก หนึ่งชะตากรรมร่วม

พวกเรากำลังเผชิญกับ “วิกฤตซ้ำซาก” ที่เกิดขึ้นระลอกแล้วระลอกเล่า ตั้งแต่ “วิกฤตต้มยำกุ้ง” ที่เริ่มต้นที่ประเทศไทยในปี ค.ศ. 1997 มาจนถึง การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในปี ค.ศ. 2019 บางวิกฤตเป็น “วิกฤตเชิงซ้อน” ที่หลายวิกฤตได้กระหน่ำซ้ำเติมในเวลาเดียวกัน อย่างในกรณีของประเทศไทยที่ประสบปัญหาโรคโควิด-19 แล้วยังต้องเผชิญกับปัญหาภัยแล้ง และการฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังวิกฤตโควิดที่กำลังจะเกิดขึ้นตามมา (ดูรูปที่ 2)

รูปที่ 2 : วิกฤตซ้ำซาก

โครงสร้างเชิงระบบ และความคิดฐานราก

ภายใต้วิกฤตซ้ำซากและวิกฤตเชิงซ้อนที่เกิดขึ้น เราจะสามารถเข้าถึงรากเหง้า สาเหตุ กลไก หรือ ตัวขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างไร

ในบริบทของการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการ การรับทราบเพียง “เหตุการณ์” (อย่างเช่นการเผชิญกับวิกฤตในที่นี้) อาจเพียงพอในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า แต่ไม่เพียงพอในการคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

เราอาจต้องการข้อมูลที่สามารถแสดง “รูปแบบ” หรือ “แนวโน้ม” เพื่อคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แต่โลกหลังโควิดเป็นโลกที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอนและความซับซ้อนที่มากขึ้นเรื่อย ๆ การรับทราบถึงรูปแบบหรือแนวโน้มของเหตุการณ์นั้น ๆ (อย่างเช่นการเทียบเคียงรูปแบบของโรคโควิด-19 กับโรค SARS ในอดีต) ก็อาจไม่เพียงพอเช่นกัน การเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน ไม่ว่าจะมาจากมิติทางด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม โมเดลธุรกิจ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค หรือรูปแบบการแข่งขันใหม่ ๆ ทำให้แบบจำลองของรูปแบบหรือแนวโน้มที่พัฒนาขึ้นมานั้นมีโอกาสคลาดเคลื่อน มีข้อจำกัด สามารถใช้งานได้กับบางเงื่อนไขหรือบางบริบทเท่านั้น หรืออาจจะใช้งานไม่ได้เลยในบางกรณี

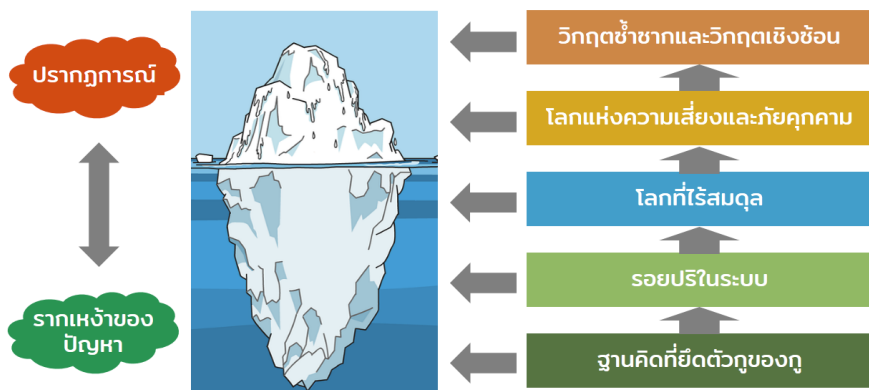
ในสถานการณ์ดังกล่าว เราจำเป็นต้องหยั่งรู้ถึง “โครงสร้างเชิงระบบ” ที่สามารถแสดงกลไกความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ มิเพียงเท่านั้น ในสถานการณ์ที่ปฏิสัมพันธ์มีความซับซ้อนและมีความไม่แน่นอนในระดับสูง (อย่างเช่นโลกหลังโควิด) เราอาจจะต้องหยั่งรู้ถึง “ความคิดฐานราก” ที่เป็นตัวกำหนดโครงสร้าง กฎเกณฑ์ รูปแบบตัวขับเคลื่อน และผลลัพธ์ของปฏิสัมพันธ์ในเรื่อง ๆ นั้น

การเข้าถึงความคิดฐานราก จะทำให้เราเข้าใจ “กระบวนทัศน์” ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทำให้เราเข้าใจ “กฎบัญญัติ” ที่เป็นฐานราก กำหนดที่มาที่ไปหรือจุดเป็นจุดตายของเหตุการณ์นั้น ๆ อันนำมาสู่การขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง

รูปแบบวิถีชีวิตใหม่

หากต้องการหลุดพ้นจากวิกฤตซ้ำซากและวิกฤตเชิงซ้อน พวกเราจำเป็นต้องพิจารณาอย่างยิ่งถึงรากเหง้าของปัญหาที่เป็นเหมือนกันบึงของภูเขาน้ำแข็ง “กระบวนทัศน์การพัฒนาที่มุ่งสู่ความทันสมัย” (Modernism) ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้น ตั้งอยู่บนความคิดฐานรากของ “ตัวกูของกู” (Ego-Centric Mental Model) ที่เป็นปฐมบทก่อให้เกิด “รอยปริในระบอบ” (Systemic Divides) รอยปริในระบอบดังกล่าวได้นำพาไปสู่ “โลกที่ไร้สมดุล” ทั้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ (ซึ่งกลายเป็นประเด็นปัญหาความเหลื่อมล้ำ) และระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ (ซึ่งกลายเป็นประเด็นปัญหาความไม่ยั่งยืน) โลกที่ไร้สมดุลส่งผลให้เกิดโลกแห่งความเสี่ยงและภัยคุกคาม และนำพาไปสู่วิกฤตซ้ำซากและวิกฤตเชิงซ้อน ซึ่งเป็นตัวกำหนด “รูปแบบวิถีชีวิตใหม่” (New Normal) ในโลกปัจจุบัน (ดูรูปที่ 3)

รูปที่ 3 : ในโลกที่มุ่งพัฒนาสู่ความทันสมัย

ถึงเวลาต้องกลับมาทบทวนว่า “กระบวนการพัฒนาที่มุ่งสู่ความทันสมัย” ยังสามารถตอบโจทย์โลกหลังโควิดหรือไม่ เรากำลังดำรงชีวิตอยู่บนโลกใบนี้ด้วยสมมติฐานที่ถูกต้องหรือไม่ สมมติฐานในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ภายใต้ความคิดฐานรากของ “ตัวกูของกู” นั้นมองว่ามนุษย์มีข้อบกพร่อง ไม่น่าไว้วางใจ มนุษย์มีพฤติกรรมที่มีเหตุมีผลตามหลักเศรษฐศาสตร์ มนุษย์โดยปกติจะเรียกร้องปกป้องผลประโยชน์ของตัวเอง ดังนั้นทุกคนต้องแข่งขันกันจึงจะอยู่รอด

มีเพียงเท่านั้น ภายใต้ความคิดฐานรากของ “ตัวกูของกู” ยังมีสมมติฐานในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ โดยมองธรรมชาติเป็นเพียงทรัพยากรที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด เชื่อมั่นในอำนาจของมนุษย์ จึงมุ่งเอาชนะธรรมชาติด้วยเทคโนโลยีและการจัดการ รวมถึงความคิดที่จะตัดดวงประโยชน์จากส่วนรวมให้มากที่สุด (ดูรูปที่ 4)

สมมติฐานในความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์กับมนุษย์

- มนุษย์มีข้อบกพร่องและไม่น่าไว้วางใจ
- เป็นสัตว์เศรษฐกิจที่มีเหตุมีผลตามหลักเศรษฐศาสตร์
- เรียกร้องปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง
- ไม่แบ่ง ไม่รอด

สมมติฐานในความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์กับธรรมชาติ

- มองธรรมชาติ เป็น “ทรัพยากร”
- พัฒนาเทคโนโลยีและการจัดการเพื่อเอาชนะธรรมชาติ
- มุ่งใช้ประโยชน์จากธรรมชาติให้มากที่สุด
- ตัดดวงผลประโยชน์จากส่วนรวม

รูปที่ 4 : สมมติฐานภายใต้ฐานคิด “ตัวกูของกู”

7 รอยปริในระบบ

สมมติฐานที่ไม่ถูกต้องในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับธรรมชาติ เป็นปฐมบทของการเกิด “7 รอยปริในระบบ” (7 Systemic Divides) ที่ปั่นป่วนโลกของเราอยู่ในขณะนี้

7 รอยปริในระบบ ประกอบไปด้วย

1. **ความไร้สมดุลระหว่าง ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ความอยู่ดีมีสุขทางสังคม ความยั่งยืนของธรรมชาติ และภูมิปัญญาของมนุษย์** เรามุ่งเน้นแต่การเติบโตทางเศรษฐกิจ จนเกิดผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ ตามมามากมาย
2. **เศรษฐกิจการเงินที่ครอบงำเศรษฐกิจที่แท้จริง** เราสนใจแต่ตัวเลขในบัญชี ผลประกอบการ ราคาหุ้นในตลาด ถูกครอบงำและบิดเบือนด้วยการสร้างราคาและการเก็งกำไรของผู้เล่นรายใหญ่ในตลาดเงินและตลาด ทุนโลก จนมองข้ามศักยภาพและพลังจากภาคส่วนในระบบเศรษฐกิจที่แท้จริง
3. **ความต้องการอย่างไม่สิ้นสุดของมนุษย์ ไม่สอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดในโลกใบนี้** เราใช้ประโยชน์จากโลกใบนี้เพื่อตัวเองมากจนเกินไป ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย จนเกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ เกิดโรคระบาดและภัยคุกคามต่าง ๆ ลามไปทั่วโลก

4. ผู้ครอบครองทรัพยากร กับ ผู้ต้องการใช้ทรัพยากรไม่ใช่คนกลุ่มเดียวกัน มีการกระจุกตัวของ การครอบครองและเข้าถึงทรัพยากร ทำให้เกิดสถานะ “รวยกระจุก จนกระจาย”
5. ความเหลื่อมล้ำของรายได้ สิทธิพล และโอกาส ระหว่าง “คนมีและคนได้” กับ “คนไร้และคนด้อย” เรากำลังอยู่ในโลกที่ “Overserved Wants” คนร่ำรวย ในขณะที่ “Underserved Needs” คนยากจน
6. ดาบสองคมของเทคโนโลยีในการตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของมนุษย์ การพัฒนาเทคโนโลยีที่มุ่งเน้นการตอบสนองผลประโยชน์ของมนุษย์นำมาสู่การทำลายธรรมชาติ จนส่งผลกระทบต่อต่าง ๆ มากมาย มีเพียงเท่านั้น หากไม่สามารถพัฒนาทุนมนุษย์ที่เพียงพอ มนุษย์อาจจะถูกเทคโนโลยีครอบงำหรือทดแทน อย่างในกรณีการขบกันของปัญญาประดิษฐ์กับปัญญาประดิษฐ์
7. ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันสามเส้า ระหว่าง รัฐ เอกชน กับ ประชาสังคม ถ้าหากรัฐกับเอกชนจับมือกันก็จะทำให้ภาคประชาสังคมอ่อนแอลง ถ้าเอกชนกับสังคมจับมือกันก็จะก่อให้เกิดรัฐที่ไม่เข้มแข็ง ดังนั้นความไม่ไว้วางใจกันแม้เพียงภาคส่วนใดภาคส่วนหนึ่ง ก็จะทำให้เกิดรอยปริอันเป็นอุปสรรคในการพัฒนาที่ยั่งยืนขึ้นได้

ที่ผ่านมาเราไม่เคยคิดเข้าไปแก้ไขที่รากเหง้าของปัญหา เพื่อเชื่อมประสานทั้ง 7 รอยปริในระบบอย่างจริงจัง จนทำให้เกิดโลกที่ไร้สมดุล เกิดความเสี่ยงและภัยคุกคาม จนก่อตัวเป็นวิกฤตซ้ำซากและวิกฤตเชิงซ้อนในที่สุด

“7 รอยปริในระบบ” ก่อให้เกิด “7 ทรบาปเชิงนโยบาย” (7 Policy Deadly Sins) ตามมา ซึ่งหากผู้นำไม่สามารถเชื่อมต่อยรอยปริในระบบได้อย่างแนบสนิท ทรบาปเชิงนโยบายก็จะค้างคาอยู่ โอกาสที่จะขับเคลื่อนประเทศและนำพาประชาคมโลกไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนจะเป็นไปได้ยาก

7 トラバパหลังโควิด ได้แก่

1. ไม่มีสันติภาพในโลกอย่างถาวร หากผู้คนยังไร้ซึ่งความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
2. ไม่มีทุนนิยมที่ยั่งยืน หากไม่มีการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างเป็นรูปธรรม
3. ความร่ำรวยทางวัตถุจะไร้ประโยชน์ หากปราศจากซึ่งความรู้มรยทางจิตใจ
4. งานที่ทำจะไร้ประโยชน์ หากขาดซึ่งนัยแห่งความหมาย
5. มีผลประกอบการที่ดีก็ไร้ค่า หากไม่สามารถเป็นผู้ประกอบการที่ดีได้
6. จะเพรียกหาเจตจำนงร่วมจากที่ใด หากไม่คิดเปิดพื้นที่ให้ร่วมอย่างจริงจัง
7. อย่าหวังการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง หากปราศจากการเปิดหู เปิดตา และเปิดใจ

โลกที่ไม่พึงประสงค์

“7 รอยปริในระบบ” เป็นเพียง “ปรากฏการณ์” ที่บ่งบอก “ความแปลกแยก” ในระบบ ท่ามกลาง “การพัฒนาทางเศรษฐกิจ” กับ “ความขัดแย้งทางสังคมที่รุนแรง” และ “การเผชิญกับวิกฤตซ้ำซาก” สะท้อนให้เห็นว่าโลกกำลังอยู่ในสภาวะความไร้สมดุลอย่างรุนแรง

โลกที่ไร้สมดุลก่อให้เกิด “โลกแห่งความสุดโต่ง” โดยเป็นความสุดโต่งที่เกิดขึ้นในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็น ความสุดโต่งของธรรมชาติ (อาทิ โรคระบาดโควิด-19 และภาวะโลกร้อน) ความสุดโต่งทางเศรษฐกิจ (อาทิ สงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน) ความสุดโต่งทางการเมือง (อาทิ Post-Truth Era ปรากฏการณ์ Brexit รวมถึงเหตุการณ์ Arab Spring และ WikiLeaks เมื่อหลายปีที่ผ่านมา) และความสุดโต่งทาง

สังคม (อาทิ ความเหลื่อมล้ำของอำนาจ ความมั่งคั่ง และโอกาส ระหว่าง “พวกรวยจัด” กับ “ผู้คนที่เหลือ” ในเกือบทุกภูมิภาคของโลก)

ควบคู่ไปกับโลกแห่งความสุดโต่ง โลกที่ไร้สมดุลก่อให้เกิดการทรุดตัวของ “4 ทุนฐานราก” อย่างรุนแรง อันประกอบไปด้วย

1. ทุนสังคมที่อ่อนด้อย
2. ทุนมนุษย์ที่อ่อนแอ
3. ทุนคุณธรรมจริยธรรมที่เสื่อมทราม
4. ทุนธรรมชาติที่เสื่อมโทรม

การทรุดตัวลงของ “ทุนฐานราก” อย่างรุนแรงท่ามกลาง “โลกที่ สุดโต่ง” ทำให้พวกเราต้องอยู่ใน “โลกที่ไม่พึงประสงค์” ที่เต็มไปด้วย ความเสี่ยง วิกฤต และภัยคุกคาม

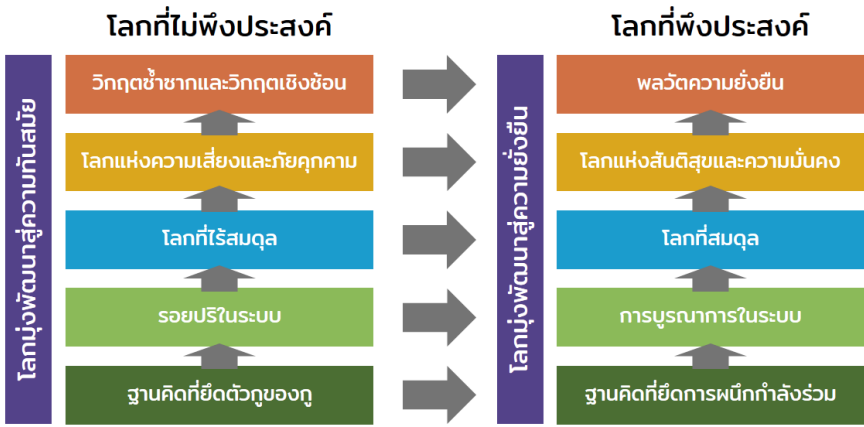
7 วยับ ปรึบเปล็ยนโลก

“It is not the strongest species that survive, nor the most intelligent, but the ones most responsive to change.”

Charles Darwin

หากมองวิกฤตเป็นโอกาส โควิด-19 อาจเป็นลึองนำโชคในสถานการณ์ที่เลวร้าย (Blessing in Disguise) ที่เปิดโอกาสให้โลกเกิดการเปล็ยนแปลงครั้งใหญ่ จาก “โลกที่ไม่พึงประสงค” เป็น “โลกที่พึงประสงค”

การเปล็ยนแปลงดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วย การปรับกระบวนทัศน์การพัฒนา จาก “โลกที่มุ่งพัฒนาสู่ความทันสมัย” (Modernism) เป็น “โลกที่มุ่งพัฒนาสู่ความยั่งยืน” (Sustainism) เริ่มจากการเปล็ยนความคิดฐานรากเดิมที่ยึด “ตัวกูของกู” มาเป็นความคิดฐานรากที่เน้น “การผนึกกำลังร่วม” เมื่อความคิดฐานรากเปล็ยน โครงสร้างเชิงระบบก็จะถูกปรับ ความคิดฐานรากที่ถูกต้องภายใต้การผนึกกำลังกัน จะทำให้เกิด “การบูรณาการในระบบ” เมื่อระบบต่าง ๆ ถูกบูรณาการ “โลกที่ไร้สมดุล” ก็จะค่อย ๆ ถูกปรับเป็น “โลกที่สมดุล” ในโลกที่สมดุลนั้น สันติสุขและความมั่นคงจะมีมากขึ้น ในขณะที่ความเสี่ยงและภัยคุกคามก็จะถูกลดทอนลง โลกที่สมดุลจะนำพาพวกเราไปสู่ “พลวัตความยั่งยืน” แทน “วิกฤตซ้ำซากและวิกฤตเชิงซ้อน” อย่างที่พวกเราเผชิญอยู่ในปัจจุบัน (ดูรูปที่ 5)

รูปที่ 5 : จากโลกที่มุ่งพัฒนาสู่ความทันสมัย สู่โลกที่มุ่งพัฒนาสู่ความยั่งยืน

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์และระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติจะเป็นอย่างไร ล้วนขึ้นอยู่กับว่าเรามองโลกและมีสมมติฐานกับเรื่องต่าง ๆ เหล่านั้นอย่างไร บทเรียนของโควิด-19 ทำให้ผู้คนต้องหันกลับมาทบทวนสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทั้ง 2 ชุดนี้เสียใหม่

ในสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์นั้น แท้จริงแล้วมนุษย์หาใช้คนที่มีแต่ข้อบกพร่องและไม่น่าไว้วางใจ หากแต่มนุษย์มีศักยภาพ และสามารถสร้างความเป็นไปได้ที่หลากหลาย และมนุษย์ก็ไม่น่าจะใช้ “สัตว์เศรษฐกิจ” ที่มีพฤติกรรมแบบที่มีเหตุมีผลตามหลักเศรษฐศาสตร์ แต่มนุษย์เป็น “สัตว์สังคม” ที่มีชีวิตจิตใจ มีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเป็นปกติสุข บทเรียนของโควิด-19 ทำให้มนุษย์ต้องคุ้มครองปกป้องผลประโยชน์ของส่วนรวม เพราะเมื่อส่วนรวมถูกปกป้องตัวเราเองก็จะถูกปกป้อง มิเพียงเท่านั้น บริบทของโลกได้เปลี่ยนแปลงไป แนวคิดที่ว่า “ไม่แข่ง ไม่รอด” อาจจะไม่ตอบโจทย์ หากมนุษย์จะอยู่อย่างปกติสุข อาจจะต้องปรับแนวคิดเป็น “รวมกัน เราอยู่” แทน (ดูรูปที่ 6)

	ตัวถูกของถูก	การฝึกกำลังร่วม
สมมติฐานในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์	<ul style="list-style-type: none"> • มนุษย์มีข้อบกพร่องและไม่น่าไว้วางใจ • เป็นสัตว์เศรษฐกิจที่มีเหตุผลตามหลักเศรษฐศาสตร์ • เรียกร้องปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง • ไม่แข่ง ไม่รอด 	<ul style="list-style-type: none"> • มนุษย์มีศักยภาพสามารถสร้างความเป็นไปได้ที่หลากหลาย • เป็นสัตว์สังคมที่ปรารถนาอยู่ร่วมกับผู้อื่นอยู่เป็นปกติสุข • คู่ครองปกป้องผลประโยชน์ของส่วนรวม • รวมกัน เราอยู่

รูปที่ 6 : การเปลี่ยนสมมติฐานในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ในสมมติฐานความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติก็เช่นกัน แท้จริงแล้วธรรมชาติไม่ใช่เป็นทรัพยากร (Resources) แต่ธรรมชาติเป็นแหล่งกำเนิด (Sources) ที่เราหยิบยืมมาใช้ชั่วคราวและส่งคืนกลับไป โดยต้องเผื่อแผ่ให้คนรุ่นหลังได้ใช้ด้วย ดังนั้น แทนที่จะแสวงหาเทคโนโลยีและการจัดการเพื่อเอาชนะธรรมชาติ และมุ่งใช้ประโยชน์จากธรรมชาติให้ได้มากที่สุด มนุษย์ควรแสวงหาความเชื่อมโยงเพื่ออยู่ร่วมกับธรรมชาติ มุ่งรักษัธรรมชาติบนฐานคิดของความยั่งยืน และที่สำคัญ แทนที่จะคิดแต่ตัดทวงผลประโยชน์จากส่วนรวม อาจถึงเวลาที่พวกเราต้องร่วมกันฟื้นฟู รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งถูกทำลายไปไม่น้อยภายใต้กระบวนการพัฒนาที่มุ่งสู่ความทันสมัย (ดูรูปที่ 7)

	ตัวถูกของถูก	การฝึกกำลังร่วม
สมมติฐานในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ	<ul style="list-style-type: none"> • มองธรรมชาติ เป็น “ทรัพยากร” • แสวงหาเทคโนโลยีและการจัดการเพื่อเอาชนะธรรมชาติ • มุ่งใช้ประโยชน์จากธรรมชาติให้มากที่สุด • ตัดทวงผลประโยชน์จากส่วนรวม 	<ul style="list-style-type: none"> • มองธรรมชาติ เป็น “แหล่งกำเนิด” • แสวงหาความเชื่อมโยงเพื่ออยู่ร่วมกับธรรมชาติ • มุ่งรักษัธรรมชาติบนฐานคิดของความยั่งยืน • รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม

รูปที่ 7 : การเปลี่ยนสมมติฐานในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

ผู้แพ้ กับ ผู้ชนะ

ถ้าไปถามคนฝรั่งเศสว่าเขารู้จักชื่อใครบ้าง เกือบทุกคนจะบอกว่า รู้จัก **หลุยส์ ปาสเตอร์ (Louis Pasteur)** นักวิทยาศาสตร์ผู้เสนอ “ทฤษฎีเชื้อโรค” (Germ Theory) ซึ่งบอกว่า “โรคต่าง ๆ เกิดจาก เชื้อโรค เชื้อโรคแต่ละชนิดทำให้เกิดโรคแต่ละอย่าง” ในเมื่อเป็นเช่นนี้ การรักษาโรค คือ การต่อสู้กับเชื้อโรค เช่น โดยการใช้ยา หรือ ยาปฏิชีวนะ เพื่อฆ่าหรือกำจัดเชื้อโรคให้ได้ ก็หายจากโรคร้ายไข้เจ็บ

หลุยส์ ปาสเตอร์ ผู้มีชื่อเสียงขจรขยายไปทั่วฝรั่งเศส หรืออาจ จะทั่วโลกก็ว่าได้ ในบั้นปลายของชีวิต เขาป่วยด้วยภาวะเส้นโลหิต ในสมองแตก เป็นอัมพาตอยู่หลายปี ก่อนลาจากโลกด้วยวัย 72 ปี เขาฝากผลงานให้กับโลก ในด้านการฆ่าเชื้อโรค และการใช้วัคซีน ป้องกันรักษาโรค

ในขณะเดียวกัน อีกชีวิตหนึ่ง เป็นนักชีววิทยา ชาวฝรั่งเศส ใช้ชีวิตอยู่ร่วมประเทศ ได้พบเจอกับ หลุยส์ ปาสเตอร์ แต่มีความคิด เห็นขัดแย้งกันมาโดยตลอด เขาคือ **อังตวน บิวแชมพ์ (Antoine Beuachamp)** ซึ่งไม่เชื่อในทฤษฎีเชื้อโรค โดยกล่าวว่า สิ่งที่เราเรียกว่า เชื้อโรคนั้นมีอยู่ทั่วไป ทุกหนทุกแห่งในโลก รวมทั้งในร่างกายคน และสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ด้วย โดยไม่ได้ทำให้เกิดโรคเลย แต่เมื่อใดก็ตาม ที่ร่างกายคนอ่อนแอ กินอาหารไม่ถูกต้อง อยู่ในที่ไม่ถูกต้อง ไม่มีการ ออกกำลังกาย เมื่อนั้นก็จะเกิดโรค และทำให้ต้องแก้ไขโดยการ ให้อาหาร การออกกำลังกาย การใช้ชีวิตพักผ่อนให้ถูกต้อง ส่วนการ ให้น้ำนั้นเป็นไปเพื่อการแก้ไขข้อบกพร่อง จนทำให้ร่างกายกับเชื้อโรค อยู่ด้วยกันได้เท่านั้นเอง

แนวความคิดของ อังตวน บิวแซมพ์ เกิดเป็นทฤษฎีการรักษาโรค เรียกว่า การดูแล “สถานที่” (Terrain) ซึ่งหมายถึงอวัยวะทุกส่วน ให้ดี ด้วยอาหารการกิน การใช้ชีวิตให้ถูกต้อง แล้วร่างกายจะเกิด ภูมิคุ้มกันดีจนปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในขณะที่ หลุยส์ ปาสเตอร์ มีชื่อเสียงไปทั่วนั้น ไม่มีใครรู้จัก อังตวน บิวแซมพ์ เลย มีผู้กล่าวว่า หลุยส์ ปาสเตอร์ ชี้ประจบเอาใจชนชั้นสูงและมหาเศรษฐี เขากะชอกโหมกฮากกับคนที่ ด้อยกว่าอย่างคนอารมณ์ร้ายกาจ

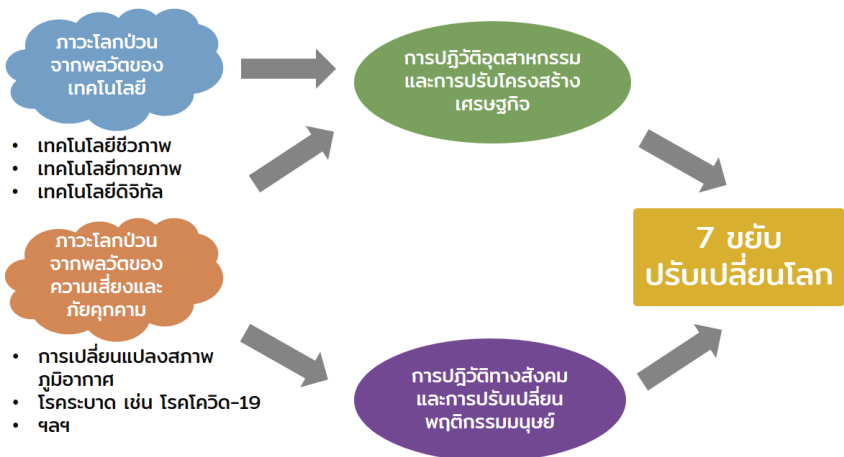
ในวาระสุดท้าย หลุยส์ ปาสเตอร์ ป่วยหนัก อังตวน บิวแซมพ์ ไปเยี่ยมอย่างมิตรผู้ซบเคียวกันด้านผลงานทางวิทยาศาสตร์ที่อยู่ คนละข้าง ในวาระนั้น หลุยส์ ปาสเตอร์พูดว่า “สถานที่” (Terrain) นั้น สำคัญที่สุด เชื้อโรคทำอะไรไม่ได้จริง ๆ อีกไม่กี่วัน หลุยส์ ปาสเตอร์ ก็เสียชีวิต อังตวน บิวแซมพ์ ดำเนินชีวิตอยู่ต่อมา จนเสียชีวิตในวัย 93 ปี ฝากผลงานให้กับโลกในด้านการสร้างภูมิคุ้มกันของร่างกาย เท่านั้น จะทำให้ไม่เป็นโรค ไม่ทุกข์ทรมาน

ในโลกหลังโควิด เราอาจต้องพิจารณาแนวทางการรักษาโรค และวิธีมองโรคหรือเชื้อโรคว่าเป็นปัญหา โดยปรับมาพิจารณา แนวทางการอยู่ร่วมกับเชื้อโรค โดยรักษาความเข้มแข็งหรือ ความแข็งแรงของ “พื้นที่” ทั้งร่างกาย และจิตใจ

ที่มา: ชมรมกัลยาณธรรม

ในโลกก่อนโควิด-19 ผู้คนจากการประชุม “เวทีเศรษฐกิจโลก” (World Economic Forum) ที่เมืองดาวอส บอกพวกเราว่าพลวัตของเทคโนโลยี (อันประกอบด้วย เทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีกายภาพ และเทคโนโลยีดิจิทัล) กำลังป่วนโลก โดยเชื่อว่าภาวะโลกป่วนจากเทคโนโลยี ก่อให้เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 และตามมาด้วยการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

แต่ที่จริงแล้ว ภาวะโลกป่วนไม่ได้เกิดจากพลวัตของเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากพลวัตของความเสี่ยงและภัยคุกคามด้วย (อาทิ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และโรคระบาด) ซึ่งภาวะโลกป่วนจากพลวัตของความเสี่ยงและภัยคุกคามนั้น ไม่ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแค่การปฏิวัติอุตสาหกรรมและการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังเป็นปัจจัยหลักก่อให้เกิดการการปฏิวัติทางสังคม และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ควบคู่ไปด้วย นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ภายใต้ “7 ขยับ ปรับเปลี่ยนโลก” (7 Major Shifts) (ดูรูปที่ 8)

รูปที่ 8 : ภาวะโลกป่วน นำมาสู่ 7 ขยับ ปรับเปลี่ยนโลก

อาจกล่าวได้ว่าโรคโควิด-19 เป็น “ตัวเร่งการปรับเปลี่ยน” ก่อให้เกิดการขยับปรับเปลี่ยนโลก 7 ประการ ดังต่อไปนี้ (ดูรูปที่ 9)

1	โมเดลตลาดเสรี	▶	 โมเดลร่วมสร้างสรรค์
2	การผลิตและการบริโภค ในโหมดการช่วงชิงและแข่งขัน	▶	 การผลิตและการบริโภค ในโหมดการเกื้อกูลและแบ่งปัน
3	มุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ	▶	 มุ่งเน้นการขับเคลื่อนที่สมดุล
4	สร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อ การเติบโตทางเศรษฐกิจ	▶	 สร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อ การเติบโตของมนุษย์
5	ชีวิตที่ร่ำรวยทางวัตถุ	▶	 ชีวิตที่รุ่มรวยความสุข
6	เศรษฐกิจเส้นตรง	▶	 เศรษฐกิจหมุนเวียน
7	การดักตวงผลประโยชน์จากส่วนรวม	▶	 การรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม

รูปที่ 9 : 7 ขยับ ปรับเปลี่ยนโลก

ขยับที่ 1 จาก โมเดลตลาดเสรี (Free Market Model) สู่โมเดลร่วมรังสรรค์ (Co-Creative Model) แทนที่จะใช้กลไกตลาดในการขับเคลื่อน เราต้องหันมาใช้พลังปัญญามนุษย์ในการขับเคลื่อน เปลี่ยนจากการแยกบทบาทที่ชัดเจนระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภค เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการผลิตและรังสรรค์นวัตกรรม ปรับแนวคิดมุ่งหาทางเพิ่มส่วนแบ่งการตลาด ด้วยการพัฒนาความได้เปรียบในการแข่งขัน เพื่อสร้างอำนาจเหนือตลาด มาสู่แนวคิดการขยายขนาดตลาดให้กว้างขึ้นเพื่อครอบคลุม “คนไร้และคนด้อยโอกาส” ที่อยู่ที่ฐานรากของพีระมิดในสังคม ด้วยการพัฒนานวัตกรรมที่ทุกคนเข้าถึงได้ (Inclusive Innovation)

รูปแบบการระดมทุนก็เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมมีเพียงการระดมทุนจากผู้ถือหุ้นและตลาดทุน แต่ในปัจจุบัน นวัตกรรมหรือธุรกิจดี ๆ สามารถระดมทุนจากประชาชนได้โดยตรง (Crowd Funding) โดยผู้ที่ให้เงินไม่ได้มุ่งหวังผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินหรือผลประโยชน์ทางธุรกิจเป็นสำคัญ

โมเดลตลาดเสรีจะขับเคลื่อนผ่านกระแส “โลกาภิวัตน์” และ “บริษัทภิวัตน์” ซึ่งแตกต่างจากโมเดลร่วมรังสรรค์ที่จะขับเคลื่อนผ่านกระแส “ชุมชนภิวัตน์” และ “ประชาภิวัตน์” เป็นสำคัญ

ข้อยกเว้นที่ 2 เราเคยอยู่ใน โหมตการแข่งขันในการผลิตและการบริโภค (Competitive Mode of Production & Consumption) ที่ขับเคลื่อนผ่านโมเดลการลงทุนแบบเอกชน (Private Investment Model) ภายใต้แนวคิด “การผลิตเพื่อขาย” (Making & Selling) ก่อให้เกิดการแข่งขันผลิต แข่งกันบริโภค ความอยู่ดีมีสุขส่วนใหญ่ตกอยู่กับคนจำนวนน้อย (Well-beings of the Few)

โลกกำลังขยับไปสู่ โหมตการผนึกกำลังในการผลิตและการบริโภค (Collaborative Mode of Production & Consumption) ที่ใช้แพลตฟอร์มแบบเปิดที่ทุกคนมีส่วนร่วม (Open Collaborative Platform) ภายใต้แนวคิดของการเกื้อกูลและแบ่งปัน (Caring & Sharing) มุ่งสร้างความอยู่ดีมีสุขให้คนหมู่มาก (Well-beings of the Mass)

ข้อยกเว้นที่ 3 แต่เดิมเรามุ่งเน้น การเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) โดยความเชื่อที่ว่า ความโลภ (Greed) ทำให้เกิดการเติบโต (Growth) และการเติบโตเหนี่ยวนำให้เกิดความโลภเป็นวงจรที่ไม่รู้จักความเชื่อ “Greed2Growth” และ “Growth2Greed” ดังกล่าวทำให้เกิดการมุ่งเน้นการเพิ่มปริมาณการผลิตและการบริโภค โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ตอบโจทย์ความยั่งยืน

เพื่อความเป็นปกติสุขในโลกหลังโควิด เราจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากการมุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจไปสู่การมุ่งเน้น “การขับเคลื่อนที่สมดุล” (Thriving in Balance) ใน 4 มิติที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ความอยู่ดีมีสุขในสังคม ควบคู่ไปกับความยั่งยืนของธรรมชาติ บนรากฐานของศักดิ์ศรีและภูมิปัญญามนุษย์ โดยตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่า “Good2Growth” และ “Growth2Good” แทน

วิทยุที่ 4 แต่เดิมเรามุ่ง สร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการเติบโต

ทางเศรษฐกิจ (People for Growth) โดยมองมนุษย์เป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งของปัจจัยการผลิต มุ่งเน้นการลดต้นทุนและการเพิ่มผลิตภาพในตัวมนุษย์เป็นสำคัญ และเพื่อลดความรู้สึกผิด หลายองค์กรจึงทำให้ตัวเองนั้น Looking Good, Looking Well (ผ่านการทำ Pseudo-CSR)

เพื่อความยั่งยืนในโลกหลังโควิด เราต้อง **สร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการเติบโตของมนุษย์ (Growth for People)** ทำอย่างไรให้เกิดการปลดปล่อยพลังปัญญามนุษย์ พร้อม ๆ กับการสร้างหลักประกันความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิต ยกกระตักทักษะ เดิมเต็มศักยภาพ เปิดพื้นที่ให้มีส่วนร่วม และปกป้องศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เพราะฉะนั้น ต่อจากนี้ไป องค์กรจะต้องไม่ทำ Pseudo-CSR แต่เป็นองค์กรที่ Being Good, Being Well อย่างแท้จริง โดย Being Good เพื่อตอบโจทย์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และ Being Well เพื่อตอบโจทย์ผู้ถือหุ้น

วิทยุที่ 5 ในโลกก่อนโควิด เราเพียรยกหา **ชีวิตที่ร่ำรวยทางวัตถุ**

อันเป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยการเปรียบเทียบ การแข่งขัน การตามอย่างกัน การโยนหาความต้องการอย่างไม่สิ้นสุด ซึ่งในที่สุดจะนำพาสู่วิถีชีวิตที่ไร้จุดหมาย รวมถึงการพัฒนาทักษะเพียงเพื่อใช้ในการทำงาน (Head & Hands) ภายใต้อคติที่เชื่อว่า ยิ่งมาก ยิ่งได้ และยิ่งใหญ่ ยิ่งดี ความเชื่อดังกล่าวพาไปสู่ **“ความอับจนบนความมั่งคั่ง”** (นั่นคือ ดูเหมือนจะมีชีวิตที่ดี แต่แท้จริงแล้วนั้นกลับเป็นชีวิตที่ไร้ความสุข)

เพื่อความเป็นปกติสุขในโลกหลังโควิด เราต้องปรับจากชีวิตที่ร่ำรวยทางวัตถุเป็น **ชีวิตที่รุ่มรวยความสุข** โดยเป็นชีวิตที่มีสุขภาพกาย สุขภาพใจที่แข็งแรง เต็มเปี่ยมด้วยความหวัง อบอุ่น เข้าใจโลก เข้าใจถึงคุณค่าของการมีชีวิต และการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น เพราะฉะนั้น ต้องพัฒนาทักษะความฉลาดรู้ในการใช้ชีวิต (Heart & Harmony) ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะ

เพื่อใช้ในการทำงาน (Head & Hands) รวมถึงการปรับเปลี่ยนความคิด จากเดิม ยิ่งมาก ยิ่งได้ เป็น **ยิ่งปัน ยิ่งได้** และเปลี่ยนความคิดจากเดิม ยิ่งใหญ่ ยิ่งดี เป็น **เมื่อขาดต้องรู้จักเติม เมื่อพอต้องรู้จักหยุด และเมื่อเกิน ต้องรู้จักปัน** ด้วยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งหากทำได้ พวกเราก็จะสามารถก้าวข้าม “ความอับจนบนความมั่งคั่ง” และนำพาไปสู่ “ความรุ่มรวยบน ความพอเพียง” แทน

“ตู้ปันสุข”

ความรุ่มรวยบนความพอเพียง

“ตู้ปันสุข” เป็นตู้ที่นำไปตั้งในชุมชน ให้ผู้ที่ต้องการแบ่งปัน สามารถนำอาหารมาใส่ในตู้ สำหรับผู้ขาดแคลนในช่วงวิกฤต โควิด-19 มาหยิบไปได้ โดยโครงการเริ่มต้นจาก คุณสุภกฤษ กุลชาติวิจิตร ผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาดและเจ้าของเพจ “รู้รอบ ตอบโจทย์” ได้เห็นโครงการ “Pantry of Sharing” ในต่างประเทศ จึงได้รวมกลุ่มเพื่อนเพื่อทำโครงการนี้ขึ้นที่ประเทศไทย ในนาม “กลุ่มอิฐน้อย”

ทางคุณสุภกฤษ ได้ทำคลิปแสดงขั้นตอนการสร้างและติดตั้ง ตู้ปันสุข รวมทั้งในขณะใช้งานจริงทั้งผู้ที่มาใส่อาหาร และผู้ที่มาเลือก หยิบอาหารออกไป ซึ่งมีการแชร์ในโลกออนไลน์ออกไปเป็นจำนวนมาก มีการทำข่าวจากสื่อหลายสำนัก ทำให้โครงการเป็นที่รับรู้ในวงกว้าง ในสังคมไทย

“ตอนแรกหลายคนก็บอกว่าหายหมดยกตู้แน่นอน คนต้อง กวาดเกลี้ยงตู้ หรือจะโดนกวาดเอาไปขาย และนี่คือบทพิสูจน์ว่า คนไทยยังมีน้ำใจต่อกันครับ”

นอกจากนี้คุณสุภกฤษได้เปิด Open Source แชนลิ่งส์โพลี สำหรับพิมพ์ไวเนลิติตบนตู้ปันสุข ให้ผู้ที่สนใจนำไปสร้างในชุมชน ของตัวเอง โดยมีข้อความดังนี้

ตู้ปันสุข แบ่งปันน้ำใจ สู้ภัยโควิด-19

“หยิบไปแต่พอดี ถ้าท่านมีใส่ตู้แบ่งปัน”

ผู้ให้ ร่วมแบ่งปันอาหารแห้ง หรือเครื่องกระป๋อง ไว้ในตู้นี้ได้บุญ ผู้รับ หยิบไปแต่พอควร ร่วมแบ่งปัน ต่อให้คนข้างหลัง ก็ได้บุญร่วมกัน

“ช่วยกันรักษาตู้ เพื่อตัวท่านเอง และชุมชน ผ่านพ้นโควิด-19 ไปด้วยกัน”

Take What You Need... Give What You Can

จากจุดเริ่มต้นเพียง 5 ตู้ จนมาถึงวันที่ 11 พฤษภาคม 2563 มีตู้ปันสุขในประเทศไทยแล้ว 155 ตู้ ใน 44 จังหวัด ทั่วทุกภาค ของไทย ด้วยการแบ่งปันโอเดียดี ๆ ในการแบ่งปันความสุขระหว่าง ผู้คน ทำให้ “ตู้ปันสุข” สามารถแพร่ขยายไปในสังคมไทยได้อย่าง รวดเร็ว กลายเป็นจุดเล็ก ๆ ที่ดึงเอาส่วนดีในจิตใจของคนออกมา ช่วยแก้ไขวิกฤตที่ยิ่งใหญ่ของโลกได้

ที่มาของเนื้อหา เรียบเรียงจาก

Facebook: Supakit Bank Kulchartvijit

วิทยุที่ 6 ในโลกก่อนโควิด เราติดกับดักของ **เศรษฐกิจเส้นตรง (Linear Economy)** ซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจที่นำทรัพยากรมาผลิต สินค้าตาม “ห่วงโซ่คุณค่า” (Value Chain) อย่างไม่ยั้งคิด ไม่คำนึงถึง ผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งสู่การสร้างกำไรสูงสุดเป็นสำคัญ

เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในโลกหลังโควิด เราต้องเร่งปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจเส้นตรงมาเป็น **เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)** ซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจที่อุดช่องว่างการผลิตแบบเก่าด้วย “วงรอบคุณค่า” (Value Circle) โดยนำสิ่งเหลือใช้และทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดกลับมาหมุนเวียนทำประโยชน์ใหม่ พร้อมกันนั้น ก็มุ่งเน้นความประหยัดในปัจจุบันเข้า ประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต และประโยชน์สูงสุดที่ได้รับจากผลผลิต

ขยับที่ 7 การที่เราต้องอยู่ด้วยกันบนโลกใบเดียวกัน สุขด้วยกัน ทุกข์ด้วยกัน เราต้องปรับเปลี่ยนจาก **การตัดทวงผลประโยชน์จากส่วนรวม (Exploitation of the Commons)** ที่แต่ละคนคิดถึงแต่การเอาดีใส่ตัว เอาชั่วใส่คนอื่น (Internalizing the Goods & Externalizing the Bads) และคิดเพื่อสิ่งดี ๆ ไว้ให้กับลูกหลานและพวกพ้องของตัวเองเท่านั้น

เพื่อความอยู่รอดของมนุษยชาติในโลกหลังโควิด การฟื้นฟู **เยียวยา รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม (Remedy of the Commons)** เป็นเรื่องสำคัญ ด้วยการไตร่ตรองถึงส่วนเสียที่อาจเกิดขึ้นในสิ่งดี ๆ (Negative Side of the Goods) ขณะเดียวกัน ก็ต้องมองหาส่วนดีที่ซ่อนอยู่ในสิ่งที่เลวร้าย (Positive Side of the Bads) (อย่างเช่น ปัญหาสังคมสูงวัย ก่อเกิดการคิดค้นนวัตกรรมเพื่อตอบโจทยคนกลุ่มนี้ หรือ วิกฤตโควิดก่อเกิดการจัดระเบียบในระบบสาธารณสุขใหม่ เป็นต้น) ความคิดได้เปลี่ยนไปจากการคิดเพื่อสิ่งดี ๆ ให้กับลูกหลานและพวกพ้องของตัวเอง มาสู่การคิดเพื่อสิ่งดี ๆ ให้กับคนส่วนใหญ่และคนรุ่นหลัง

อันที่จริงแล้ว “7 ขยับ เปลี่ยนโลก” ไม่ใช่เรื่องใหม่ ทุกขยับ ล้วนแล้วแต่ตั้งอยู่บนหลักคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปัญหาคือ พวกเราเพียงแค่ตระหนักรู้ แต่ไม่ได้ลงมือปฏิบัติ ในโลกหลังโควิด มนุษย์จะอยู่รอดได้ พวกเราต้องร่วมกันขยับ เพื่อปรับเปลี่ยนไปสู่โลกแห่งความยั่งยืนอย่างแท้จริง

เราคือไทย ใครคือเรา ในโลกหลังโควิด

การปะทะกันของกระแสโลกาภิวัตน์ บรรษัทภิวัตน์ ชุมชนภิวัตน์ และประชาภิวัตน์ ทั้งในโลกจริงและโลกดิจิทัล ก่อให้เกิดการเสื่อมถอยซ้อนทับกันอย่างไม่มีสนธิ ระหว่างวัฒนธรรมโลก วัฒนธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น และวัฒนธรรมในโลกเสมือน ทำให้ผู้คนจะต้องมีบทบาทของการเป็นพลเมืองชาติ และการเป็นพลเมืองโลกไปพร้อม ๆ กัน

บทบาทของการเป็นพลเมืองโลก ทำให้เราต้องตระหนักถึงเรื่องที่เป็นสากล เรื่องวิกฤต ความเสี่ยง และภัยคุกคามร่วม เรื่องมนุษยธรรม สิทธิมนุษยชน ฯลฯ แต่ในขณะเดียวกัน เราก็ยังต้องตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองชาติ ตลอดจนมีจิตสำนึกในความรักชาติ ความหวงแหน และความภาคภูมิใจในความเป็นชาติ

เกียรติภูมิและศักดิ์ศรีความเป็นชาติ

อาจารย์ธีรยุทธ บุญมี ได้เคยกล่าวไว้ว่า ความผูกพันอยู่กับกลุ่มทำให้ความเป็นชาติถูกฝังอยู่ในสามัญสำนึกของคนทั่วไป ความเป็นชาติช่วยทำหน้าที่สร้างความมั่นคงทางจิตใจที่จะต้องอยู่ร่วมกับผู้คนที่มีลักษณะคล้ายเหมือนกับตน ทำให้รักกลุ่มรักพวกพ้องของตน สำหรับบางคน ชาติให้มากกว่าความมั่นคงทางจิตใจ เพราะชาติเป็นจิตวิญญาณของผู้คนในประเทศ ดังนั้น เพื่อที่จะรักษาชาติของเขาไว้ เขาพร้อมที่จะพลีชีพเพื่อชาติได้ คำว่า **แผ่นดินพ่อ** **แผ่นดินแม่** **มาตุภูมิ** และ **ปิตุภูมิ**

จึงเป็นคำที่ใช้เพื่อสะท้อนคุณค่าอันใหญ่หลวงของชาติที่มีต่อผู้คน จึงเป็นคำถามที่พวกเราคนไทยทุกคนจะต้องช่วยกันตอบว่า ประเทศไทยต้องเป็นอย่างไรในโลกหลัง โควิด ด้วยการค้นหาอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ คุณค่า จิตวิญญาณ และตัวตนของคนไทย เพื่อปลุกจิตสำนึกของความเป็นชาตินิยมให้กลับคืนมา เป็นชาตินิยมที่สะท้อนออกมาผ่านความรักชาติ

รักแผ่นดินเกิด ที่สะท้อนออกมาเป็นความภาคภูมิใจที่เกิดมาเป็นคนไทย
อย่างลึกซึ้ง ไม่ใช่ชาตินิยมแบบคลั่งชาติ ที่มุ่งเน้นแต่คิดถึงผลประโยชน์
ของชาติตนเองฝ่ายเดียว แต่เป็นชาตินิยมในแง่บวก เป็นชาตินิยมที่คิดถึง
การอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุขของคนทั้งโลก

คำถามที่ท้าทายคือ จะทำอย่างไรให้คนไทยมีจิตสำนึกของ
“ความรักชาติ” อาจารย์เกษม วัฒนชัย ได้กล่าวไว้อย่างน่าฟังถึงเกียรติภูมิ
และศักดิ์ศรีความเป็นชาติไทยด้วยสี่ประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกัน

- 1) มีความเข้าใจในประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาติไทยมาก
น้อยแค่ไหน
- 2) มีจิตสำนึกและตระหนักในคุณค่าของความเป็นไทยมากน้อย
เพียงใด
- 3) ก่อเกิดเป็นความรัก ความภาคภูมิใจ ความผูกพัน และความ
หวงแหนในความเป็นไทย ความเป็นคนไทย ในความเป็น
ประชาชาติไทยขนาดไหน
- 4) มีความรู้สึกห่วงใย อยากรับผิดชอบ หุ่เมเทกำลังกายกำลังใจ
ยอมเสียสละเพื่อความอยู่รอดและประโยชน์สุขให้กับประเทศชาติ
มากน้อยเพียงใด

เกียรติภูมิและศักดิ์ศรีความเป็นชาติ เป็นผลลัพธ์ของ 3 องค์ประกอบ
สำคัญ คือ อำนาจอธิปไตย ความเป็นอัตลักษณ์ และจิตสำนึกร่วม

- **อำนาจอธิปไตย** สะท้อนถึงความเป็นอิสระ ไม่ต้องตกอยู่ในอาณัติ
ของใคร
- **ความเป็นอัตลักษณ์** สะท้อนถึงความเป็นตัวตน ไม่ต้องไปตาม
แบบใคร

- **จิตสำนึกร่วม** สะท้อนถึงระบบคุณค่า ความเชื่อ ความศรัทธา ที่ยึดเหนี่ยวเกี่ยวโยงผู้คนในสังคมเข้าด้วยกัน เต็มเปี่ยมไปด้วย ความหวังของการได้มาอยู่ร่วมกัน ฝืนร่วมกัน ทำร่วมกัน ซึ่งครอบคลุมถึงการอยู่ด้วยกันระหว่างผู้คนในชาติ และการอยู่ร่วมกันในประชาคมโลก

เกียรติภูมิและศักดิ์ศรีความเป็นชาติ จึงเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีที่สุดในโลกหลังโควิด เมื่อต้องเผชิญกับความเสี่ยง ภัยคุกคาม และวิกฤตซ้ำซาก ถึงเวลาแล้วที่เราต้องปลุกจิตสำนึกคนไทยให้ตระหนักถึงการปกป้อง อธิปไตย ความภูมิใจในอัตลักษณ์ การปลุกจิตสำนึกร่วมพร้อม ๆ กับการสร้างความมุ่งมั่นอย่างแรงกล้า ที่จะขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่ ประเทศที่มีความเป็นปกติสุข และมีการพัฒนาที่ยั่งยืนร่วมกับ ประชาคมโลก

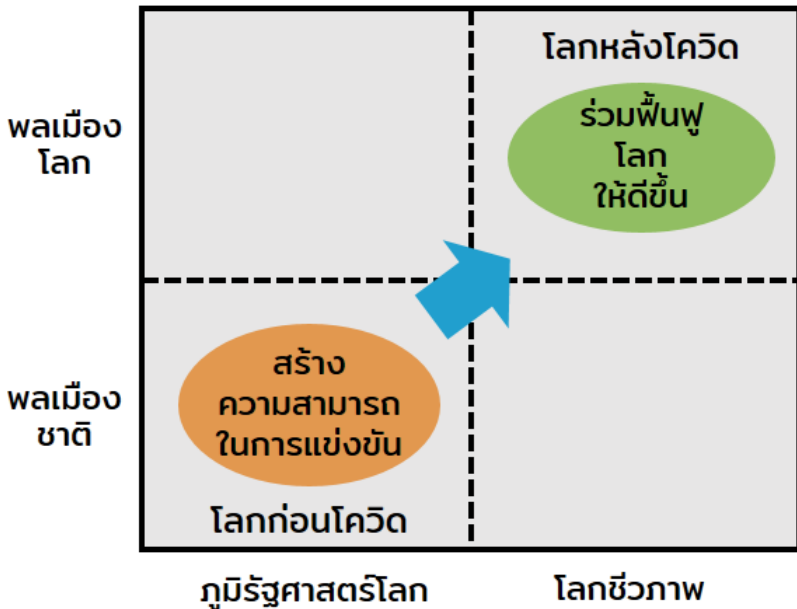
ภูมิทัศน์ใหม่ของโลกหลังโควิด

ความเป็นพลเมืองชาติกับความเป็นพลเมืองโลก และ เกียรติภูมิและ ศักดิ์ศรีความเป็นชาติกับการฉีกกำลังปรับเปลี่ยนโลกสู่ความยั่งยืน จึงเสมือนเป็นภาพคนละด้านของเหรียญเดียวกัน โดยนับแล้ว ด้านหนึ่งของ เหรียญบ่งบอกถึงความเป็นอิสระ ส่วนอีกด้านหนึ่งของเหรียญบ่งบอกถึง การพึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกัน เป็นการยึดโยงความเป็นรัฐ-ชาติ กับความเป็นประชาคมโลก พร้อม ๆ ไปด้วยการเชื่อมโยงเอกภาพขององค์กรรวมกับ อิสรภาพของส่วนย่อย รวมไปถึงการประสานความเหมือนในภาพใหญ่ กับความต่างในรายละเอียด

การใช้ปัญญา การมีภูมิคุ้มกัน ความพอดี ความลงตัว ความพอ ประมาท ภายใต้หลักคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นหัวใจสำคัญ ที่จะสร้างดุลยภาพระหว่างความเป็นอิสระกับการพึ่งพิงอาศัยซึ่งกัน และกัน ในทิศทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุข ปกติสุข และสันติสุขในโลก หลังโควิด

ฉากทัศน์ของโลกหลังโควิด

ฉากทัศน์ของโลกกำลังถูกเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ในโลกก่อนโควิด เรามองตัวเองเป็นเพียงพลเมืองชาติ มุ่งเน้นสร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับองค์กร ให้กับประเทศ แต่ ณ วันนี้ ในโลกหลังโควิด เราต้องร่วมกันฟื้นฟูโลกให้ดีขึ้น เราต้องเป็นทั้งพลเมืองชาติและเป็นพลเมืองโลกในเวลาเดียวกัน ที่สำคัญ เราไม่ได้อยู่ในภูมิรัฐศาสตร์โลกที่หลายประเทศสร้างความยิ่งใหญ่และอิทธิพลเหนือประเทศอื่นด้วย Hard Power ได้อีกต่อไป แต่อยู่ในโลกชีวภาพที่พลเมืองโลกอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติภาพ และเป็นปกติสุข โดยอิทธิพลของประเทศต่าง ๆ ที่มีต่อกันยังมีอยู่ แต่เป็น Soft Power ภายใต้โมเดลการร่วมรังสรรค์ที่สอดคล้องกับ “7 ขยับ ปรับเปลี่ยนโลก” (ดูรูปที่ 10)

รูปที่ 10 : ฉากทัศน์ของโลกหลังโควิด

“7 ขยับ ปรับเปลี่ยนโลก” จึงบูรณาการเชื่อมโยงผู้คนในโลก กระชับแน่นผู้คนในประเทศ ตลอดจนยึดโยงสถาบันต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ด้วย “7 ขยับ ปรับเปลี่ยนโลก” ฉากทัศน์ของโลกหลังโควิด จึงเหมือน ภาพที่ถูกวาดโดยใช้สีที่หลากหลายมาแต่งแต้มไว้อย่างหลวม ๆ (Pointillism) ดังที่ Clifford Geertz นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน ได้เคยกล่าวไว้ว่าเป็นสีสันที่มีความเป็นสากล ความเป็นโลก ความเป็นชาติ และความเป็นท้องถิ่นผสมปนเปกัน ไม่ได้กลมกลืนกันอย่างสนิท เป็นเนื้อเดียวกัน

ประเทศไทยในระยะเปลี่ยนผ่าน

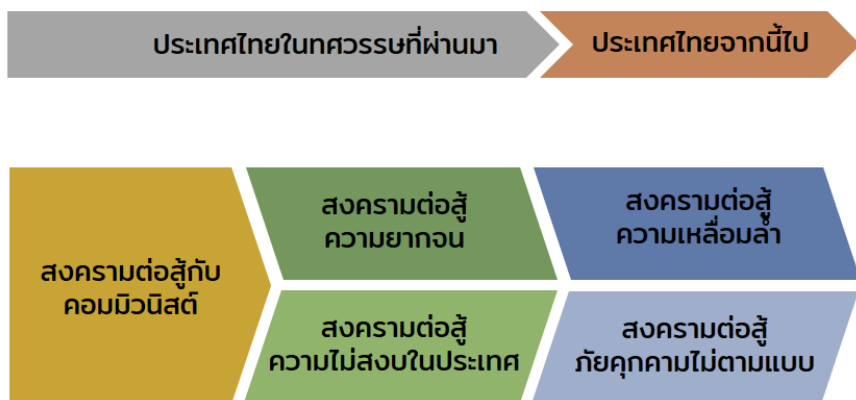
หากย้อนกลับไปศึกษาประวัติศาสตร์แห่งรัตนโกสินทร์ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของชาติไทย จะประกอบไปด้วยเหตุการณ์สำคัญดังต่อไปนี้

- การฟื้นฟูบูรณะบ้านเมืองจากสงครามกับพม่าและประเทศเพื่อนบ้าน
- การเผชิญภัยกับภัยคุกคามในรูปแบบใหม่จากมหาอำนาจตะวันตก
- การเปิดประเทศสู่ความทันสมัยให้ทัดเทียมอารยประเทศ
- การปฏิรูประบบชนชั้นสะท้อนความเท่าเทียมกันของคนในสังคม
- การรักษาเอกราชให้พ้นภัยจักรวรรดินิยมจากลัทธิล่าอาณานิคม
- การเข้าสู่ประชาคมโลกอย่างมีศักดิ์ศรีด้วยการประกาศสงครามและเข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง
- การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองแผ่นดิน จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชสู่ระบอบประชาธิปไตย
- การกู้ชาติเพื่อรักษาเอกราชและอธิปไตยของชาติในสงครามมหาเอเชียบูรพา

ประเทศไทยในทศวรรษจากนี้ไป

ประเทศไทยกำลังอยู่ในระยะเปลี่ยนผ่าน ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยต้องทำสงครามต่อสู้กับลัทธิคอมมิวนิสต์ ทำสงครามต่อสู้กับปัญหาความยากจน ตลอดจนทำสงครามต่อสู้กับความไม่สงบภายในประเทศ

ในทศวรรษจากนี้ไป ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ จนทำให้ปัญหาที่มีอยู่เดิมมีความซับซ้อนและทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น อันได้แก่ **สงครามต่อสู้กับความเหลื่อมล้ำในหลากหลายรูปแบบ** (ไม่ว่าจะเป็นความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและการเรียนรู้ ความเหลื่อมล้ำของโอกาสหรือความเหลื่อมล้ำของรายได้และทรัพย์สิน) และ **สงครามต่อสู้กับภัยคุกคามไม่ตามแบบในปัจจุบัน** (อาทิ โรคระบาด เครือข่ายยาเสพติดข้ามชาติ เครือข่ายการก่อการร้ายข้ามชาติ สงครามไซเบอร์ รวมถึงการครอบงำโดยประเทศมหาอำนาจในรูปแบบใหม่ เป็นต้น) (ดูรูปที่ 11)

รูปที่ 11 : ประเทศไทยในระยะเปลี่ยนผ่าน

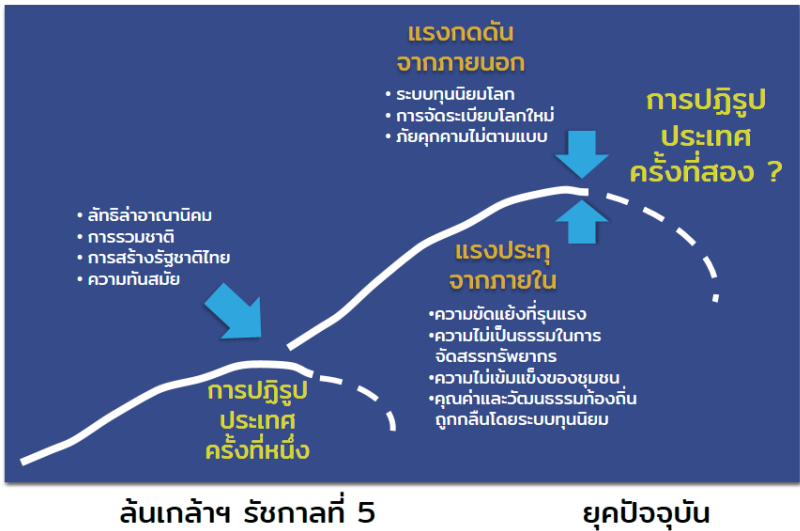
การปฏิรูปเชิงโครงสร้างครั้งที่ 2 ของประเทศไทย

หากย้อนดูประวัติศาสตร์ร่วมสมัย อาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยมีการปฏิรูปเชิงโครงสร้างที่นำไปสู่การพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาอารยะ ประเทศเพียงครั้งเดียว นั่นคือการปฏิรูปประเทศในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมหาราช รัชกาลที่ 5 นับเป็น “The First Great Reform” ซึ่งเป็นผลมาจากภัยคุกคามจากลัทธิล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก ประกอบกับวิสัยทัศน์และพระปรีชาสามารถของพระองค์ ทำให้บ้านเมืองเกิดความตื่นตัว เกิดการสร้างรัฐชาติไทยที่เข้มแข็ง มีการเลิกทาส การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนการนำเทคโนโลยี วิทยาการ และการบริหารจัดการที่นำสมัยจากต่างประเทศมาประยุกต์ให้เหมาะกับบริบทของประเทศไทย

อาจกล่าวได้ว่า กระบวนทัศน์การพัฒนาที่อยู่เบื้องหลัง “The First Great Reform” คือ “การพัฒนาที่มุ่งสู่ความทันสมัย” เพื่อเร่งให้รัฐชาติไทยก้าวทันประเทศที่พัฒนาแล้วในประชาคมโลก

ต่างจากในยุคปัจจุบัน ประเทศไทยต้องเผชิญกับแรงปะทะสองแนว ทั้งแรงกดดันจากภายนอก (อาทิ ระบบทุนนิยมโลก การจัดระเบียบโลกใหม่ ภัยคุกคามไม่ตามแบบ รวมถึงลัทธิล่าอาณานิคมในรูปแบบใหม่) และแรงปะทะจากภายใน (อาทิ ความขัดแย้งที่รุนแรง ความเหลื่อมล้ำ และความไม่เป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากร ปัญหาชุมชนและการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ตลอดจนปัญหาคุณค่าและวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ถูกกลืนโดยระบบทุนนิยม) (ดูรูปที่ 12)

ระดับการพัฒนาประเทศ

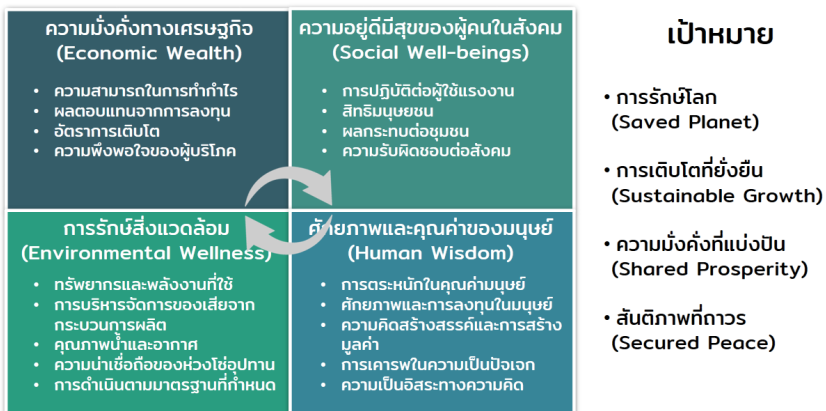
รูปที่ 12 : การปฏิรูปเชิงโครงสร้างของประเทศไทย

การจะพัฒนาประเทศให้ก้าวข้ามปัญหาวิกฤตและภัยคุกคามต่าง ๆ เหล่านี้ จำเป็นจะต้องผลักดันให้เกิด “The Second Great Reform” ซึ่งมีกระบวนการพัฒนาที่แตกต่างจาก “The First Great Reform” อย่างสิ้นเชิง จากการพัฒนาที่มุ่งสู่ความทันสมัยไปสู่การพัฒนาที่มุ่งสู่ความยั่งยืน เพื่อนำพาความเป็นปกติสุขมาสู่ประเทศไทยและประชาคมโลก

กุญแจสำคัญที่จะทำให้ “The Second Great Reform” ประสบผลสัมฤทธิ์ คือ การเชื่อมโยงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ในโลกหลังโควิด

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กับ การพัฒนาที่ยั่งยืน ในโลกหลังโควิด

ในโลกหลังโควิด การขับเคลื่อนที่สมดุล (Thriving in Balance) ตามหลักคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะทำให้พวกเราสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนให้กับประเทศและประชาคมโลก สะท้อนผ่านการรักษโลก การเติบโตที่ยั่งยืน ความมั่งคั่งที่แบ่งปัน และสันติภาพที่ถาวร (ดูรูปที่ 13)

**รูปที่ 13 : การขับเคลื่อนที่สมดุลตามหลักคิดปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง**

หลักคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นการขับเคลื่อนที่สมดุลใน 4 มิติ ประกอบด้วย

- **ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ** เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการทำกำไร ผลตอบแทนจากการลงทุน อัตราการเติบโต และความพึงพอใจของผู้บริโภค

- **ความอยู่ดีมีสุขของผู้คนในสังคม** ครอบคลุมประเด็นในเรื่อง การปฏิบัติต่อผู้ใช้แรงงาน สิทธิมนุษยชน ผลกระทบต่อชุมชน และความรับผิดชอบต่อสังคม
- **การรักษาสิ่งแวดล้อม** สะท้อนผ่านประเด็นในเรื่องทรัพยากร และพลังงานที่ใช้ การบริหารจัดการของเสียจากกระบวนการผลิต คุณภาพน้ำและอากาศ ความน่าเชื่อถือของห่วงโซ่อุปทาน และการดำเนินตามมาตรฐานที่กำหนด
- **ศักยภาพและคุณค่าของมนุษย์** เน้นในเรื่องการตระหนักใน คุณค่ามนุษย์ ศักยภาพและการลงทุนในมนุษย์ ความคิดสร้างสรรค์และการสร้างมูลค่า การเคารพในความเป็นปัจเจก และการมีอิสระทางความคิด

ที่สำคัญ การขับเคลื่อนที่สมดุลทั้ง 4 มิติตามหลักคิดปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงข้างต้นนั้น มีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals หรือ SDGs) ของ สหประชาชาติเป็นอย่างดี (ดูรูปที่ 14)

**รูปที่ 14 : ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน**

การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อตอบโจทย์การพัฒนาที่ยั่งยืน ถือเป็น การเปลี่ยนแปลงก้าวสำคัญในการปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาจาก “โลกที่มุ่งพัฒนาสู่ความทันสมัย” มาสู่ “โลกที่มุ่งพัฒนาสู่ความยั่งยืน” ก่อให้เกิดการขยับปรับเปลี่ยนทัศนคติความเชื่อ อาทิ

โลกที่มุ่งพัฒนาสู่ความทันสมัย

โลกที่มุ่งพัฒนาสู่ความยั่งยืน

ยิ่งใหญ่ ยิ่งดี (The Bigger, The Better) มาสู่ ยิ่งดี ยิ่งใหญ่ (The Better, The Bigger)

ยิ่งมาก ยิ่งดี (The More, The Better) มาสู่ ยิ่งดี ยิ่งมาก (The Better, The More)

ยิ่งเร็ว ยิ่งดี (The Faster, The Better) มาสู่ ยิ่งดี ยิ่งเร็ว (The Better, The Faster)

ขับเคลื่อนความสมดุลในต่างระดับ

หลักคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เน้นความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ทั้ง 3 องค์ประกอบนี้ก่อให้เกิดความสมดุล พวกเราสามารถบริหารจัดการความสมดุลใน 4 ระดับด้วยกันได้แก่

สมดุลในระดับโลก

- การอยู่ร่วมกับธรรมชาติ กับ การควบคุมธรรมชาติ
- การแข่งขันเพื่อความมั่งคั่งของประเทศ กับ ความร่วมมือเพื่อความมั่นคงของประชาคมโลก
- สมดุลระหว่างมหาอำนาจปัจจุบันอย่างสหรัฐอเมริกา กับ มหาอำนาจใหม่อย่างจีน
- การใช้ประโยชน์เพื่อความสะดวกสบายของผู้คนในยุคปัจจุบัน กับความอยู่รอดของมวลมนุษยชาติในอนาคต

สมดุลในระดับประเทศ

- ทุนนิยมอิงตลาด กับ ทุนนิยมอิงสังคม
- การค้าภายในประเทศ กับ การค้าระหว่างประเทศ
- การท่องเที่ยวในประเทศ กับ การท่องเที่ยวจากต่างประเทศ

- การลงทุนจากต่างประเทศ การลงทุนในประเทศ กับ การลงทุนในต่างประเทศ
- การใช้แรงงานในประเทศ กับ การใช้แรงงานต่างด้าว
- ตลาดเงินตลาดทุน กับ อุตสาหกรรมภาคต่าง ๆ
- การใช้ กับ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- การเติบโต กับ การกระจายความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ
- ความสามารถในการแข่งขัน กับ สมานฉันท์ของคนในชาติ
- การเปิดเสรี กับ ความพร้อมของผู้ประกอบการในประเทศ

สมดุลในระดับองค์กร

- ความเสี่ยง กับ ผลตอบแทน
- ความฉลาดหลักแหลมทางธุรกิจ กับ จริยธรรมและความชอบธรรม
- ความมุ่งมั่นตั้งใจ กับ การปรับตัวตามเงื่อนไขสภาพแวดล้อม
- ขีดความสามารถจากภายใน กับ เครือข่ายความร่วมมือจากภายนอก
- การออม กับ การลงทุน
- ปริมาณ กับ คุณภาพ
- หลักการ กับ หลักปฏิบัติ
- ผลตอบแทนระยะสั้น กับ ความสามารถในการทำกำไรในระยะยาว
- ผู้ถือหุ้น กับ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
- การสร้างสรรค์นวัตกรรม กับ การลอกเลียนแบบ

สมดุลในระดับปัจเจก

- ความรู้ กับ คุณธรรม
- ความสุข กับ ความสำเร็จ
- การออม กับ การใช้จ่าย
- ปัจจุบัน กับ อนาคต
- เวลางาน กับ เวลาครอบครัว
- การมีส่วนร่วม กับ ความเป็นอิสระ
- ความเป็นส่วนตัว กับ ส่วนรวม
- วัตถุ กับ จิตใจ
- การแข่งขัน กับ ความร่วมมือ
- ความต้องการการเปลี่ยนแปลง กับ ความแน่นอน

BCG : โมเดลขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย ในโลกหลังโควิด

เป็นที่ทราบกันดีว่าประเทศไทยกำลังติดอยู่ในกับดักประเทศรายได้ปานกลาง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ประเทศไทยกำลังติดอยู่ใน “Competitive Nutcracker” กล่าวคือ เราไม่สามารถขยับขึ้นไปแข่งขันกับประเทศที่ขับเคลื่อนด้วยองค์ความรู้ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ในขณะที่เดียวกัน เราก็ไม่สามารถขยับลงมาแข่งขันกับประเทศที่ขับเคลื่อนด้วยการผลิตสินค้าต้นทุนต่ำได้ เราติดอยู่ตรงกลางที่ขึ้นหน้าก็ไม่ไหว ถอยหลังก็ไม่ได้ เป็นสถานะที่เรียกว่า “Stuck in the Middle” มีเพียงเท่านั้น หากพิจารณาในรายละเอียดแล้วจะพบว่าในโครงสร้างเศรษฐกิจไทยปัจจุบัน นอกจาก Size of Pie ทางเศรษฐกิจจะไม่สามารถขยายให้ใหญ่ขึ้นจากการ “Stuck in the Middle” แล้ว Share of Pie ที่มีอยู่ ยังกระจุกอยู่กับคนเพียงไม่กี่กลุ่ม ซึ่งหากไม่มีการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจไทยอย่างเป็นระบบและจริงจัง ประเทศไทยจะอยู่ในจุดที่เปราะบางและอ่อนแอ ไม่สามารถที่จะรองรับโอกาสและด้านรับภัยคุกคามที่เกิดขึ้นจากพลวัตของเศรษฐกิจโลกหลังโควิดได้อย่างแน่นอน

ในโลกหลังโควิด “การเติบโตเชิงคุณภาพ” เท่านั้น จึงจะตอบโจทย์การพัฒนาที่ยั่งยืน ภายใต้ตรรกะดังกล่าว การปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจไทยจะต้องนำไปสู่โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยที่เน้น

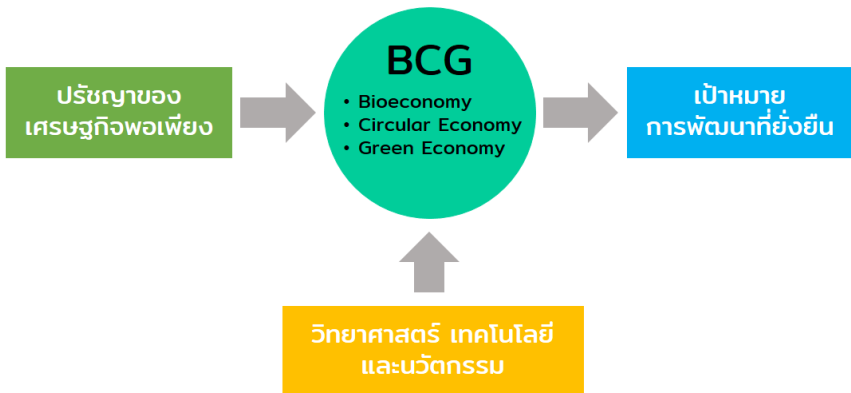
- การเติบโตที่เพิ่ม Size of Pie ให้กับคนทุกกลุ่ม ไม่ใช่เพิ่ม Share of Pie ให้กับคนบางกลุ่ม
- การเติบโตที่มาจาก “พลังประชาชน” ไม่ใช่ “พลังตลาด” ที่ปลาใหญ่กินปลาเล็ก
- การเติบโตที่ยกระดับมาตรฐานและคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยส่วนใหญ่
- การเติบโตที่ “ลดทอน” วัตถุนิยม ความเห็นแก่ตัว การมองผลประโยชน์ระยะสั้น ซึ่งเป็นจุดอ่อนของระบบทุนนิยมปัจจุบัน

โดยตั้งอยู่บนแนวทางสำคัญ 3 ประการดังต่อไปนี้

- 1) สร้างความเข้มแข็งจากภายใน เชื่อมไทยสู่ประชาคมโลก
- 2) เดินหน้าไปด้วยกัน ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง
- 3) น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

BCG Economy Model

หลักคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นำมาสู่การพัฒนาโมเดล ขับเคลื่อนประเทศไทยที่เป็นรูปธรรมภายใต้ “BCG Economy Model” ซึ่งเป็นการผนึก 3 เศรษฐกิจเข้าด้วยกัน คือ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และ เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) เป็นการมุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยใช้องค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญ (ดูรูปที่ 15)

รูปที่ 15 :

โมเดลการขับเคลื่อนประเทศไทยในโลกหลังโควิด

BCG Economy Model เป็นการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน โดยนำจุดแข็งของประเทศไทยอันประกอบด้วย “ความหลากหลายทางชีวภาพ” และ “ความหลากหลายทางวัฒนธรรม” มาต่อยอดและยกระดับมูลค่าในห่วงโซ่การผลิตสินค้าและบริการ ครอบคลุม 4 สาขา ยุทธศาสตร์สำคัญ ประกอบไปด้วย 1) เกษตรและอาหาร 2) สุขภาพ และการแพทย์ 3) พลังงาน วัสดุ และเคมีชีวภาพ และ 4) การท่องเที่ยว และเศรษฐกิจสร้างสรรค์

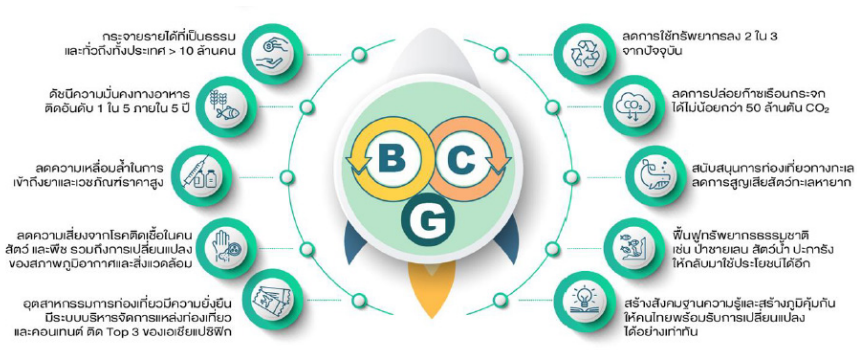
กลุ่มอุตสาหกรรมเหล่านี้ครอบคลุม 5 ใน 10 อุตสาหกรรม S-Curve โดยมีมูลค่าทางเศรษฐกิจรวมกันกว่า 3.4 ล้านล้านบาท และมีกำลังแรงงานอยู่ในระบบกว่า 16.5 ล้านคน ซึ่งหากมีนโยบายและการบริหารจัดการที่เหมาะสมประมาณการว่าในอีก 5 ปีข้างหน้า กลุ่มอุตสาหกรรมภายใต้ BCG Economy Model นี้ จะสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจไปได้ถึง 4.4 ล้านล้านบาท และจ้างงานได้กว่า 20 ล้านคน (ดูรูปที่ 16)

รูปที่ 16 : 4 สาขายุทธศาสตร์ใน BCG Economy Model

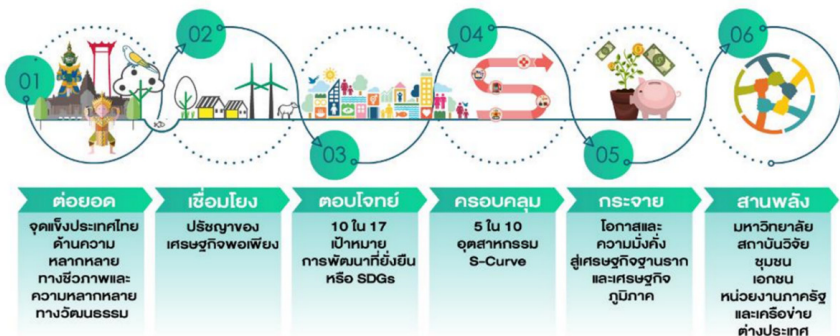
นอกจากตัวเลขมูลค่าทางเศรษฐกิจและการจ้างงานแล้ว BCG Economy Model ยังมีเป้าหมายเชิงคุณภาพที่ตบโจทย์การพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบไปด้วย (ดูรูปที่ 17)

- กระจายรายได้ที่เป็นธรรมและทั่วถึงทั้งประเทศมากกว่า 10 ล้านคน
- มีดัชนีความมั่นคงทางอาหารติดอันดับ 1 ใน 5 ของโลกภายใน 5 ปี
- ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงยาและเวชภัณฑ์ที่มีราคาแพง
- ลดความเสี่ยงจากโรคติดเชื้อในคน สัตว์ และพืช
- ลดการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม
- พัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืน มีระบบบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวติดอันดับ 1 ใน 3 ของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก
- ลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติลง 2 ใน 3 จากปัจจุบัน
- ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ไม่น้อยกว่า 50 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์
- สนับสนุนการท่องเที่ยวทางทะเล ลดการสูญเสียชีวิตทะเลหายาก
- พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าชายเลน สัตว์น้ำ และปะการัง ให้กลับมาใช้ประโยชน์ได้อีก
- สร้างสังคมฐานความรู้และการสร้างภูมิคุ้มกันให้คนไทยพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างเท่าทัน

รูปที่ 17 : เป้าหมายเชิงคุณภาพของ BCG Economy Model

นอกจากจะมีบทบาทในการสร้างความเข้มแข็งจากภายในผ่าน การกระจายโอกาสและความมั่งคั่งแล้ว BCG Economy Model ยังเชื่อมโยงเศรษฐกิจฐานราก เศรษฐกิจภูมิภาค เข้ากับเศรษฐกิจโลกด้วย ที่สำคัญ BCG Economy Model ตอบโจทย์เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ของสหประชาชาติ โดยครอบคลุม 10 ใน 17 เป้าหมายของ SDGs มิเพียงเท่านั้น BCG Economy Model สนับสนุนหลักคิด “เดินหน้า ไปด้วยกัน ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” โดยเป็นการสานพลังทำงานร่วมกัน อย่างใกล้ชิดของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในลักษณะ “จตุรภาคี” (Quadruple Helix) ระหว่าง ชุมชน ภาคเอกชน มหาวิทยาลัย/สถาบันวิจัย/หน่วยงาน ภาครัฐ และเครือข่ายต่างประเทศ (ดูรูปที่ 18)

รูปที่ 18 : BCG ตอบโจทย์ 6 มิติ

ในการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย BCG Economy Model จะประกอบด้วย

- **4 ตัวขับเคลื่อน (BCG Drivers)** ได้แก่ 1) การพัฒนาสาขา ยุทธศาสตร์ 2) การพัฒนาเชิงพื้นที่ 3) การพัฒนาธุรกิจและ ผู้ประกอบการ และ 4) การพัฒนาเทคโนโลยีและองค์ความรู้ ขึ้นแนวหน้า

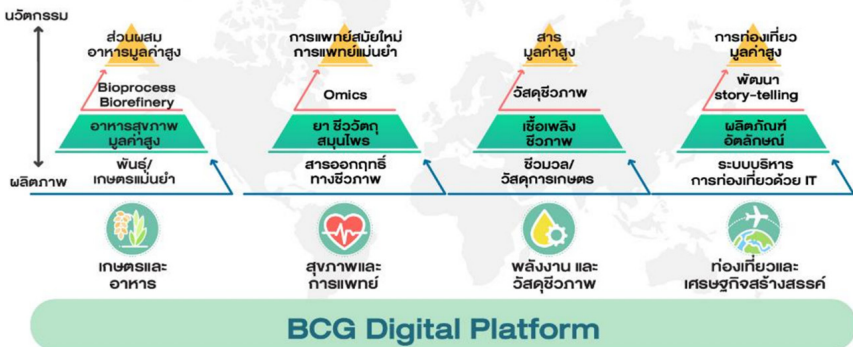
- **4 ตัวส่งเสริม (BCG Enablers)** ได้แก่ 1) การปลดล็อกข้อจำกัดทางกฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ 2) การพัฒนากำลังคน 3) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสำคัญและสิ่งอำนวยความสะดวก และ 4) การยกระดับเครือข่ายพันธมิตรระหว่างประเทศ

โดยการขับเคลื่อนทั้งหมดนี้ ตั้งอยู่บนดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อเชื่อมโยงและยกระดับห่วงโซ่มูลค่าของ BCG

สร้างมูลค่าใน 4 สาขายุทธศาสตร์ BCG

BCG Economy Model ก่อให้เกิดการเติบโตอย่างมีส่วนร่วมให้กับทุกภาคส่วน โดยมุ่งเน้นการยกระดับผลิตภาพในระดับฐานราก ไปจนถึงการสร้างนวัตกรรมในระดับยอดของพีระมิด อาทิ

- **เกษตรและอาหาร:** การบริหารจัดการน้ำ การพัฒนาพันธุ์เกษตรแม่นยำ ไปจนถึงอาหารสุขภาพมูลค่าสูง
- **สุขภาพและการแพทย์:** การพัฒนาสารออกฤทธิ์ทางชีวภาพ ยาชีววัตถุ สมุนไพร ไปจนถึงโอมิิกส์ (OMICs) การแพทย์สมัยใหม่ และการแพทย์แม่นยำ
- **พลังงาน และวัสดุชีวภาพ:** การพัฒนาชีวมวล วัสดุทางการแพทย์ เชื้อเพลิงชีวภาพ ไปจนถึง วัสดุชีวภาพ หรือสารมูลค่าสูง
- **ท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์:** การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์ ไปจนถึงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (ดูรูปที่ 19)

รูปที่ 19 : การสร้างมูลค่าใน 4 สาขายุทธศาสตร์

ขับเคลื่อน BCG เชิงพื้นที่

นอกจากการขับเคลื่อนในเชิงสาขายุทธศาสตร์แล้ว BCG Economy Model ยังครอบคลุมแนวทางการขับเคลื่อนเชิงพื้นที่ (Area-based BCG) ซึ่งอาศัยความหลากหลายทางชีวภาพ และความหลากหลายของวัฒนธรรมที่มีในแต่ละภูมิภาคของประเทศมาเป็นจุดแข็งในการขับเคลื่อน เปิดโอกาสให้แต่ละพื้นที่สามารถพึ่งพาตนเอง พึ่งพากันเองและรวมกันเป็นกลุ่มอย่างมีพลัง ตามหลักคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การขับเคลื่อน BCG ในแต่ละพื้นที่ของประเทศไทย ประกอบด้วย

- **ภาคเหนือ:** มุ่งเน้นในเรื่องของการยกระดับข้าวด้วยนวัตกรรมระบบเกษตรปลอดภัยมาตรฐานส่งออก ท้องเที่ยวสุขภาพเชื่อมโยงวัฒนธรรม หรือการนำวัฒนธรรมเชิงพื้นที่ เช่น วัฒนธรรมล้านนามาสร้างพื้นที่สร้างสรรค์พัฒนาสินค้าและบริการ

- **ภาคอีสาน:** มุ่งเน้นในเรื่องการพัฒนาโปรตีนทางเลือกจากแมลง ระบบแก้ไขปัญหาและป้องกันโรคพยาธิใบไม้ในตับ การพัฒนาระบบบริหารจัดการแหล่งน้ำขนาดเล็ก และการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามวิถีชีวิตวัฒนธรรม และความเชื่อริมฝั่งโขง
- **ภาคตะวันออก:** มุ่งเน้นในเรื่องการพัฒนาผลผลิตทางการเกษตร โดยเฉพาะกลุ่มไม้ผล การพัฒนาต่อยอดอุตสาหกรรมแห่งอนาคต รวมถึงการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่
- **ภาคกลาง:** มุ่งเน้นการพัฒนาในเรื่องการจัดการขยะ นวัตกรรมเพื่อสังคมสูงวัย หรือพัฒนานวัตกรรมต่อยอดกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่
- **ภาคใต้:** มุ่งเน้นการพัฒนาในเรื่องนวัตกรรมอาหารฮาลาล ท่องเที่ยวมูลค่าสูงใน 3 จังหวัดภาคใต้ นวัตกรรมเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และกิจกรรมสร้างสรรค์เชิงพหุวัฒนธรรม

BCG Economy Model จึงเป็น New Growth Engine ที่สำคัญที่จะตอบโจทย์การเติบโตอย่างมีคุณภาพ เป็นการเติบโตที่เน้นความสมดุลและความทั่วถึง อันจะนำมาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยในโลกหลังโควิดอย่างเป็นรูปธรรม

โลกเปลี่ยน คนปรับ
เตรียมคนไทย
เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์
ในโลกหลังโควิด

โลกเปลี่ยน คนปรับ เตรียมคนไทยเป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ในโลกหลังโควิด

โรคระบาดโควิด-19 ได้ก่อให้เกิดโลกใหม่ที่ย้อนแย้งในตัวเอง กล่าวคือ ในขณะที่แต่ละคนต้องทิ้งระยะห่างทางกายภาพแต่กลับต้องอิงอาศัยกันมากขึ้น ปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในเชิงกายภาพอาจจะลดลงแต่ปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในโลกเสมือนกลับเพิ่มขึ้นอย่างมีนัย Many2Many ที่เพิ่มขึ้นในโลกเสมือนจะถูกเติมเต็มด้วย Mind2Mind ทั้งนี้เนื่องจากในโลกที่เชื่อมต่อกันอย่างสนิท การกระทำของบุคคลหนึ่ง ย่อมส่งผลกระทบต่อได้ทั้งทางบวกและทางลบต่อผู้อื่นไม่มากนักน้อย จนอาจกล่าวได้ว่า “จากนี้ไป ผู้คนในโลก สุขก็จะสุขด้วยกัน ทุกข์ก็จะทุกข์ด้วยกัน”

จากนี้ไปพวกเราต้องใช้พลังปัญญามนุษย์ให้มากขึ้น จะทำอย่างไรให้ผู้คน รู้จักเติมเมื่อขาด รู้จักหยุดเมื่อพอ และรู้จักปันเมื่อเกิน ทั้งหมดจึงอยู่ที่ “คุณภาพคน” ที่จะพัฒนาขึ้นมา เพื่อให้พวกเราสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นปกติสุขในโลกใหม่ใบนี้ ประเด็นท้าทายจึงอยู่ที่ว่า การสร้างคนให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์” ในโลกหลังโควิด ควรเป็นอย่างไร

พวกเรามีความเชื่ออยู่ตลอดเวลาว่า “ครูคือผู้สร้างคน คนสร้างชาติ” ประสบการณ์จากการเผชิญวิกฤตโรคโควิด-19 ทำให้พวกเราอาจจะต้องปรับเปลี่ยนความเชื่อดังกล่าวเป็น “ครูคือผู้สร้างคน คนสร้างโลก” คำถามคือ ความเป็นครูในโลกหลังโควิด ต้องเป็นอย่างไร มิเพียงเท่านั้น คำถามที่ตามมาก็คือ มนุษย์ที่สมบูรณ์ในโลกหลังโควิด หน้าตาเป็นอย่างไร อะไรคือ “โมเดลการเรียนรู้ในโลกหลังโควิด” เพื่อตอบโจทย์ประเด็นท้าทายดังกล่าว

คนไทยในโลกก่อนโควิด

โรคโควิด-19 เป็นเหตุการณ์ครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ชีวิตประจำวันของผู้คนที่ต้องเปลี่ยนไปจากหน้ามือเป็นหลังมือ ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงนี้ มนุษย์เป็นผู้กระทำและก็เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบสูงสุด ทั้งจากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และการปรับเปลี่ยนเชิงโครงสร้าง ในปฏิสัมพันธ์ที่มีระหว่างกัน จึงมีความจำเป็นต้องใช้พลังปัญญามนุษย์ ในการแก้ไขปัญหาและค้นหาทางออก และนำพามนุษยชาติให้ผ่านพ้นไม่เฉพาะแต่เพียงวิกฤตโรคโควิด-19 เท่านั้น แต่รวมถึงการรับมือกับวิกฤตเชิงซ้อนและวิกฤตซ้ำซากที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย ดังนั้น การพัฒนามนุษย์ในโลกหลังโควิด จึงนับเป็นโจทย์สำคัญที่ต้องคำนึงถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ หลักคิดที่ถูกต้อง ทักษะชีวิตและทักษะอาชีพที่จำเป็น เพื่อนำพามนุษยชาติไปสู่ความอยู่รอดต่อไปในอนาคต

สำหรับประเทศไทย เพื่อให้สามารถตอบโจทย์การเตรียมคนไทยเพื่อเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนประเทศไทย และร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการปรับเปลี่ยนโลกและมนุษยชาติในโลกหลังโควิด เราอาจต้องตั้งต้นจากความเข้าใจคนไทยในโลกก่อนโควิด และคิดค้นแนวทางในการปรับเปลี่ยนคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในโลกหลังโควิดต่อไป

คนไทยในสมัยก่อนกรุงแตก

เมื่อประมาณ 250 ปีมาแล้ว มีชาวฝรั่งเศสชื่อ ฟรังซัว อังรี ทรูแบง ได้เขียนบันทึกขึ้นจากข้อมูลที่ได้จากบาทหลวงบรีโกต์ซึ่งเคยอยู่ในกรุงศรีอยุธยาหลายปี จนกระทั่งกรุงแตก บันทึกนี้ได้ถูกตีพิมพ์ขึ้นที่กรุงปารีสในปี พ.ศ. 2314 ทรูแบงได้พูดถึงนิสัยใจคอของชาวสยามไว้ว่าเป็นคนที่มีความภาคภูมิใจในชาติ รักขนบธรรมเนียมอย่างเหนียวแน่น อ่อนโยนสุภาพ มีเมตตา ซ่อนความรู้สึก ไม่ชอบพูดมาก มัธยสถ์ ไม่ชอบหุรหุราฟุ่มเฟือย ไม่เห็นแก่ตัว มีความรู้จักพอ

พร้อมกันนั้น ก็ได้กล่าวถึงจุดอ่อนของ “คนสยาม” ไว้ว่า

- เป็นคนที่เฉื่อยชาเกียจคร้าน ย่อท้อ ไม่ชอบทำอะไรที่ลำบาก ยากเย็น ไม่ยินดียินร้าย ไม่ชอบเหน็ดเหนื่อยและยากลำบาก
- มักจะเหลวไหล ไม่ยอมรับหลักการและผลที่เกิดจากหลักการ จิตใจไม่ค่อยได้รับการฝึกฝน จึงไม่ค่อยแยกแยะว่าอะไรดี อะไรที่ที่สุด แล้วประพฤติโดยไม่นึกจะคิดไตร่ตรองหาเหตุผล
- มักเป็นนายที่แข็งกระด้าง ไม่ค่อยรู้วิธีบังคับบัญชาคน มีความเจ็บแค้นสูงเมื่ออับอาย บ้าคลั่งอย่างไม่รู้จักซึ่งใจเมื่อโมโห บางครั้งโหดเหี้ยมทำร้ายกันถึงตาย
- มักยอมอ่อนน้อมต่อผู้ยิ่งใหญ่กว่า แต่จะดูหยิ่ง ดูหมิ่นคนที่อยู่ต่ำกว่าและคนที่แสดงยกย่องเขา บางคนช่างพูดอย่างมีเล่ห์เหลี่ยม อ้างเหตุผลผิดมาตบตาคน เชื่อถือไสยศาสตร์ โชคลาง หมอดู เข้าทรงและคาถาอาคม
- ชอบการพนันอย่างยิ่ง ผู้แพ้การพนันยอมขายได้แม้กระทั่ง ลูกเมียของตน
- การศึกษาของชาวสยาม ขาดวิชา รู้จักคิดหาเหตุผล คนสยาม พยายามจะไม่คิด เพราะความคิดทำให้เหน็ดเหนื่อย
- ไม่มีประเทศใดในโลกที่คนทุจริตจะมีวิธีพลิกแพลงมากเท่ากับ ในประเทศสยาม มีคนชำนาญการในการทำให้คดียุ่ง สามารถทำให้ เรื่องร้ายที่สุดกลับไปในทางดีได้ และเขาจะเรียกร้องค่าตอบแทน อย่างสูงทีเดียว

ในอีก 250 ปีต่อมา วิรัช วิรัชนิภาวรรณ ได้ศึกษาถึงอุปนิสัยของ “คนไทย” ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา พบว่ามีอยู่ถึง 30 ประการ ประกอบไปด้วย

(1) เชื่อเรื่องเวรกรรม	(2) ถ่อมตัวและยอมรับชนชั้นในสังคม
(3) ยึดถือระบบอุปถัมภ์	(4) ไม่ยอมรับคนที่มีอายุเท่ากันหรือต่ำกว่า
(5) ไม่รู้จักประมาณตน	(6) รักอิสระเสรี
(7) ไม่ชอบค้าขาย	(8) เอาตัวรอดและชอบโยนความผิดให้ผู้อื่น
(9) ขาดการวางแผน	(10) ชอบการพนันเหล้าและความสนุกสนาน
(11) เกียจคร้าน	(12) ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง
(13) เห็นแก่ตัว เอาแต่ได้	(14) ลืมง่าย
(15) ชอบความเป็นอภิสิทธิ์	(16) ชอบสร้างอิทธิพล
(17) มีนิสัยฟุ้งเฟ้อ	(18) ไม่รู้แพ้รู้ชนะ
(19) ไม่ยกย่องสุภาพสตรี	(20) มีจิตใจคับแคบ
(21) ชอบประนีประนอม	(22) ไม่ตรงต่อเวลา
(23) ไม่รักษาสาธารณสมบัติ	(24) ชอบพูดมากกว่าทำ
(25) วัตถุนิยม	(26) ชอบของฟรี
(27) สอดรู้สอดเห็น	(28) ขาดจิตสำนึกและอุดมการณ์เพื่อบ้านเมือง
(29) พึงพาคนอื่น และ	(30) ไม่ชอบรวมกลุ่มและขาดการร่วมมือประสานงาน

เมื่อเปรียบเทียบดูแล้ว อุปนิสัยของ “คนสยาม” ตามบันทึกของ ฟรังซัว อังรี ตูรแปง แทบจะไม่แตกต่างจากอุปนิสัยของ “คนไทย” ในยุคใหม่ แม้ว่าเวลาจะล่วงเลยมากกว่า 250 ปี ในขณะที่โลกมีการเปลี่ยนแปลง ระลอกแล้วระลอกเล่า แต่อุปนิสัยคนไทยไม่เคยมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับพลวัตที่เกิดขึ้น

7 หลักคิดที่ผิดของคนไทย

จากอุปนิสัยของ “คนสยาม” สู่อุปนิสัยของ “คนไทย” หล่อหลอมให้เกิดเป็น “7 หลักคิดที่ผิด” ของคนไทย ซึ่งเป็นหลักคิดที่ไม่สอดคล้องกับพลวัตโลกในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของโลกหลังโควิด 7 หลักคิดที่ผิดดังกล่าว ประกอบไปด้วย

- 1) เน้นผลประโยชน์พวกพ้อง มากกว่า ผลประโยชน์ส่วนรวม
- 2) เรียกร้องสิทธิ มากกว่า หน้าที่
- 3) เน้นความถูกต้อง มากกว่า ความถูกต้อง
- 4) เน้นชิงสุกก่อนห่าม มากกว่า อดเปรี้ยวไว้กินหวาน
- 5) เน้นรูปแบบ มากกว่า เนื้อหาสาระ
- 6) เน้นปริมาณ มากกว่า คุณภาพ
- 7) เน้นสายสัมพันธ์ มากกว่า หน่วยงาน

7 ข้อบกพร่องในระบบการศึกษาไทย

ในโลกหลังโควิด หากคนไทยไม่เปลี่ยนแปลงและปรับตัว ก็อาจไม่สามารถนำพาประเทศไทยให้ก้าวข้ามวิกฤตที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคตได้ แนวทางการพัฒนาคนที่สำคัญที่สุด เริ่มจากการปฏิรูประบบการศึกษา ซึ่งสำหรับประเทศไทย ยังมีอุปสรรคจากความบกพร่องในระบบการศึกษาที่ถูกปล่อยปละละเลย ไม่ได้มีการปรับเปลี่ยนอย่างจริงจัง โดยข้อบกพร่องในระบบการศึกษาไทย สรุปได้ 7 ประการดังต่อไปนี้

- 1) ยึดตัวผู้สอน มากกว่า ยึดตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- 2) เน้นการสอน มากกว่า การเปิดโอกาสให้เรียนรู้
- 3) ประสิทธิภาพ มากกว่า เป็นเชื่อให้ไปคิดต่อ
- 4) เน้นลอกเลียน มากกว่า ความคิดสร้างสรรค์
- 5) เน้นท่องจำทฤษฎี มากกว่า ลงมือปฏิบัติ
- 6) เน้นการพึ่งพาคนอื่น มากกว่า การพึ่งพาตนเอง
- 7) เน้นการสร้างความเป็นตน มากกว่า การสร้างความเป็นคน

7 ข้อบกพร่องในระบบการศึกษาไทยได้หล่อหลอมคนไทยให้มี 7 หลักคิดที่ผิด ซึ่งเป็นหลักคิดที่ไม่สอดคล้องกับพลวัตของโลกหลังโควิด ที่ต้องการ “คนไทยที่มีคุณภาพ” เพียงพอ ในการนำพาประเทศและประชาคมโลกไปสู่ความเป็นปกติสุขและมีการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงเป็นโจทย์ท้าทายผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหาร ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ขับเคลื่อนปฏิรูปการศึกษาอย่างจริงจัง ใช้ความกล้าหาญยกเครื่องการศึกษาทั้งระบบ และมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรม เพื่อเตรียมคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในโลกหลังโควิดต่อไป

7 การกิจกร ในโลกหลังโควิด

การเตรียมคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในโลกหลังโควิด นับเป็นโจทย์สำคัญที่ทำนายครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะโลกจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร “จิตวิญญาณของความเป็นครู” ไม่เคยแปรเปลี่ยน สิ่งที่ต้องปรับเปลี่ยนคือ “ภารกิจครู” ในโลกหลังโควิด ซึ่งมีอยู่ 7 ประการ ได้แก่

- 1) บูรณาการการใช้ชีวิต การเรียนรู้ และการทำงาน
- 2) กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้แบบองค์รวม
- 3) เปลี่ยน “สังคมของพวกเรา” เป็น “สังคมของพวกเรา”
- 4) พัฒนาโมเดลการเรียนรู้ในโลกหลังโควิด
- 5) เปิดโอกาสให้เด็ก “กล้าลองถูกลองผิด”
“เปิดรับความผิดพลาด” และ “ยอมรับความล้มเหลว”
- 6) ทำงานบนแพลตฟอร์มการเรียนรู้ชุดใหม่
- 7) สร้างชีวิตที่สมดุลเพื่อเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

เชื่อมโยงการใช้ชีวิต การเรียนรู้ และการทำงาน

มนุษยชาติจะอยู่ในโลกหลังวิกฤตโรคโควิด-19 อย่างเป็นปกติสุขได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับ “คุณภาพคน” หัวใจสำคัญ คือ “ครู” ผู้ทำหน้าที่เป็นเบ้าหลอมที่จะสร้างคนที่มีคุณภาพ โดยครูสอนให้เด็กเข้าถึง 3 องค์ประกอบสำคัญ คือ “ความดี” “ความงาม” และ “ความจริง” อันจะนำไปสู่การสร้างคนให้มี “ความรู้” คู่ “คุณธรรม” ซึ่งเรื่องเหล่านี้ฝังอยู่ใน “จิตวิญญาณของความเป็นครู” อย่างแนบแน่นตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน

อย่างไรก็ดี แม้ว่าจิตวิญญาณครูจะไม่แปรเปลี่ยน แต่บริบทโดยรอบตัวครูและเด็กนั้นมีการผันแปรไปอย่างมาก โลกที่มีพลวัตสูงอย่างเช่นในปัจจุบันได้ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้คนอย่างน้อยใน 3 มิติ คือ **การใช้ชีวิต การเรียนรู้ และ การทำงาน** โดยเปลี่ยนจาก “การดำเนินชีวิตแบบสามขั้น” (3 Stages of Life) ที่เริ่มต้นด้วยการเรียนในวัยเด็ก สู่งานในช่วงกลางและการใช้ชีวิตในบั้นปลาย ไปสู่ “การดำเนินชีวิตแบบหลายขั้น” (Multi-Stages of Life) คือ มีการเรียนรู้ทำงาน และใช้ชีวิต ในลักษณะเป็นวงจรซ้ำไปซ้ำมาอยู่ตลอดเวลา ซึ่งครูจะต้องเข้าใจและนำไปสู่การปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพลวัตโลกหลังโควิด

กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้แบบองค์รวม

มนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นจะต้องมีเป้าหมายการเรียนรู้ 4 ประการที่ยึดโยงกันเป็นองค์รวม ประกอบไปด้วย

1) การเรียนรู้อย่างมี “ความมุ่งมั่นและเป้าหมาย” (Purposeful Learning)

เป็นเป้าหมายที่เกิดจากแรงบันดาลใจ ความสนใจหรือความมุ่งมั่นของเด็ก (Passion-Driven Learning) ครูจะมีส่วนช่วยให้เด็กนิยามอนาคต กำหนดเป้าหมายในชีวิตที่ยิ่งใหญ่ ที่ก้าวข้ามการง่วนอยู่กับการทำเพื่อตนเอง ไปสู่ความมุ่งมั่นที่จะทำให้เกิด Better Self, Better Society และ Better World ได้อย่างไร ในการตอบโจทย์ความมุ่งมั่นดังกล่าว การเรียนรู้จะต้องมีลักษณะเฉพาะตามความสนใจของผู้เรียน (Personalized Learning) เป็นสำคัญ

2) การเรียนรู้อย่าง “สร้างสรรค์” (Generative Learning)

โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการใช้ความคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การประยุกต์ใช้ (Idea-based Learning) มีความยืดหยุ่นทางความคิดและอารมณ์ เปิดมุมมองใหม่ๆ ค้นหาช่องทางการหลุดพ้นข้อจำกัดแบบเดิมๆ เพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรม จึงเป็นการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น (Active Learning) และเป็นการเรียนรู้ผ่านการให้คำปรึกษาชี้แนะ (Mentoring) มากกว่าแค่การถ่ายทอดความรู้ในแบบเดิมๆ (Transmitting Knowledge)

3) การเรียนรู้แบบมี “ส่วนร่วมและแบ่งปัน” (Collective Learning)

เป็นการปลูกฝังให้เด็กร่วมกันคิด ร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ (Common Creating) มากกว่าการฉายเดี่ยว การเก่งอยู่คนเดียว รวมถึงการปรับเปลี่ยนแนวคิดเป็นการได้รับรางวัลจากการทำงานร่วมกัน (Collaborating Incentive) มากกว่าการแข่งขันแย่งชิงรางวัล (Competing Incentive) ฝึกให้เด็ก ๆ สามารถอยู่ในสภาวะ “สุขก็สุขด้วยกัน ทุกข์ก็ต้องทุกข์ด้วยกัน”

4) การเรียนรู้โดย “เน้นผลสัมฤทธิ์” (Result-based Learning)

คือ การเรียนรู้ที่สามารถวัดผลหรือเห็นผลที่เป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential Learning) เน้นการให้ทำโครงการ กิจกรรม และภารกิจ มากกว่าการบรรยายหน้าชั้นเรียน โดยเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานที่เด็กร่วมกันทำ (Achievement Credit) มากกว่าการสอบให้ผ่าน

เปลี่ยน “สังคมของพวกเรา” เป็น “สังคมของพวกเรา”

มนุษย์มีธรรมชาติอยู่ 2 ประการ

- ต้องการการมีอิสระ มีตัวตน หรือที่เรียกว่า **ปัจเจกนิทัศน์** (Self Expression Value) เพื่อปลดปล่อยสิ่งที่ตนเองมี สะท้อน “ความเป็นตน” (Me-in-We)
- ต้องมีการพึ่งพาอาศัยกัน หรือที่เรียกว่า **ค่านิยมจิตสาธารณะ** (Communal Value) ซึ่งจะสะท้อน “ความเป็นคน” (We-in-Me)

ความเป็นครูในอนาคตจะสร้างความสมดุลของ 2 คุณค่านี้ ที่เสมือนเบรคและคันเร่งให้เกิดขึ้นในตัวเด็กได้อย่างไร

ควบคู่ไปกับคุณค่าความเป็นมนุษย์ ครูในโลกหลังโควิดยังต้องสร้าง “คุณค่าร่วมในสังคม” (Social Value) ปัจจุบันกระบวนทัศน์ของสังคมไทยติดกับดักของ “สังคมของพวกเรา” (Me-Society) คือ คิดถึงแต่ “ตัวกู ของกู” ทำเพื่อตนเองและพวกพ้อง ไม่คิดถึงผู้อื่น หรือคนส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นรากเหง้าของปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบัน แต่หากครูสามารถสร้างสมดุลของความเป็นคนและความเป็นตนได้ จะทำให้เกิด “สังคมของพวกเรา” (We-Society) ที่คนในสังคมมองคนรอบข้าง มองการเติบโตทางเศรษฐกิจเพื่อนำไปสู่การสร้างคน (Growth for People) มากกว่าการสร้างคนเพื่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ (People for Growth) รวมถึงแบ่งปันองค์ความรู้ สร้างความร่วมมือมากกว่าแข่งขัน และสร้างวัฒนธรรม “Free Culture” ที่สะท้อนผ่าน Free to Take และ Free to Share รวมถึงต้องสร้างหลักคิดเพื่อให้เด็กเปลี่ยนแนวคิดที่คับแคบในการคิดเพื่อตัวเองไปสู่การให้เด็กมี “ความไว้วางใจ” “การเกื้อกูล” “การแบ่งปัน” และ “ความร่วมมือร่วมใจ”

ดังนั้น ภารกิจใหม่ของครูในโลกหลังโควิดจึงเป็นการสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์ พร้อม ๆ กับการพัฒนา “สังคมของพวกเรา” ให้เกิดขึ้น โดยที่ครูจะต้องสร้างให้เด็กมีตัวตน ในขณะที่ใส่ใจสิ่งที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัว ดังนั้นครูจะต้องสร้างให้เด็กเกิด “การเรียนรู้เชิงลึก” เพื่อพัฒนาให้เกิดชีวิตที่สมดุล ผ่านการมีพลังปัญญา (Head) มีทักษะ (Hands) มีสุขภาพที่ดี (Health) และมีจิตใจที่งดงาม (Heart) เป็นชีวิตที่มีสมดุลระหว่างการเป็นตนและการเป็นคน ส่งผลให้เกิด “สังคมของพวกเรา” ที่ผู้คนมีความหวัง (Hope) มีความสุข (Happiness) และมีความสมานฉันท์ (Harmony) ตามมา

พัฒนาโมเดลการเรียนรู้ในโลกหลังโควิด

ครูจะต้องสร้างให้เด็กมี “รักที่จะเรียนรู้” (Love to Learn) แล้วจึง “รู้ที่จะเรียน” (Learn to Learn) ทั้งรู้ว่าทำไมต้องเรียน ต้องเรียนอะไร เรียนอย่างไร และเรียนกับใคร แล้วจึงจะนำไปสู่ “เรียนรู้ที่จะอยู่รอด” (Learn to Live) เพื่อตอบโจทย์ Me-in-We หรือความเป็นตน พร้อม ๆ กับ “เรียนรู้ที่จะรัก” (Learn to Love) เพื่อตอบโจทย์ We-in-Me หรือความเป็นคน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการเรียนในลักษณะ Fun-Find-Focus-Fulfill คือ เด็กเรียนรู้จากเรื่องสนุกๆ (Fun) เพื่อจะค้นหาสิ่งที่ตนเองรัก (Find) เมื่อพบแล้วจึงมุ่งเป้าชัดเจน (Focus) และเติมเต็มให้ชีวิตตนเองและคนอื่น (Fulfill)

เปิดโอกาสให้เด็ก “ลองถูกลองผิด” “เปิดรับความผิดพลาด” และ “ยอมรับความล้มเหลว”

ในโลกหลังโควิด การกำหนดเป้าหมายสู่อนาคต อาจจะต้องเริ่มจากการลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เห็นโอกาส ข้อจำกัด ศักยภาพ และขีดความสามารถก่อน จึงไปกำหนดวิสัยทัศน์ นิยามอนาคตที่สอดคล้องกันทีหลัง

กระบวนการเรียนรู้เพื่อเตรียมพร้อมคนไทยสู่โลกหลังโควิด จำเป็นต้องมีทั้งการเรียนรู้เรื่องใหม่ ๆ (Learn) การไม่ยึดติดกับความรู้ที่เคยเรียนมา (Unlearn) และการเรียนรู้เรื่องเดิมด้วยมุมมองใหม่ หรือในบริบทใหม่ (Relearn) การกล้าลองถูกลองผิด เปิดรับความผิดพลาด และยอมรับความล้มเหลวจะก่อให้เกิดปัญญาชีวิต และองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในปริมาณที่กว้างขึ้น ลุ่มลึกมากขึ้น และร่วมรังสรรค์มากขึ้น

การเรียนรู้ดังกล่าวตั้งอยู่บนหลักคิดสำคัญ 2 ประการ

- ประการแรก การเปลี่ยนการมอง “ความล้มเหลวเป็นความยากลำบากของชีวิต” เป็นการมองว่า “ความล้มเหลวเป็นความท้าทายของชีวิต” ซึ่งจะทำให้เด็กไม่กลัวความล้มเหลว กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้จากความล้มเหลว และพร้อมที่จะลุกขึ้นมาฮึดสู้อีกครั้งแล้วครั้งเล่า จนประสบผลสัมฤทธิ์
- ประการที่สอง การเปลี่ยน “ความกลัวต่อการทำผิดพลาด” สู่ “ความกลัวต่อการพลาดโอกาส” โดยเด็กจะได้เรียนรู้จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้น (Lesson Learned) พร้อมจะศึกษาวิธีการจากผู้อื่นที่ประสบความสำเร็จ (Best Practices) พัฒนาต่อยอดวิธีการดังกล่าวให้ดีขึ้น (Better Practices) และสุดท้ายจะนำไปสู่การสร้างรูปแบบใหม่ในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง (Next Practices)

การเรียนรู้ในโลกหลังโควิด จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ผ่าน “ประสบการณ์จริง” โดยเป็นวงจรที่เริ่มจาก “การสำรวจค้นคว้า” “การทดลองทดสอบ” เพื่อ “สร้างเสริมประสบการณ์” และนำมาสู่ “การแลกเปลี่ยนเรียนรู้” กับผู้อื่น

ทำงานบนแพลตฟอร์มการเรียนรู้ชุดใหม่

ปัจจุบันการเรียนรู้ไม่จำเป็นจะต้องอาศัยการศึกษาในโรงเรียนเท่านั้น แม้ว่าโรงเรียนถูกมองเป็นสิ่งที่ “ยังจำเป็น” ต้องมีอยู่ แต่ “ไม่เพียงพอ” ที่จะตอบโจทย์การเรียนรู้ในปัจจุบัน การเรียนรู้จากนี้ไปสามารถเกิดขึ้นจากใคร ที่ไหน และเมื่อไรก็ได้ไม่จำเป็นจะต้องยึดติดกับห้องเรียน โรงเรียน หรือระบบการศึกษาอีกต่อไป การศึกษาออนไลน์ ปัญญาประดิษฐ์ และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง จะมีบทบาทมากขึ้นในโลกหลังโควิด ดังนั้น ภายใต้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไป ครูจะปรับบทบาทหน้าที่ของตนอย่างไร

สร้างชีวิตที่สมดุลเพื่อเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

ความสมดุลเป็นหัวใจสำคัญไม่ว่าโลกจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ครูจะต้องสอนเด็กให้เข้าใจทั้งภาพเล็กและภาพใหญ่ ในภาพใหญ่เด็กต้องเข้าใจ “ความสมดุลของระบบ” ทั้งระหว่างความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ในภาพเล็กลงมา เด็กต้องเข้าใจ “สมดุลของกลไก” ทั้งสมดุลระหว่างการเรียนรู้นอกและในโรงเรียน ระหว่างปัญญาประดิษฐ์กับปัญญามนุษย์ ระหว่างอารยธรรมในโลกจริงและอารยธรรมในโลกเสมือน ที่สำคัญ ต้องสอนให้เด็กรู้จักเติมเมื่อขาด รู้จักหยุดเมื่อพอ และรู้จักปันเมื่อเกิน ครูจึงต้องรู้เท่าทันในประเด็นเหล่านี้ และเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำมาปรับให้เกิดสมดุลให้เกิดขึ้นทั้งในระบบและกลไก

เมื่อเกิดสมดุลงาน “การพัฒนาที่ยั่งยืน” จึงจะบังเกิดขึ้น เมื่อ “เข้าใจ” ในประเด็นเหล่านี้ ครูจึงจะ “เข้าถึง” บริบทของพลวัตโลกและการพัฒนาการของเด็ก ด้วยความเข้าใจและเข้าถึง ผนวกกับจิตวิญญาณของความเป็นครู ความคาดหวังที่ว่า “ครูสร้างคน คนสร้างโลก” จึงจะสามารถเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริงในโลกหลังโควิด

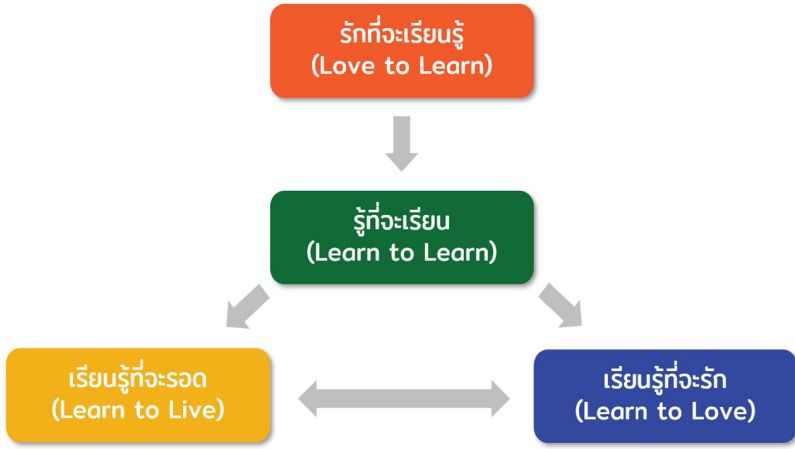

โมเดลการเรียนรู้ ในโลกหลังโควิด

มีผู้รู้บางท่านบอกว่า การสร้างคนในโลกศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนจาก “การศึกษา” ให้เป็น “การเรียนรู้” โดยเน้นการรังสรรค์ร่วมในกระบวนการเรียนรู้ จัดหลักสูตรการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนเป็นหลัก ควบคู่กับหลักสูตรมาตรฐาน เพื่อสร้างสภาวะแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ ถึงกระนั้นก็ตาม “การเรียนรู้” อย่างเดียวยังไม่ตอบโจทย์ ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้เป็นเพียงวิถี เป็นตัวกลาง หรือเป็นเพียงเครื่องมือ การสร้างคนให้สามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นปกติสุขในโลกยุคหลังโควิดที่ทุกคนเรียกหาความเป็นอิสระแต่ต้องอิงอาศัยกันนั้น การเรียนรู้หรือ “Learning” อย่างเดียวจึงไม่เพียงพอ จะต้องมีการ “Living” และ “Loving” ด้วย

Living ตอบโจทย์ความสามารถในการดำรงชีวิตอยู่ในโลกที่ผู้เรียนเรียกหาความเป็นอิสระมากขึ้น ในขณะที่ Loving ตอบโจทย์การใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในท่ามกลางโลกที่ต้องอิงอาศัยกันมากขึ้น การเตรียมพร้อมเด็กให้เป็น “**มนุษย์ที่สมบูรณ์**” จึงอยู่ที่การออกแบบโมเดลการศึกษาที่สามารถผสมผสานและถักทอ Learning, Living และ Loving เข้าด้วยกันอย่างลงตัว เริ่มด้วยจาก “**รักที่จะเรียนรู้**” (Love to Learn) ต่อด้วย “**รู้ที่จะเรียน**” (Learn to Learn) จากนั้นจึงเป็นเรื่องของ “**เรียนรู้ที่จะรอด**” (Learn to Live) ควบคู่กับ “**เรียนรู้ที่จะรัก**” (Learn to Love) (ดูรูปที่ 20)

รูปที่ 20 : โมเดลการเรียนรู้ในโลกหลังโควิด

รักที่จะเรียนรู้

คนเกาหลีมีความเชื่อมั่นมานานแล้วว่า “ความรู้คืออำนาจ” ลัทธิขงจื้อโดยตัวมันเองไม่ใช่ระบบความคิดที่ทำให้ทันสมัย ลัทธินี้ปลูกฝังว่าความรู้เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้สังคมดีขึ้น เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของคนเกาหลีสมัยใหม่ และภายหลังเมื่อปรากฏชัดว่าหนังสือขงจื้อไม่เพียงพอในการพัฒนาชาติ ประชาชนเกาหลีได้หันไปค้นคว้าหนังสือตำรับตำราของญี่ปุ่นและตะวันตกอย่างจริงจัง¹

ทำอย่างไรให้ได้กรักที่จะเรียนรู้ ด้วยการสร้างแรงบันดาลใจ สิ่งจูงใจ การปรับเปลี่ยนทัศนคติ การให้คุณค่า การสร้างแบบอย่าง ตลอดจนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น **Plearn** (Play + Learn) หรือ **Edutainment** (Education + Entertainment) เป็นตัวอย่างแนวคิดที่พยายามผลักดันให้เกิด “รักที่จะเรียนรู้”

อย่างไรก็ดี “รักที่จะเรียนรู้” เป็นเรื่องทีละเอียดอ่อน การสร้างบรรยากาศให้เกิด “รักที่จะเรียนรู้” เสมือนดาบสองคม ปล่อยเสรีมากไปก็ไม่ได้ คุมเข้มมากไปก็ไม่ดี ปัญหาหนึ่งของการศึกษาไทย คือ จากการศึกษาที่สื่อต่างๆ ตกอยู่ในมือของภาครัฐและเอกชนเพียงไม่กี่ราย ทำให้แหล่งเรียนรู้สำคัญนอกห้องเรียน นอกโรงเรียน และนอกระบบถูกรวบงำ แทรกแซงหรือถูกจำกัด การกระจุกตัวของสื่อส่งผลให้เนื้อหาของความรู้และแหล่งเรียนรู้ส่วนใหญ่ที่ค่อนข้างจะแยกส่วนอยู่แล้วยิ่งขาดความหลากหลาย โดยมุ่งเน้นผลิตซ้ำกระบวนการเรียนรู้

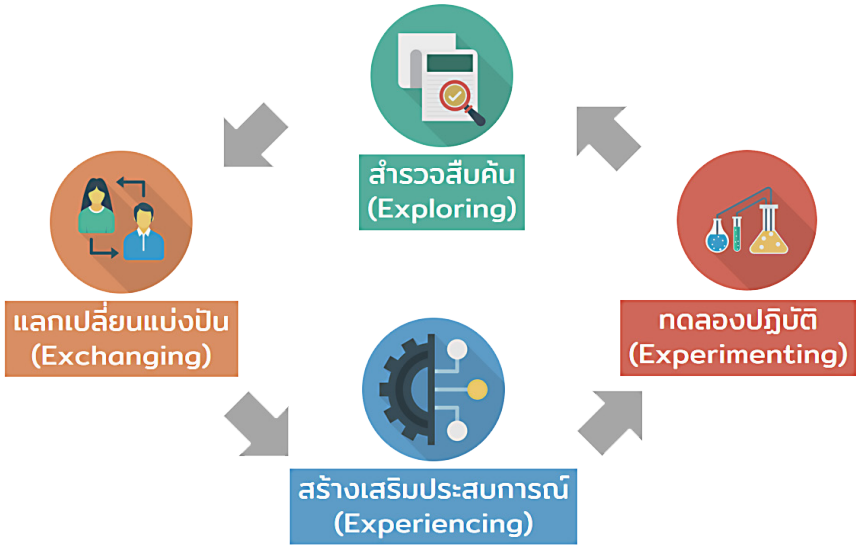
ในเชิงนโยบาย การผลักดันให้เกิด “รักที่จะเรียนรู้” จะต้องสามารถตอบสนองประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

- 1) จะต้องสามารถหาจุดสมดุลระหว่าง โอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ กับ ระดับของการคัดกรองข้อมูลข่าวสารเพื่อการเรียนรู้
- 2) จะต้องสามารถหาจุดสมดุลระหว่าง ระดับการเปิดกว้าง ให้เด็กเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ กับ ระดับการเฝ้าติดตาม

วงจรรการเรียนรู้ในโลกหลังโควิด การเรียนรู้ในโลกหลังโควิด ต้องสร้าง “วงจรรการเรียนรู้” ให้เกิดขึ้นกับตัวเด็ก (ดูรูปที่ 21) ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญ

1 กรณีแรกเกิดขึ้นในช่วงที่เกาหลีถูกปกครองโดยญี่ปุ่น

รูปที่ 21 : วงจรการเรียนรู้ในโลกหลังโควิด

- **“สำรวจสืบค้น”** การฝึกนิสัยให้เด็กรัก “การสำรวจสืบค้น” จะเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กท่องเที่ยวในโลกกว้างทั้งในโลกจริงและโลกเสมือน รู้จักใช้จินตนาการ รังสรรค์ความคิดใหม่ ๆ โดยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ “นอกห้องเรียน” “นอกโรงเรียน” และ “นอกระบบ” คู่ขนานไปกับ กระบวนการเรียนรู้ “ในห้องเรียน” “ในโรงเรียน” และ “ในระบบ” ที่มีอยู่เดิม
- **“ทดลองปฏิบัติ”** ให้เด็กเกิดความคิด และค้นหาทางเลือกใหม่ๆ เปิดโอกาสให้เด็กได้ลองถูกลงผิด สามารถกล้าที่จะฝัน กล้าที่จะลองทำ และกล้าที่จะผิดพลาด

- **“สร้างเสริมประสบการณ์”** ฝึกให้มีการตัดสินใจด้วยตนเอง คิดเป็นโครงการเพื่อฝึกการสานฝันผลักดันความคิดให้เกิดเป็นผลสัมฤทธิ์ เก็บเกี่ยวประสบการณ์จากการฝึกฝนปฏิบัติ และนำบทเรียนและประสบการณ์ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในบริบทอื่นๆ เด็กจะได้รู้จักสรุปบทเรียน (Lesson Learned) นำต้นแบบการดำเนินงาน (Best Practices) มาประยุกต์ใช้ พัฒนาปรับปรุงต้นแบบการดำเนินงานให้ดีขึ้นกว่าเดิม (Better Practices) และหากเป็นไปได้พัฒนาคิดค้นแนวทางการดำเนินงานใหม่ (New Practices) ขึ้นมาเองจากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์
- **“แลกเปลี่ยนแบ่งปัน”** เป็น “การแลกเปลี่ยนแบ่งปัน” ความคิด ประสบการณ์ และข้อมูลข่าวสารกับผู้อื่น ด้วยการปลูกฝัง “Free Culture” ที่เน้น Free to Take และ Free to Share รวมถึงการทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่นผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ “Peer Production” และ “Creative Collaboration” การแลกเปลี่ยนแบ่งปันระหว่างกันดังกล่าว เป็นปฐมบทในการสร้างวัฒนธรรมการเกื้อกูลและแบ่งปันขึ้น

รู้ที่จะเรียน

ในขณะที่ “รักที่จะเรียนรู้” ตอบโจทย์ความชอบที่จะเรียนรู้ “รู้ที่จะเรียน” จะเป็นเรื่องของรูปแบบวิธีการเรียนรู้

ในโลกยุคดิจิทัล เด็กเผชิญกับสิ่งต่าง ๆ มากมายทั้งเรื่องที่มีสาระและไม่มีสาระ มีคุณและเป็นโทษ เหมาะสมและไม่เหมาะสม “รู้ที่จะเรียน” จะเริ่มต้นจาก Learn Why to Learn และ Learn What to Learn ซึ่งจะบ่มเพาะให้เด็กมี Critical Thinking, Strategic Thinking และ Logical Thinking มีวิจรณ์ญาณในการคัดกรองเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง ตามมาด้วยเรื่องของ Learn How to Learn, Learn When to Learn และ Learn Who to Learn from เพื่อฝึกให้เด็กมี Realistic Thinking, Pragmatic Thinking และ Shared Thinking

ในบางประเด็นที่เน้นหลักคิดหรือหลักการ นำหนักของการเรียนรู้ก็จะอยู่ที่ Why/What to Learn ในบางประเด็นที่เน้นการปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์ นำหนักการเรียนรู้จะอยู่ที่ When/How/Who to Learn from เป็นสำคัญ แต่มีบางประเด็นซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อน อย่างกรณีเรื่องความเชื่อทางศาสนา อุดมการณ์ทางการเมือง หรือเรื่องเพศศึกษา นอกจาก Learn Why/What to Learn เป็นเรื่องสำคัญแล้ว เรื่อง Learn When/How/Who to Learn from ก็ถือเป็นเรื่องสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน

เรียนรู้ที่จะรอด

“รู้ที่จะเรียน” ทำให้เราได้รูปแบบวิธีการเรียนรู้ “เรียนรู้ที่จะรอด” จะเป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในโลกแห่งความเป็นจริง

ในเชิงปรัชญา “เรียนรู้ที่จะรอด” เป็นเรื่องของการพัฒนาศักยภาพในแต่ละช่วงของชีวิต หากแบ่งชีวิตของคนเรานั้นออกเป็น 4 ช่วง (ดูรูปที่ 22)

- ช่วงแรกของชีวิต **“เฝ้านักศึกษาเรียนรู้”**
- ช่วงที่สองของชีวิต **“ประสบความสำเร็จในการทำงาน”**
- ช่วงที่สามของชีวิต **“เป็นบุคคลที่มีบทบาทในสังคม”** และ
- ช่วงสุดท้ายของชีวิต **“ทำประโยชน์คืนกลับสู่สังคม”**

รูปที่ 22 : การพัฒนาศักยภาพในแต่ละช่วงของชีวิต

ประเด็นคือ จะทำให้เด็กได้เรียนรู้จังหวะจะโคนในแต่ละช่วงของชีวิตได้อย่างไร ทั้งในลักษณะของศาสตร์และศิลป์ในการใช้ชีวิต จะได้ใช้ชีวิตที่เต็มเต็มและดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความหมาย

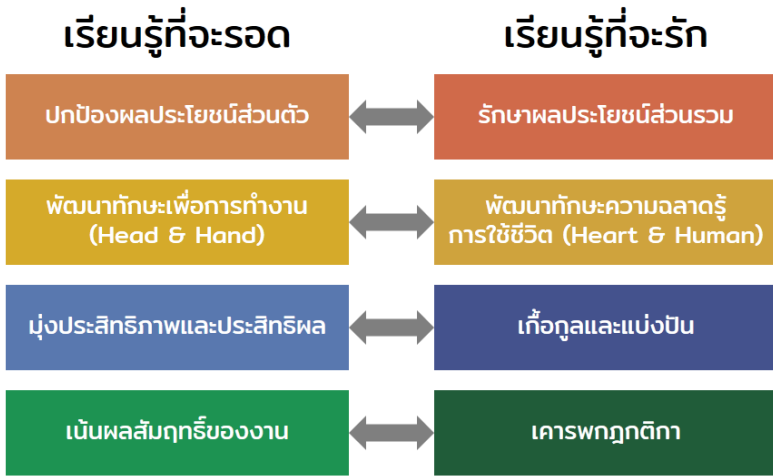
ในโลกหลังโควิด “การเรียนรู้ที่จะรอด” เป็นเรื่องของการพัฒนาศักยภาพ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ภายใต้บริบทและสภาวะแวดล้อมที่มีเงื่อนไขที่แตกต่าง อาทิ

- การเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันหรือทำงานร่วมกันในโลกเชิงซ้อน
- การเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันหรือทำงานภายใต้ภาวะความไม่รู้
- การเรียนรู้ในการเผชิญภัยคุกคามร่วม
- การเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันภายใต้ภาวะที่มีความขัดแย้งรุนแรง

เรียนรู้ที่จะรัก

“เรียนรู้ที่จะรอด” ทำให้เราสามารถใช้ชีวิตอยู่ในโลกหลังโควิดได้อย่างเป็นอิสระ แต่การเน้น “เรียนรู้ที่จะรอด” เพียงอย่างเดียวอาจเป็นอันตรายได้ เพราะจะมีแต่การเอารอดเอาเปรียบ แข่งแข่งชิงดีกัน จำเป็นที่จะต้องเติมเต็ม “เรียนรู้ที่จะรอด” ด้วย “เรียนรู้ที่จะรัก” เพราะ “เรียนรู้ที่จะรัก” ทำให้เราใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในท่ามกลางโลกหลังโควิดที่ต้องมีการอิงอาศัยกันมากขึ้น

“เรียนรู้ที่จะรอด” และ “เรียนรู้ที่จะรัก” ต้องเดินคู่กันไป จึงจะทำให้ “ประโยชน์สุข” และ “ปกติสุข” เกิดขึ้นพร้อมกัน กลไกการทำงานของ “เรียนรู้ที่จะรอด” และ “เรียนรู้ที่จะรัก” เปรียบเสมือนเบรคและคันเร่งในรถยนต์ (ดูรูปที่ 23)

รูปที่ 23 : การเรียนรู้ที่จะรอด กับ การเรียนรู้ที่จะรัก

เราจะสอนให้เด็กมีศิลปะการใช้เบรกและคันเร่งอย่างไร จึงจะไปตลอดรอดฝั่ง ใช้เบรกอย่างเดียวกันก็ไปไหนไม่ได้ ใช้คันเร่งอย่างเดียวกันก็อันตราย อาจกู้ไม่กลับ รู้ว่าเมื่อไรจะใช้เบรก เมื่อไรจะใช้คันเร่ง เป็นความพอดี เป็นความงาม เป็นความลงตัว

“เรียนรู้ที่จะรัก” จึงเป็นเรื่องของการเรียนรู้ที่จะ “อยู่ร่วมกับคนทั้งโลก” ในบริบทของปัจเจกบุคคล “เรียนรู้ที่จะรัก” นำพาสู่การเป็นพลเมืองที่ดีของโลก ในบริบทขององค์กร “เรียนรู้ที่จะรัก” นำพาสู่การเป็นองค์กรที่ดีของโลก

จิตสำนึกต่อโลกครอบคลุมถึงเรื่องระหว่างมนุษย์ด้วยกัน และระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติด้วย โดยการคิดคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ในระยะยาว คิดเพื่ออนาคตลูกหลานและคนรุ่นต่อไป มากกว่าผลประโยชน์ของตัวเอง พร้อมๆ กับการเปลี่ยนกรอบความคิดจาก “ความพยายามเอาชนะธรรมชาติ” มาสู่ “การอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติอย่างสมดุล” และจาก “ความพยายามแข่งขันเอาชนะคนอื่น” มาสู่ “การอยู่ร่วมกันกับประชาคมโลกอย่างเป็นปกติสุข”

ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ที่เป็นอยู่ในสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของโลกทุกวันนี้ มีสาเหตุมาจากการขาดจิตสำนึกในคุณธรรมจริยธรรม ปราศจากความมั่นคงที่จะยืนหยัดต่อสู้เพื่อความถูกต้อง และไม่ยอมศิโรราบต่อสิ่งที่ผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่มีผลประโยชน์ส่วนรวมทับซ้อนอยู่กับผลประโยชน์ส่วนตัว

การขาดจิตสำนึกดังกล่าว ก่อให้เกิดความสับสนทั้งในด้านความรู้สึกนึกคิด ทศนคติ และพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้คนในสังคม จะเป็น “**พลเมืองที่เฉื่อยชา**” ที่ขาดความคิด อุดมการณ์เพื่อส่วนรวม ในทางกลับกัน การมีจิตสำนึกดังกล่าว จะทำให้ผู้คนในสังคมเป็น “**พลเมืองที่ตื่นตัว**” ที่มีความคิด อุดมการณ์เพื่อส่วนรวม เปิดใจกว้าง มีความกระตือรือร้น และมีความคิดอ่านที่อยากจะทำสิ่งดีๆ ให้กับประเทศชาติ รวมถึงการเป็นพลเมืองที่ดีของโลก

ในโลกหลังโควิด ต้องปลูกฝังภาวะ “**การนำ**” ทั้งในมิติสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองให้เกิดขึ้นกับเยาวชนและคนไทยภายใต้บริบท “**การเรียนรู้ที่จะรอด**” และ “**การเรียนรู้ที่จะรัก**” การเรียนรู้เรื่องภาวะความเป็นผู้นำ ไม่ได้หมายถึงแค่การเรียนรู้ยุทธวิธีในการแข่งขันแบบ “**เห็นแก่ตัว**” เพื่อช่วงชิงอำนาจและได้เต้าสู่การเป็นผู้นำ หากหมายถึงการเรียนรู้ที่จะพัฒนาบุคลิกนิสัย ความคิดอ่าน คุณค่า และพฤติกรรมอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการมีวินัยกับตนเอง เคารพตนเอง มีความภาคภูมิใจในตัวเอง รู้ว่าอะไรถูกอะไรผิด อะไรควรทำไม่ควรทำ รู้จักประเมินตัวเองว่ามีจุดเด่น จุดด้อยอะไร สามารถทำเรื่องอะไร ได้มากน้อยแค่ไหน กล้าตัดสินใจ กล้ารับผิดชอบ ทำผิดแล้วรู้จักยอมรับผิด แพ้แล้วยอมรับการแพ้ด้วยน้ำใจนักกีฬา รู้จักการสรุปบทเรียนเพื่อแก้ไข ปรับปรุงตนเองใหม่ได้ ที่สำคัญ ผู้นำที่ดีต้องรู้จักการเป็นผู้ตามที่ดีด้วย

7 สิ่งมหัศจรรย์จากภายใน

มีการกล่าวถึง “7 สิ่งมหัศจรรย์ของโลก” (7 Wonders of the World) ในหลายยุคหลายสมัย

- **7 สิ่งมหัศจรรย์ของโลกในยุคโบราณ** ได้แก่ 1) มหาพีระมิดแห่งกิซา 2) สวนลอยแห่งบาบิโลน 3) เทวรูปซุสที่โอลิมเปีย 4) วิหารอาร์เทมিস 5) สุสานแห่งฮาลิคาร์นัสเซิส 6) เทวรูปโคลอสซุส และ 7) ประภาคารฟาโรส
- **7 สิ่งมหัศจรรย์ของโลกในยุคกลาง** ได้แก่ 1) โคลอสเซียม สนามกีฬาแห่งกรุงโรม 2) หลุมฝังศพ แห่งอเล็กซานเดรีย 3) กำแพงเมืองจีน 4) สโตนเฮนจ์ 5) เจดีย์กระเบื้องเคลือบเมืองหนานกิง 6) หอเอนเมืองปิซา และ 7) ฮาเยียโซเฟีย แห่งคอนสแตนติโนเปิล (ปัจจุบันคือกรุงอิสตันบูล) ประเทศตุรกี
- **7 สิ่งมหัศจรรย์ของโลกในยุคใหม่** (ซึ่งจัดอันดับโดยการลงประชามติผ่านมูลนิธิ New7Wonders) ได้แก่ 1) ซีเซนอิตซา 2) กริชตูเรเดงโตร์ (Christ the Redeemer) 3) กำแพงเมืองจีน 4) มาซูปิกชู 5) เปตรา 6) โคลอสเซียม และ 7) ทักษมาฮาล

สิ่งมหัศจรรย์ของโลกที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นไม่ว่าในยุคสมัยใด ล้วนแล้วแต่เป็น “7 สิ่งมหัศจรรย์จากภายนอก” (Miracles from “Outside”) หลายสิ่งไม่มีให้เห็นแล้ว เสื่อมสลายไปตามกาลเวลา แสดงถึงความไม่จีรังยั่งยืนของสรรพสิ่ง หากแต่มีสิ่งที่น่าอัศจรรย์กว่าสิ่งมหัศจรรย์ของโลกเหล่านี้ นั่นก็คือ “7 สิ่งมหัศจรรย์จากภายใน” (Miracles from “Within”) อันประกอบด้วย

- 1) การได้สัมผัส (To Touch)
- 2) การรับรู้รสชาติ (To Taste)
- 3) การมองเห็น (To See)
- 4) การได้ยิน (To Hear)
- 5) การมีความรู้สึก (To Feel)
- 6) การหัวเราะ (To Laugh)
- 7) การมีความรัก (To Love)

7 สิ่งมหัศจรรย์จากภายในนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยที่ยาวนานที่สุดในโลกของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด เรื่อง Harvard Study of Adult Development (การศึกษาการพัฒนาการของผู้ใหญ่) ผ่านการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิต ทั้งด้านหน้าที่การงาน ด้านสังคม ด้านชีวิตส่วนตัว ของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่นชายอายุ 12-16 ปี จำนวน 724 คน คณะผู้วิจัย (ที่เปลี่ยนมาแล้วถึง 4 รุ่น) ทำการเก็บข้อมูลทุก ๆ 2 ปี ติดต่อกันยาวนานถึง 75 ปี จนกลุ่มตัวอย่างในปัจจุบัน เหลือมีชีวิตอยู่เพียง 60 คนและทุกคนอายุเกิน 90 ปีแล้ว ผลสรุปของงานวิจัยระบุนิสัยแห่งความสุขที่แท้จริง 20 ประการได้แก่ 1) สำนึกบุญคุณคน 2) เลือกคบเพื่อนดี 3) เห็นอกเห็นใจคนอื่น 4) หมั่นเรียนรู้ 5) เป็นผู้แก้ปัญหาได้ 6) ทำในสิ่งที่เรารัก 7) อยู่กับปัจจุบัน 8) หัวเราะบ่อย ๆ 9) ให้อภัย 10) กล่าวขอบคุณเสมอ 11) สร้างความสัมพันธ์ลึกๆ 12) รักษาสัญญา 13) ทำสมาธิ 14) ตั้งมั่นในสิ่งที่กำลังทำ 15) มองโลกในแง่ดี 16) รักอย่างไม่มีเงื่อนไข 17) อายายอมแพ้ 18) ทำดีที่สุดแล้วอย่ายึดติด 19) ดูแลตัวเอง และ 20) ตอบแทนสังคม

- สิ่งมหัศจรรย์จากภายนอกนั้นสลับซับซ้อนในขณะที่สิ่งมหัศจรรย์จากภายในนั้นเรียบง่าย
- สิ่งมหัศจรรย์จากภายนอกนั้นดูเป็นเรื่องพิเศษ ในขณะที่สิ่งมหัศจรรย์จากภายในนั้นดูช่างเป็นเรื่องธรรมดาสามัญ
- สิ่งมหัศจรรย์จากภายนอกนั้นเป็นสิ่งที่ไม่จีรังเสื่อมไปตามกาลเวลา ในขณะที่ สิ่งมหัศจรรย์จากภายในนั้นเป็นสิ่งที่จีรังยั่งยืน เป็นอกาลิโก

แต่ที่จริงแล้ว สิ่งมหัศจรรย์มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน ไม่จำเป็นต้องเพียรหาจากภายนอก หากอยากมีชีวิตที่เป็นปกติสุขในโลกหลังโควิด ก็ลองค้นหา ความดี ความงาม และความจริง ผ่าน “7 สิ่งมหัศจรรย์จากภายใน” ของพวกเรานั่นเอง

เริ่มต้นชีวิตใหม่หลังโควิด

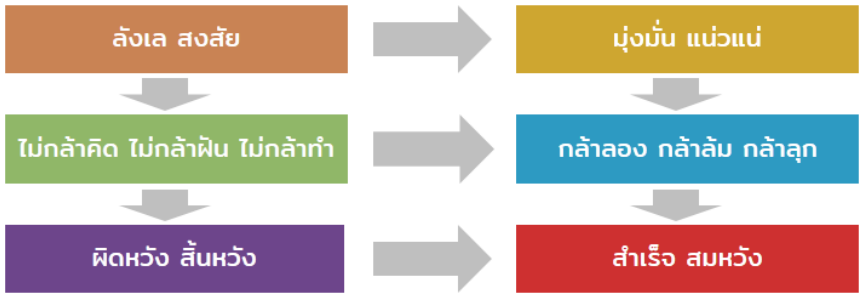
เราจะตั้งต้นชีวิตใหม่ ในสังคมหลังโควิด ได้อย่างไร

สังคมหลังโควิด มีระบบนิเวศที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง หลายคนพูดถึงการพัฒนาหรือการเพิ่มเติมทักษะเพื่อปรับเปลี่ยนตนเอง ให้สอดคล้องกับระบบนิเวศใหม่ แม้ที่จริงแล้ว ชีวิตใหม่ในสังคมหลังโควิด เริ่มต้นด้วยการมีหลักคิดที่ถูกต้อง แล้วค่อยตามมาด้วยการพัฒนาหรือการเพิ่มเติมทักษะ ไม่ว่าจะเป็นทักษะการใช้ชีวิต และทักษะการทำงาน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นก็ตาม

ทั้งนี้เพราะหลักคิดที่แตกต่าง จะนิยามความหมายของความสำเร็จ และความหมายของความล้มเหลวที่แตกต่างไปอย่างสิ้นเชิง มิเพียงเท่านั้น หลักคิดที่แตกต่างยังกำหนดระดับของความมุ่งมั่น และความพยายามที่แตกต่างอีกด้วย

ในโลกก่อนโควิด ผู้คนจำนวนมากมีหลักคิดชีวิตเชิงลบ นั่นคือ กลัวความล้มเหลว กลัวการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้เกิดความลังเลสงสัย ซึ่งทำให้ไม่กล้าคิด ไม่กล้าฝัน ไม่กล้าทำ โดยอ้างเหตุผลต่าง ๆ นานา นำพาไปสู่ความผิดหวังและสิ้นหวัง เกิดเป็น “วงจรอุบาทว์” ในชีวิต

ในขณะที่ยังมีคนอีกจำนวนไม่น้อยที่มีหลักคิดชีวิตเชิงบวก กล่าวคือ แทนที่จะมองความล้มเหลวเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้ กลับมองความล้มเหลวเป็นสิ่งที่ทำหาย แทนที่จะกลัวความผิดพลาด กลับกลัวว่าจะพลาดโอกาสจากการไม่ได้เผชิญกับสิ่งที่ทำหายนั้น คนที่มีหลักคิดชีวิตเชิงบวกจะมีความมุ่งมั่นและแน่วแน่ กล้าลอง กล้าล้ม กล้าลุก จนประสบผลสำเร็จ และความสมหวัง เกิดเป็น “วงจรเสริมส่ง” ในชีวิต (ดูรูปที่ 24)

รูปที่ 24 : การเริ่มต้นชีวิตใหม่หลังโควิด

ในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 เราได้เห็นการตอบสนองต่อภาวะวิกฤตของผู้คนที่แตกต่างกัน Oxford Leadership ได้นำเสนอการตอบสนองต่อภาวะวิกฤตของคนแต่ละกลุ่ม บางกลุ่มอยู่ใน Fear Zone บางกลุ่มอยู่ใน Learning Zone และบางกลุ่มอยู่ใน Growth Zone (ดูรูปที่ 25)

กลุ่มคนที่ตื่นตระหนกและหวาดระแวงต่อเหตุการณ์ อยู่ใน **Fear Zone** มีลักษณะดังต่อไปนี้

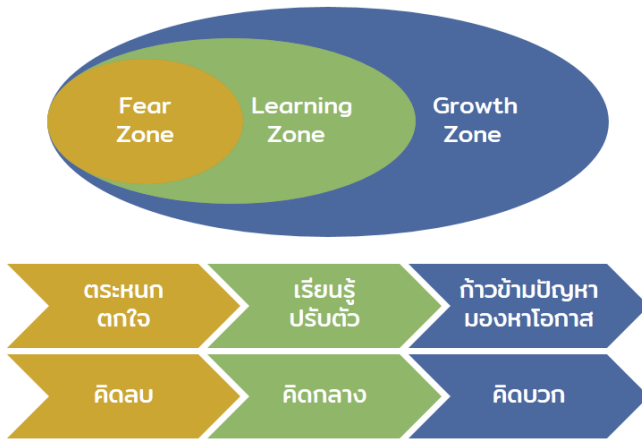
- ทำการกักตุนอาหารและเวชภัณฑ์ทั้ง ๆ ที่ไม่จำเป็น
- ไม่ให้ความสนใจกับข้อมูลที่ได้มา
- ส่งต่อข้อมูลทุกอย่างโดยไม่ตรวจสอบถึงความถูกต้อง
- พร่ำบ่นถึงความเลวร้ายของสถานการณ์
- พุดแต่ประเด็นปัญหาโดยไม่ช่วยคิดหาทางแก้ไข

กลุ่มคนที่เริ่มเข้าใจสถานการณ์โดยปรับตัวและเรียนรู้ อยู่ใน **Learning Zone** มีลักษณะดังต่อไปนี้

- ตั้งสติ ปรับตัวและทำในสิ่งที่ถูกต้อง
- ตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับและแบ่งปันข้อมูลที่เป็นประโยชน์
- ปล่อยวางในสิ่งที่อยู่นอกเหนือความควบคุม
- ตระหนักโดยไม่ตระหนกกับสถานการณ์

กลุ่มคนที่คิดในทางบวกและพร้อมเติบโตไปข้างหน้า อยู่ใน Growth Zone มีลักษณะดังต่อไปนี้

- มีความเข้าใจในสถานการณ์วิกฤต
- มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- ยอมรับและปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง
- มองหาโอกาสในวิกฤต
- เห็นแนวทางที่ตนสามารถทำประโยชน์ต่อสาธารณะได้

รูปที่ 25 : รูปแบบการตอบสนองต่อภาวะวิกฤตที่แตกต่างกับ

ในโลกหลังโควิด พวกเราอาจจะยังต้องเผชิญกับวิกฤต ความเสี่ยง และภัยคุกคามอีกมากมาย แม้ชีวิตเป็นสิ่งที่เลือกเกิดไม่ได้ แต่พวกเรามีสิทธิ์ที่จะเลือกอยู่และใช้ชีวิตใน Fear Zone, Learning Zone หรือ Growth Zone และที่สำคัญ พวกเราทุกคนสามารถก้าวข้ามจาก Fear Zone ไปสู่ Learning Zone และ Growth Zone ได้ ก็ด้วยการมีหลักคิดที่ถูกต่อนั่นเอง

ในภูมิภาคใหม่ของโลกหลังโควิด ที่เต็มไปด้วยความซับซ้อน ความไม่แน่นอน และความสุดโต่ง เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุข ยังต้องปลูกฝังให้คนไทยมีหลักคิดที่ถูกต้อ พร้อม ๆ กับการพัฒนาทักษะการใช้ชีวิต และทักษะการทำงานและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

ปลูกฝังหลักคิดที่ถูกต้อง พัฒนากทักษะในชีวิตประจำวัน

หลักคิด ที่ถูกต้อง

- ความคิดที่ใช้เหตุใช้ผล มีความเป็นวิทยาศาสตร์มากกว่าการใช้อารมณ์ หรือความศรัทธา
- ความคิดที่จะใช้คุณธรรมจริยธรรมเป็นเครื่องนำทางชีวิต
- ความคิดที่เป็นกลางแบบภววิสัย
- ความคิดที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่
- ความคิดแบบสร้างสรรค์ ต้องการให้ทุกฝ่ายมีโอกาสชนะร่วมกัน
- ความคิดที่ต้องการแก้กukul แบ่งปัน เอื้อเอื้อเพื่อเพื่อแม่
- ความคิดที่ประสานกลมกลืนกับโลกธรรมชาติและสภาพแวดล้อม
- ความคิดแบบตรีภตรรอบด้าน
- ความคิดแบบมองยาว ๆ ไม่มองแค่ระยะสั้น

ทักษะการใช้ชีวิต

- ความภูมิใจในตัวเอง
- ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
- ความเคารพต่อกฎหมายและกฎเกณฑ์
- ความมีระเบียบวินัย
- จิตอาสา
- การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ทักษะการทำงาน และการอยู่ร่วมกับ ผู้อื่น

- ความรักในงาน
- ความภาคภูมิใจในงานที่ทำ
- ความรู้จักรับผิดชอบ
- ความเคารพต่อสิทธิของตนเอง และ เคารพต่อสิทธิของผู้อื่น
- ความอดทนอดกลั้น
- การทำงานเป็นทีม
- ความสามัคคี
- การมีน้ำใจนักกีฬา (รู้แพ้ รู้ชนะ รู้ถ้อย)

ที่มา: “ปฏิรูปประเทศไทย: การศึกษา-พัฒนาผู้นำ” โดย วิทยากร เชียงกุล

การปลูกฝังหลักคิดที่ถูกต้อง ควบคู่กับการพัฒนาทักษะการใช้ชีวิต และทักษะการทำงานและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น จะบ่มเพาะวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต การทำงาน และการเรียนรู้ชุดใหม่ให้กับคนไทย เป็นวัฒนธรรมการดำรงชีวิต การทำงาน และการเรียนรู้ของ “เสรีชน” ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการสร้าง “พลเมืองที่ตื่นตัว” ที่สำคัญไม่ใช่เป็น เพียงการสร้าง “พลเมืองชาติที่ตื่นตัว” เท่านั้น ยังเป็นการสร้าง “พลเมือง โลกที่ตื่นตัว” ด้วยในเวลาเดียวกัน เพื่อเป็นพลังสำคัญในการร่วมสร้าง “โลกที่พึงประสงค์” ของพวกเราทุกคนต่อไป

โลกเปลี่ยน คนปรับ
“สังคมของพวกเรา”
ในโลกหลังโควิด

โลกเปลี่ยน คนปรับ

“สังคมของพวกเรา” ในโลกหลังโควิด

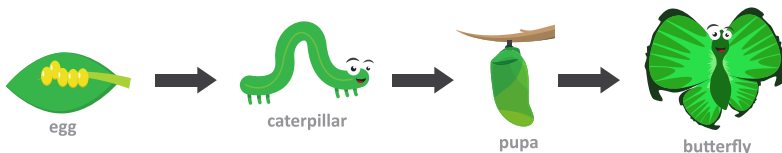
โลกมีพลวัตอยู่ตลอดเวลา บ่อยครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป แต่จะมีนาน ๆ ครั้งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบถอนรากถอนโคน

การเปลี่ยนแปลงแบบถอนรากถอนโคน ก่อให้เกิดการจบสิ้นของบางสิ่งพร้อม ๆ กับการอุบัติขึ้นของสิ่งใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อนหน้านั้น การเปลี่ยนแปลงแบบถอนรากถอนโคนจนไม่เหลือเค้าโครงสร้างเดิมในทางชีววิทยาเรียกว่า “การปรับเปลี่ยนเชิงโครงสร้าง” (Metamorphosis) ดังเช่น ตัวหนอนที่ค่อย ๆ เปลี่ยนตัวเองเป็นดักแด้ ก่อนที่จะค่อย ๆ เปลี่ยนตัวเองอีกครั้งเป็นผีเสื้อในที่สุด

การเปลี่ยนแปลงในพลวัตของโลก ก็ไม่ได้มีอะไรที่ผิดแปลกแตกต่างไปจากการเปลี่ยนแปลงจากตัวหนอนเป็นผีเสื้อ นี่คือการปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “การปรับโครงสร้างโลก” (Global Metamorphosis)

ภายใต้การปรับโครงสร้างโลก อารยธรรมกำลังอยู่ในระยะเปลี่ยนผ่านที่มีได้มีแต่เพียงการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจครั้งใหญ่เท่านั้น แต่เกิดการปฏิวัติทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์ขนานใหญ่ตามมา ...

... และนี่คือที่มาของการอุบัติขึ้นของ “สังคมของพวกเรา” (We-Society) ในโลกหลังโควิด

โมเดลขับเคลื่อนความสมดุล ในสังคมหลังโควิด

“If at first the idea is not absurd,
there is no hope for it.”

Albert Einstein

เป็นที่ทราบกันดีว่า อุตสาหกรรมต่าง ๆ ล้วนมีรากของการพัฒนาในยุคของ “สังคมอุตสาหกรรม” เมื่อโลกเข้าสู่ “สังคมฐานดิจิทัล” ก็พบว่าหลาย ๆ อุตสาหกรรมเริ่มเผชิญกับปัญหารอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมและพลังงาน ปัญหาทางสังคมและชุมชน ปัญหาในเรื่องแรงงาน และการพัฒนาศักยภาพของความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทักษะและความคิดสร้างสรรค์

บทเรียนจากโรคระบาดโควิด-19 และภาวะโลกร้อน สอนให้รู้ว่าวิกฤตที่เกิดขึ้นล้วนแล้วแต่มีรากมาจาก “ความไม่สมดุล” เป็นความไม่สมดุลระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และความไม่สมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ประเด็นท้าทายใน “โลกหลังโควิด” จึงอยู่ที่ว่า จะปรับความสมดุลให้เกิดขึ้นในมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างไร

ถึงเวลาที่ต้องมาทบทวนว่า จะทำอะไรให้เกิด “การขับเคลื่อนความสมดุล” (Thriving in Balance) ใน 4 มิติ ซึ่งประกอบด้วย

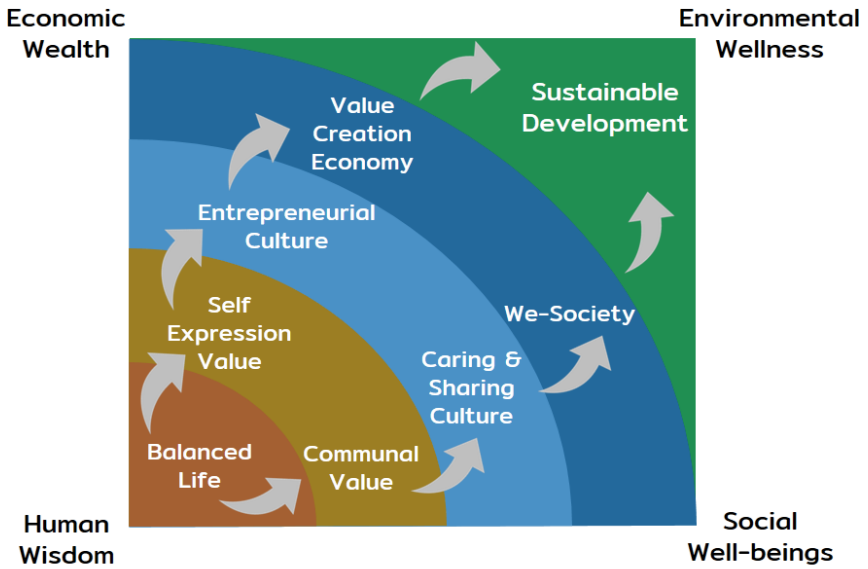
- 1) ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ (Economic Wealth)
- 2) สังคมที่อยู่ดีมีสุข (Social Well-Beings)
- 3) การรักษาสีงแวดล้อม (Environmental Wellness)
- 4) การเสริมสร้างภูมิปัญญามนุษย์ (Human Wisdom)

เงื่อนไขสำคัญในการทำให้เกิดการขับเคลื่อนความสมดุล อยู่ที่ความพร้อมในการเตรียมผู้คนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในโลกหลังโควิด มนุษย์ที่สมบูรณ์ต้องมี “ชีวิตที่สมดุล” (Balanced Life) ประกอบด้วยพลังปัญญา (Head) ทักษะ (Hands) สุขภาพ (Health) และจิตใจที่งดงาม (Heart) ชีวิตที่สมดุลเป็นชีวิตที่เต็มเปี่ยมไปด้วย “ความรู้” และ “คุณธรรม” เพราะทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นฐานรากสำคัญนำพาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ด้วย “ความรู้” การแสดงออกซึ่งคุณค่าและศักยภาพของผู้คนผ่านค่านิยม “ปัจเจกนิทัศน์” (Self Expression Value) จึงจะสามารถถูกปลดปล่อยออกมา ค่านิยมปัจเจกนิทัศน์เป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้าง “วัฒนธรรมผู้ประกอบการ” (Entrepreneurial Culture) และหากขาดซึ่งวัฒนธรรมดังกล่าวก็เป็นไปได้อย่างที่จะสร้าง “เศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่า” (Value Creation Economy) ที่สมบูรณ์แบบได้

เฉกเช่นเดียวกับ “คุณธรรม” หากคุณธรรมของผู้คนบกพร่อง ค่านิยม “จิตสาธารณะ” (Communal Value) ก็ยากที่จะเกิดขึ้น ค่านิยมจิตสาธารณะเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญในการสร้าง “วัฒนธรรมการเกื้อกูลและแบ่งปัน” (Caring & Sharing Culture) และหากขาดซึ่งวัฒนธรรมดังกล่าว การสร้าง “สังคมของพวกเรา” (We-Society) ก็จะไม่บังเกิดขึ้น

จึงอาจกล่าวได้ว่า ชีวิตที่สมดุลด้วย “ความรู้” และ “คุณธรรม” เป็นปฐมบทของการพัฒนาที่สมดุลในโลกหลังโควิด หากคู่ของความรู้และคุณธรรมบกพร่อง คู่ของค่านิยมปัจเจกนิทัศน์และค่านิยมจิตสาธารณะก็ยากที่จะเกิดขึ้น ส่งผลให้คู่ของวัฒนธรรมผู้ประกอบการและวัฒนธรรมการเกื้อกูลและแบ่งปันไม่เกิดขึ้น เป็นผลทำให้เราไม่สามารถสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าให้เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับสังคมของพวกเรา ซึ่งทั้งสองปัจจัยเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง (ดูรูปที่ 26)

รูปที่ 26 :
 โมเดลการขับเคลื่อนที่สมดุลในสังคมหลังโควิด

การอุบัติขึ้นของสังคม หลังโควิด

ในห้วงหลายศตวรรษที่ผ่านมา การปรับโครงสร้างโลกเริ่มจากการเปลี่ยนผ่านจาก “สังคมเกษตรกรรม” เป็น “สังคมอุตสาหกรรม” ผ่านกระบวนการพัฒนาที่มุ่งสู่ “ความทันสมัย” และค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนสู่ “สังคมดิจิทัล” จนกระทั่งการเผชิญกับวิกฤตโรคระบาด โควิด-19 ซึ่งจะนำพาเราไปสู่ “สังคมหลังโควิด”

ผลกระทบที่ค่อย ๆ เกิดขึ้นจากภาวะโลกร้อน ผสมกับการระบาดของโรคโควิด-19 ที่เฉียบพลันและรุนแรง เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาจากการมุ่งสู่ “ความทันสมัย” ไปสู่การมุ่งสู่ “ความยั่งยืน” ให้เกิดในอัตราเร่งที่เร็วขึ้น ครอบคลุมมิติที่มากขึ้น และในปริมาณที่กว้างขึ้น

สังคมอุตสาหกรรม

สังคมอุตสาหกรรม ใช้ทุนทางกายภาพและเงินทุน (Physical & Financial Capital) เป็นตัวขับเคลื่อน โดยการพัฒนา “เครื่องมือเครื่องจักร” ในการปลดล็อกข้อจำกัดของ “แรงงานมนุษย์” นำไปสู่ “การผลิตจำนวนมาก” (Mass Production) สะท้อนผ่าน “การผลิตเพื่อขาย” (Making & Selling)

ประเด็นท้าทาย “สังคมอุตสาหกรรม”

ด้วยความเชื่อว่ามนุษย์มีความสามารถในการเอาชนะธรรมชาติ ผู้คนใน “สังคมอุตสาหกรรม” มุ่งเน้น “อัตตานิยม” “เรื่องทางโลก” และ “ความมีเหตุมีผลทางวิทยาศาสตร์” มองว่าคุณค่าของสรรพสิ่งอยู่ที่ประโยชน์ในการใช้เครื่องมือสู่ความมั่งคั่ง โดยมุ่งไปสู่การทำกำไรสูงสุด

ภายใต้กลไกตลาด เพื่อสะสมทุนและความมั่งคั่ง การเจริญเติบโตทางวัตถุ และเน้นไปสู่การบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจเพียงมิติเดียว ความรู้ที่มุ่งไปสู่การสร้าง ความมั่งคั่ง จึงไม่ได้บูรณาการกับชีวิตจริง จริยธรรมและการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อความอยู่รอดนั้นถูกแยกออกจากกัน การรังสรรค์ร่วมและคุณค่าร่วม ตลอดจนความผูกพันของผู้คนทางจิตใจ และจิตวิญญาณอย่างไรใน “สังคมเกษตรกรรม” ได้ถูกลดทอนความสำคัญลงอย่างมากใน “สังคมอุตสาหกรรม”

สังคมดิจิทัล

สังคมดิจิทัล ใช้องค์ความรู้และเครือข่าย (Knowledge & Network) เป็นฐานราก โดยการพัฒนา “สมองกลและปัญญาประดิษฐ์” ในการปลดล็อกข้อจำกัดของ “สมองมนุษย์” นำไปสู่ “การผลิตตามความต้องการที่แตกต่าง” (Mass Customization) และ “การผลิตตามความต้องการรายตัว” (Personalization) สะท้อนผ่าน “การรับรู้เพื่อตอบสนอง” (Sense & Response)

ประเด็นท้าทาย “สังคมดิจิทัล”

ใน “สังคมดิจิทัล” ผู้คนมิเพียงแต่กำลังเผชิญกับ “ความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ” ที่เพิ่มขึ้น แต่ต้องเผชิญกับ “ความไม่มีเสถียรภาพทางสังคม” ที่เพิ่มขึ้นด้วย “ช่องว่างของความมั่งคั่ง อำนาจ และโอกาส” ที่ค้ำคามาตั้งแต่ใน “สังคมอุตสาหกรรม” เป็นปัญหาใหญ่ได้ถูกซ้ำเติมด้วย “ช่องว่างทางดิจิทัล” (Digital Divide) ส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำมีมากขึ้น ระหว่าง “ผู้ได้โอกาส” และ “ผู้ด้อยโอกาส” ในการเข้าถึงองค์ความรู้ ด้วยเหตุนี้ Richard Sennett ได้กล่าวไว้ในหนังสือ *The Culture of New Capitalism* ว่า จะมีผู้คนเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่สามารถสร้างความมั่งคั่งในสภาพสังคมที่ไม่มีเสถียรภาพอย่างเช่นโลกของ “สังคมดิจิทัล”

การวิวัฒน์สู่ “สังคมดิจิทัล” ยังได้ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ที่น่าสนใจที่เรียกว่า “Paradox of Our Time”

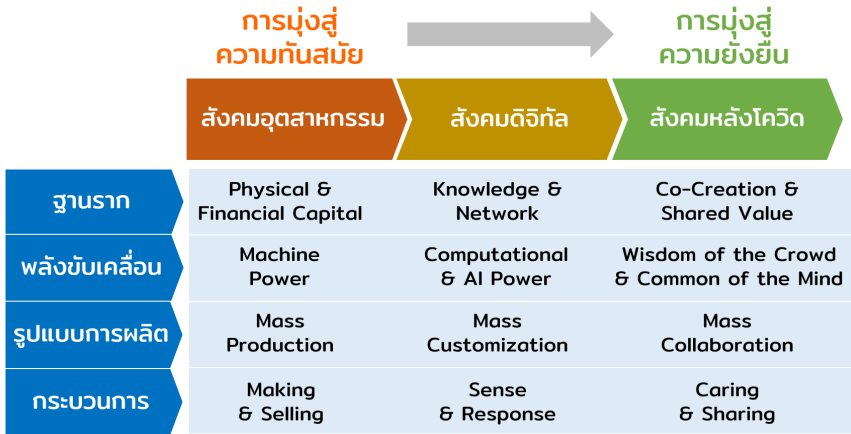
เรารู้จักสื่อสารกับคนมากขึ้น แต่กลับไม่ค่อยรู้จักหรือติดต่อสื่อสารกับเพื่อนบ้าน ด้วยอินเทอร์เน็ต ทำให้เรารู้จักโลกภายนอกมากขึ้น แต่เรากลับรู้จักโลกภายในตัวเราน้อยลง พุดอีกนัยหนึ่งก็คือ ใน “สังคมดิจิทัล” เราเข้าถึงเครือข่ายในการรับรู้สัมพันธ์กับผู้คน แต่กลับกลายเป็นว่า ความผูกพันทางจิตใจ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการเชื่อมต่อ “Heart & Hands” และ “Heart & Harmony” ระหว่างผู้คนกำลังถูกลดทอน

สังคมหลังโควิด

“The entire earth is my homeland
and all its people my fellow citizens.”

Gibran Khalil Gibran

สังคมหลังโควิด จะใช้การสร้างสรรค์ร่วมและคุณค่าร่วม (Co-Creation & Shared Value) เป็นฐานรากในการปรับเปลี่ยนการผลิตและการบริโภค จาก โหมตการแข่งขันในการผลิตและการบริโภค เป็น โหมตการผนึกกำลังในการผลิตและการบริโภค โดยใช้ ภูมิปัญญามหาชน (Wisdom of the Crowd) และ จิตวิญญาณเพื่อส่วนรวม (Common of the Mind) เป็นตัวปลดล็อกวิกฤต ความเสี่ยง และภัยคุกคามร่วม นำพาไปสู่ “การผลิตแบบร่วมรังสรรค์” (Mass Collaboration) สะท้อนผ่าน “การเกื้อกูลและแบ่งปัน” (Caring & Sharing) (ดูรูปที่ 27)

รูปที่ 27 : การปรับโครงสร้างโลกสู่การอุบัติขึ้นของสังคมหลังโควิด

สังคมหลังโควิดตั้งอยู่บนฐานคิดที่ว่า “The whole is greater than the sum of its part, a group is smarter than any of its members” สังคมหลังโควิดจึงเป็นสังคมที่สัมพันธ์ภาพของผู้คนได้แผ่ขยายออกไปจาก “Many2Many” สู่ “Mind2Mind” จาก “สังคมเสมือนจริง” กลับมาเป็น “สังคมที่แท้จริง” จาก “สังคมของพวกเขา” เป็น “สังคมของพวกเขา” สังคมหลังโควิดจึงเป็นสังคมที่เน้น “กัลยาณมิตร” มิใช่เพียงแค่ “พันธมิตร” เป็นสังคมที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบปฏิสัมพันธ์ของผู้คนจาก “ต่างคนต่างปิด” ไปสู่ “ต่างคนต่างเปิด” เป็นสังคมที่ก้าวผ่านความคิดของ “การแข่งขัน” ไปสู่ “การร่วมรังสรรค์” ที่สำคัญเป็น “การร่วมรังสรรค์ทางสังคม” ควบคู่ไปกับ “การร่วมรังสรรค์ในเศรษฐกิจ” เป็นสังคมที่ภูมิปัญญามนุษย์ได้พัฒนาก้าวข้ามปริมณฑลของ “ทรัพย์สินทางปัญญา” สู่ “ภูมิปัญญามหาชน” อย่างแท้จริง

จาก “Many2Many” สู่ “Mind2Mind”

การยึดโยงเป็นเครือข่ายในโลกเสมือนผ่านอินเทอร์เน็ตทำให้ปฏิสัมพันธ์ของผู้คนได้เปลี่ยนแปลงไปจาก “One2One”, “One2Many” และ “Many2One” ในสังคมอุตสาหกรรม มาสู่ “Many2Many” ใน “สังคมดิจิทัล” “Many2Many” ที่เกิดขึ้นให้คุณูปการมากมายเพราะเป็นการขยายปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในแนวกว้าง โดยเปิดโอกาสให้ผู้คนสามารถติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลและองค์ความรู้ในเครือข่ายไซเบอร์ ก่อให้เกิด Democratization of Information และ Demonopolization of Knowledge

ส่วน “การรังสรรค์ร่วม” และ “คุณค่าร่วม” ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญใน “สังคมเกษตรกรรม” นั้น จะถูกรื้อฟื้นให้มีบทบาทมากขึ้นใน “สังคมหลังโควิด” หลังจากที่ถูกละเลยมานานหลังการเกิดขึ้นของ “สังคมอุตสาหกรรม” ในขณะที่การยึดโยงเป็นเครือข่ายในโลกเสมือนนั้นเอื้อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมใน “แนวกว้าง” ผ่าน Many2Many การรังสรรค์ร่วมและคุณค่าร่วมนั้น จะเอื้อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมใน “แนวลึก” ผ่าน Mind2Mind

การผนวกการยึดโยงเป็นเครือข่ายในโลกเสมือน เข้ากับ การรังสรรค์ร่วมและคุณค่าร่วม ทำให้ “สังคมหลังโควิด” สามารถเติมเต็มส่วนที่ขาดใน “สังคมดิจิทัล” โดยบูรณาการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในแนวกว้างและแนวลึกเข้าด้วยกัน เป็นการสนธิ Many2Many กับ Mind2Mind ให้เป็นหนึ่งเดียว (ดูรูปที่ 28)

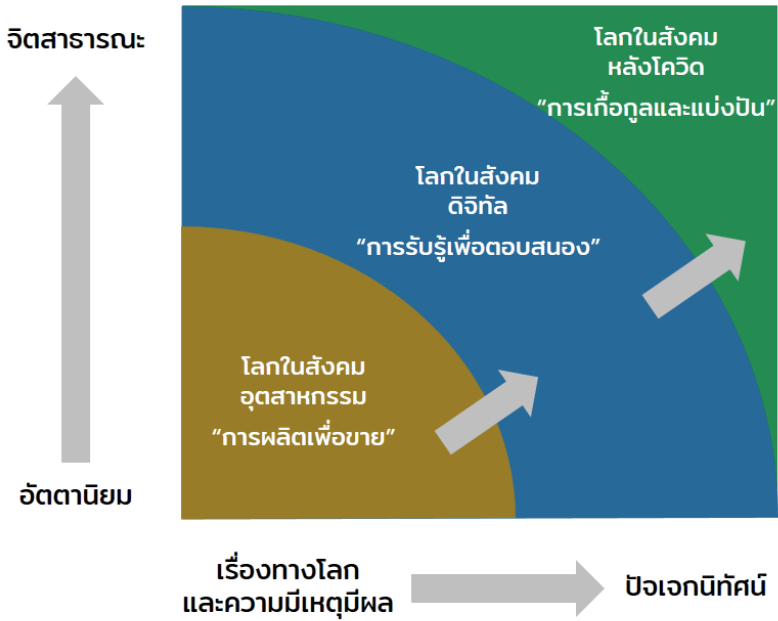

รูปที่ 28 : การเชื่อมโยง Many2Many และ Mind2Mind ในสังคมหลังโควิด

จาก “สังคมเสมือนจริง” สู่ “สังคมที่แท้จริง”

Mind2Mind ที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับ Many2Many ทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านจาก “สังคมเสมือนจริง” ในสังคมดิจิทัล ไปสู่ “สังคมที่แท้จริง” ในสังคมหลังโควิด โดย “สังคมที่แท้จริง” จะเป็นสังคมที่ประกอบขึ้นด้วย “มนุษย์ที่แท้” กล่าวคือเป็นสังคมซึ่งผู้คนมิได้มีองค์ความรู้หรือทักษะเพียงอย่างเดียว แต่เต็มเปี่ยมไปด้วยคุณธรรม จริยธรรม และจิตสาธารณะควบคู่ไปด้วย

การเปลี่ยนแปลงค่านิยมครั้งใหญ่จาก “อัตตานิยม” ไปสู่ “จิตสาธารณะ” การเปลี่ยนแปลงค่านิยมครั้งใหญ่จาก “อัตตานิยม” ไปสู่ “จิตสาธารณะ” และจากการเน้น “เรื่องทางโลก” และ “ความมีเหตุมีผลทางวิทยาศาสตร์” ไปสู่ “ปัจเจกนิทัศน์” ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการจาก “การผลิตเพื่อขาย” (Making & Selling) ใน “สังคมอุตสาหกรรม” สู่ “การรับรู้เพื่อตอบสนอง” (Sense & Response) ในสังคมดิจิทัล และไปสู่ “การเกื้อกูลและแบ่งปัน” (Caring & Sharing) ในสังคมหลังโควิดในที่สุด (ดูรูปที่ 29)

รูปที่ 29 : การปรับเปลี่ยนค่านิยมในสังคมหลังโควิด

ด้วยการเกื้อกูลและแบ่งปันของผู้คนในสังคม ความเป็น “มนุษย์ที่แท้จริง” จึงจะเกิดขึ้น และนำพาไปสู่ “สังคมที่แท้จริง” ได้ในที่สุด

จาก “สังคมของพวกเขา” เป็น “สังคมของเรา”

แต่ละสังคมมีปัจจัยขับเคลื่อนที่แตกต่าง ปัจจัยขับเคลื่อน “สังคมเกษตรกรรม” และ “สังคมอุตสาหกรรม” คือ “การเพาะปลูก” และ “การผลิต” ตามลำดับ ในขณะที่ปัจจัยขับเคลื่อน “สังคมดิจิทัล” คือ “การตอบสนอง” “การพัฒนาองค์ความรู้” “การรังสรรค์ความคิด” และ “การสั่งสมประสบการณ์” สังคมหลังโควิดจะต่อยอดปัจจัยขับเคลื่อนใน “สังคมดิจิทัล” ดังกล่าวด้วย “ความไว้วางใจ” “การเกื้อกูล” “การแบ่งปัน” และ “ความร่วมมือร่วมใจ” (ดูรูปที่ 30)

การถือฤ
และแบ่งปัน

การรับรู้
เพื่อตอบสนอง

- ความไว้วางใจ
- การถือฤ
- การแบ่งปัน
- ความร่วมมือร่วมใจ

- การตอบสนอง
- การพัฒนาองค์ความรู้
- การรังสรรค์ความคิด
- การสั่งสมประสบการณ์

- การตอบสนอง
- การพัฒนาองค์ความรู้
- การรังสรรค์ความคิด
- การสั่งสมประสบการณ์

สังคมดิจิทัล

สังคมหลังโควิด

รูปที่ 30 : หัวใจในการขับเคลื่อนสังคมหลังโควิด

การตอบสนอง การสร้างความรู้ การรังสรรค์ความคิด และการสั่งสมประสบการณ์ เป็นคุณลักษณะที่ “จำเป็น” สำหรับผู้คนในสังคมหลังโควิด เพราะเป็นโลกที่ผู้คนแลกเปลี่ยนข้อมูลและองค์ความรู้เพื่อความอยู่รอด แต่การที่ผู้คนจะอยู่ในสังคมหลังโควิดได้อย่างมีความหมายและเป็นปกติสุขนั้น จะต้องมีความรู้และจริยธรรมควบคู่ไปด้วย นั่นหมายถึง จะต้องมีความไว้วางใจ การถือฤ การแบ่งปัน และความร่วมมือร่วมใจเพิ่มขึ้นมา ทั้ง 4 ปัจจัยนี้เป็นคุณลักษณะที่ “พอเพียง” ของการดำรงอยู่อย่างมีความหมายและเป็นปกติสุข ก่อเกิดประโยชน์ร่วมที่เกิดจากการผนึกกำลังและการพึ่งพาอาศัยกัน จึงเป็นการปฏิวัติทางสังคมและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ครั้งใหญ่ จาก “สังคมของพวกเขา” (Me-Society) เป็น “สังคมของพวกเขา” (We-Society)

สังคมหลังโควิด จะเปิดโอกาสให้ข้อมูลไหลเข้าออกจากบุคคลหรือองค์กร โดยตระหนักว่าการเปิดประตูสู่โลก จะสร้างโอกาสที่ดีในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในขณะเดียวกันก็สร้างความโปร่งใสและความไว้วางใจระหว่างกัน ซึ่งจะเสริมสร้างพลังในการขับเคลื่อนองค์กรที่มีวัฒนธรรมแบบเปิด (Free Culture) นั่นคือ เป็นองค์กรที่มีทั้ง “Free to Take” และ “Free to Share”

สังคมหลังโควิด จะมีการแบ่งปันกันไม่ว่าจะเป็นข้อมูล ความรู้ หรือทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งแตกต่างจากความคิดดั้งเดิมที่สนับสนุนให้มีการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา หากมีใครละเมิดก็ให้มีการต่อสู้ทางกฎหมายอย่างถึงที่สุด แต่แนวคิดใหม่ในสังคมหลังโควิดมองว่าการแบ่งปันจะทำให้เกิดการสร้างโอกาสใหม่ ๆ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อทุกคนในวงการณ์นั้น ๆ แม้กระทั่งตัวเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาเอง สิ่งในแต่ละองค์กรจะต้องให้ความสนใจอย่างมาก คือการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของตนเองว่าอะไรที่ควรจะแลกเปลี่ยนและอะไรที่ต้องการเก็บไว้เอง

ความไว้วางใจ การเกื้อกูล การแบ่งปัน และความร่วมมือร่วมใจ เป็น “ทุนสังคม” ที่เอื้อประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ เพราะปฏิสัมพันธ์ที่อยู่บนพื้นฐานของความไว้นื้อเชื่อใจระหว่างกัน ทำให้ต้นทุนการดำเนินการลดลง ส่งผลให้เกิดประสิทธิผลพร้อม ๆ กับความมั่นใจในการดำเนินธุรกิจในโลกหลังโควิด

ความไว้วางใจ การเกื้อกูล การแบ่งปัน และความร่วมมือร่วมใจ จึงถือเป็น “ทรัพยากรเชิงคุณธรรม” ที่ใช้ไม่มีวันหมด อย่างไรก็ตาม ทรัพยากรประเภทนี้ ถ้าไม่ได้นำมาใช้ ก็จะเปล่าประโยชน์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากทรัพยากรทางกายภาพอื่น ๆ ที่มีโอกาสหมดไปเมื่อถูกนำไปใช้

ความไว้วางใจ การเกื้อกูล การแบ่งปัน และความร่วมมือร่วมใจ ถือเป็นชุดความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนที่ตั้งอยู่บนความคาดหวังในสิ่งที่ต้องใช้ร่วมกัน มีค่านิยมแบบเดียวกัน และมีความไว้นื้อเชื่อใจระหว่างกัน

ความไว้วางใจ การเกื้อกูล การแบ่งปัน และความร่วมมือร่วมใจ จะทำหน้าที่เชื่อมโยงผู้คนต่างชนชั้น ต่างชาติพันธุ์ ต่างวัฒนธรรม เข้าด้วยกัน สร้างความผูกมัดกระชับแน่นของผู้คนเหล่านี้ด้วยจุดร่วม และเป้าหมายเดียวกัน ในสังคมที่ขาดความไว้วางใจ ขาดการเกื้อกูล ขาดการแบ่งปัน และขาดความร่วมมือร่วมใจ จะกลายเป็นสังคมที่อ่อนแอ เปราะบาง และมีโอกาสที่จะเกิดความขัดแย้งที่นำไปสู่ ความรุนแรงสูง

ด้วยความไว้วางใจ การเกื้อกูล การแบ่งปัน และความร่วมมือร่วมใจ ภูมิปัญญามหาชนและจิตวิญญาณเพื่อส่วนรวมจึงจะเกิดขึ้น ภูมิปัญญามหาชนและจิตวิญญาณเพื่อส่วนรวมเป็น 2 ตัวขับเคลื่อน ก่อให้เกิดพลวัตอันทรงพลัง นำมาสู่นวัตกรรมมากมายใน “สังคมของพวกเรา” ด้วยการปฏิวัติทางสังคมและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มนุษย์จาก “สังคมของพวกกู” มาสู่ “สังคมของพวกเรา” เท่านั้น “สังคมหลังโควิดที่พึงประสงค์” จึงจะอุบัติขึ้น

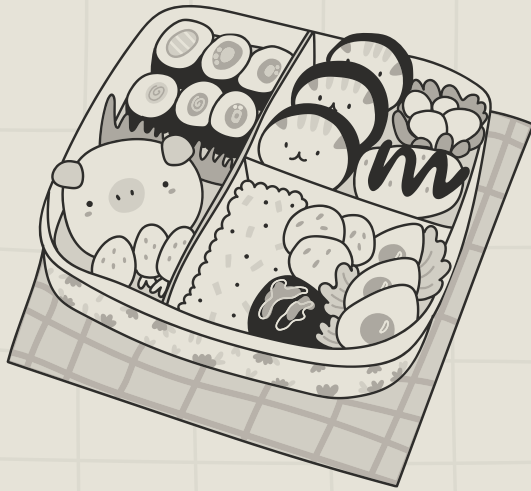
“วัฒนธรรมการถือกุลาและแบ่งปัน” ในโลกหลังโควิด

ร้านอาหารกล่องในญี่ปุ่น ทำอาหารกล่องขายนักเรียนที่โรงเรียนถูกปิดเพราะโรคโควิด-19 โดยมีเงื่อนไขว่า “สามารถมาจ่ายทีหลังได้ เมื่อพวกเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว”

ช่วงนี้โรงเรียนในญี่ปุ่นหลาย ๆ ที่ก็ยังเปิดไม่ได้เพราะสถานการณ์โรคโควิด-19 และหนึ่งในสิ่งที่คุณพ่อคุณแม่จะมีปัญหามากที่สุดก็คือปัญหาเรื่องอาหารกลางวันของลูก เพราะปกติลูกๆ ก็จะมาทานอาหารกลางวันที่โรงเรียน ซึ่งอาหารของโรงเรียนก็ทั้งมีราคาถูกลงและมีประโยชน์ต่อร่างกาย พอโรงเรียนปิด เด็กๆ ก็เลยไม่สามารถทานอาหารกลางวันของโรงเรียนได้ ทำให้เด็กๆ ก็เริ่มคิดถึงอาหารกลางวันที่โรงเรียน

ที่ประเทศญี่ปุ่น เมืองคิชิโจจิ (Kichijoji) ในกรุงโตเกียว มีร้านอาหารกล่องชื่อ “Chonando” วางขายอาหารกล่องราคาถูกลงที่มีสารอาหารครบถ้วน และได้อารมณ์เหมือนอาหารกลางวันของโรงเรียนออกวางขาย โดยมีราคาแค่ 250 เยน (ประมาณ 75 บาท) แต่มีเงื่อนไขพิเศษให้เด็ก ๆ สามารถจ่ายเงินในภายหลังได้ โดยเขาเขียนเป็นลายมือเอาไว้หน้าร้านว่า

“อาหารกล่องสำหรับคุณหนู ราคา 250 เยน ขายทุกวันจันทร์ พุธ และศุกร์ เวลา 11.30 - 18.00 น. สำหรับเด็ก ๆ ที่มีเงินไม่พอ หนู ๆ สามารถมาจ่ายเงินทีหลังได้ เมื่อพวกเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว และเมื่อถึงเวลานั้นที่พวกเขาเติบโตขึ้น หนู ๆ อาจพบว่าร้านของเราไม่ได้มีอยู่ต่อไปอีกแล้ว ... ดังนั้นพวกหนู ๆ จงใช้เงินนั้นเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น หรือบริจาคให้กับคนที่ต้องการมันก็แล้วกันนะ”

ซึ่งโครงการนี้ก็ได้รับคำชมจากเหล่าผู้ปกครองของเด็กๆ เป็นอย่างมาก บางคนบอกว่าการทำแบบนี้มันดียิ่งกว่าการแจกเงินแสนเยนของนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น (นาย ชินโซ อาเบะ) อีก เพราะนอกจากร้านจะขายอาหารกล่องในราคาถูกลงแล้ว การตั้งเงื่อนไขพิเศษให้เด็ก ๆ แบบนี้จะเป็นการทำให้เด็ก ๆ ได้เรียนรู้ถึงการทำให้เพื่อสังคมเมื่อเติบโตขึ้น ผิดกับเหล่าผู้ใหญ่ในญี่ปุ่นที่ตอนนี้เมื่อเกิดโรคระบาดก็ไม่สนใจสังคม ยังออกไปเล่นปาลังโกะ ออกไปเที่ยว จนไม่สามารถควบคุมโรคระบาดได้ ดังนั้นพวกเราในฐานะพ่อแม่ของเด็ก ๆ ก็จะต้องสอนให้เด็ก ๆ โตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ที่ดีกว่าผู้ใหญ่ในสังคมญี่ปุ่นตอนนี้ให้ได้เช่นกัน

ที่มาของเนื้อหาจาก Facebook: Eak SummerSnow

จาก “พันธมิตรทางธุรกิจ” สู่ “กัลยาณมิตรทางสังคม”

ในขณะที่นวัตกรรม องค์ความรู้ และความคิดในสังคมดิจิทัลส่วนใหญ่ ได้มาจากการแข่งขัน เป็นผลผลิตในเชิงธุรกิจ ด้วยการต้องเผชิญกับ “หนึ่งโลก หนึ่งชะตากรรมร่วม” การผลิตหลายอย่างในสังคมหลังโควิด ได้เริ่มก้าวข้ามปริมณฑลของการแข่งขัน เริ่มมีนวัตกรรม องค์ความรู้ และความคิดที่พัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของการร่วมรังสรรค์ของผู้คน เพื่อที่จะตอบโจทย์ประเด็นท้าทายของสังคม ของประเทศ หรือของมวลมนุษยชาติ

ด้วย “Many2Many” และ “Mind2Mind” เครือข่ายการรังสรรค์ นวัตกรรมที่เกิดขึ้นจึงเป็นแบบ **Mass Collaboration** ซึ่งเป็นการร่วมรังสรรค์ที่ไม่ได้มีจุดประสงค์ในเชิงธุรกิจเพียงอย่างเดียว แต่เป็น “การร่วมรังสรรค์ทางสังคม” กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้จะเริ่มมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ในโลกหลังโควิด ในขณะที่การร่วมรังสรรค์เชิงธุรกิจอาศัย “พันธมิตรทางธุรกิจ” การร่วมรังสรรค์เชิงสังคมอาศัย “กัลยาณมิตรทางสังคม”

การร่วมรังสรรค์เชิง “กัลยาณมิตร” แท้จริงแล้วไม่ใช่เรื่องใหม่ หากมองย้อนไปในอดีต การร่วมรังสรรค์ของผู้คนในลักษณะของ “กัลยาณมิตร” ก็มีอยู่ไม่น้อย แต่ส่วนใหญ่เป็นแบบ One2One Collaboration ไม่ใช่ Mass Collaboration ดังเช่นในปัจจุบัน อย่าง Albert Einstein กับ Niels Bohr, Marie กับ Pierre Curie, Georgia O’Keeffe กับ Alfred Stieglitz, Martha Graham กับ Erick Hawkins, Pablo Picasso กับ Georges Braque การร่วมรังสรรค์ของบุคคลเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่เป็นผลงานที่ถูกจารึกไว้ในประวัติศาสตร์ สะท้อนให้เห็นว่า ความคิดที่ยิ่งใหญ่นั้นเกิดขึ้นจากพลังของการแลกเปลี่ยนทางความคิด ในหนังสือ Creative Collaboration, Vera John-Steiner ได้กล่าวว่า พลังขับเคลื่อนให้มีการรังสรรค์นวัตกรรมที่ยิ่งใหญ่เกิดจาก Reflection, Renewal และ Trust ที่อยู่ลึก ๆ ในความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนของคนเหล่านี้

โลกหลังโควิดจะมีการพัฒนาในลักษณะที่ก้าวข้ามสัมพันธภาพแบบ “ธุรกรรม” ผ่าน “กิจกรรมในเชิงธุรกิจ” ไปสู่สัมพันธภาพแบบ “ความสัมพันธ์” ผ่าน “กิจกรรมทางสังคม” มากขึ้น (ดูรูปที่ 31)

กิจกรรมทางสังคม

ความสัมพันธ์

กิจกรรมเชิงธุรกิจ

ธุรกรรม

ธุรกรรม

สังคมดิจิทัล

สังคมหลังโควิด

รูปที่ 31 : จาก “ธุรกรรม” สู่ “ความสัมพันธ์”

ในสังคมหลังโควิด กิจกรรมทางสังคมในรูปแบบของ “การร่วมรังสรรค์ทางสังคม” จะทวีความสำคัญมากขึ้นในทุกขณะ ค่านิยม “จิตสาธารณะ” จะส่งผลให้ผู้คนมีปฏิสัมพันธ์กันในฐานะของ “ความเป็นมนุษย์” และ “สมาชิกในชุมชนที่มีเจตจำนงร่วม” มากกว่าในฐานะของ “ผู้เล่นในตลาด” ที่ผ่านกลไกราคา ในหลายธุรกรรมทางธุรกิจ “พลังตลาด” กำลังจะถูกแทนที่ด้วย “พลังประชาชน” บรรยากาศของการร่วมรังสรรค์ทางสังคมนั้นจะจูงใจและเอื้อให้ผู้คนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง Creative People นั้นมาทำงานร่วมกันได้ดีกว่าในบรรยากาศองค์กรในรูปบริษัทอย่างที่เป็นอย่างอยู่ในปัจจุบัน โดยก่อให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ของ “การแบ่งปันแบบเปิด” ที่ให้ออกาสทุกคนสามารถมาใช้ แต่งเติม ขยายและสร้างผลงานของตนเองขึ้นมา ดังนั้นผลผลิตที่ได้จึงเป็น “สมบัติร่วม” ไม่ใช่ “สมบัติแยก” แบบเดิม

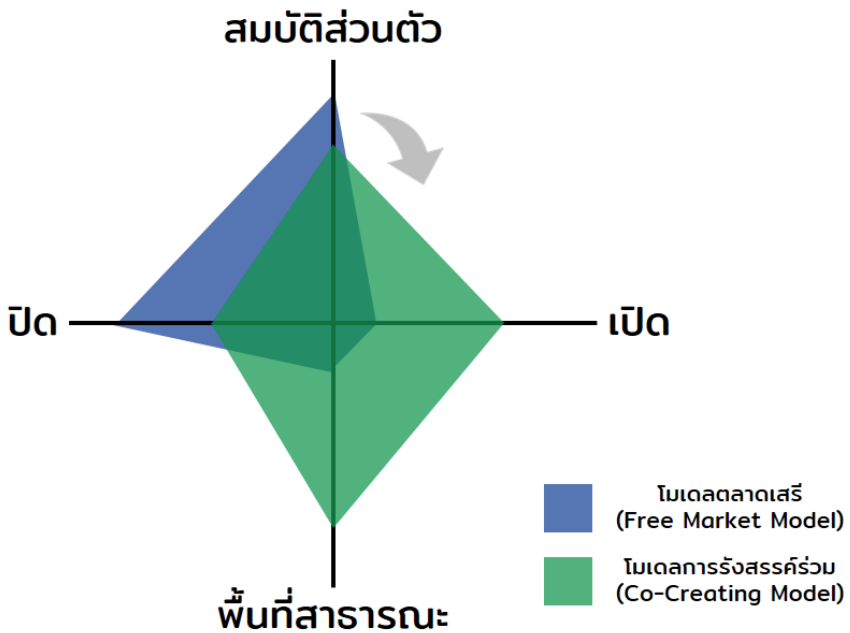
สังคมหลังโควิด จึงเปิดโอกาสให้มนุษย์ทำอะไรร่วมกันที่มากกว่า การเป็นแค่ “พันธมิตรทางธุรกิจ” แต่เป็น “กัลยาณมิตรทางสังคม” เน้นการสร้างใจและความเคารพซึ่งกันและกันในระหว่าง บุคคล ระหว่างองค์กร และระหว่างชนชาติ ก้าวข้ามความเป็นรัฐชาติ ไปสู่ความเป็นมนุษยชาติ สังคมหลังโควิด จะเน้นการให้โอกาสและเกื้อกูล กับผู้ที่อ่อนด้อยกว่า ให้แต้มต่อกับ “ผู้ที่พร่อง” จาก “ผู้ที่มีพร้อม” กว่า เน้นการพัฒนาคุณธรรมและยกระดับจิตวิญญาณของมนุษย์ ดังที่กวีนาม อุโฆซ Aimé Césaire กล่าวไว้ว่า

**“ภารกิจของมนุษยชาติที่เพิ่งจะเริ่มต้น
คือการกำจัดความรุนแรงที่ฝังลึกอยู่ในกันขี้ในจิตใจของเรา
ไม่มีชนชาติใดที่สามารถผูกขาดความงดงาม
ความเฉลียวฉลาด และกำลัง
มีพื้นที่สำหรับคนทุกคน ณ สถานที่แห่งชัยชนะของเรา”**

จาก “Copyright” สู่ “Copyleft”

ค่านิยม “จิตสาธารณะ” และ “ปัจเจกนิทัศน์” ได้เปลี่ยนแปลง กระบวนทัศน์และพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล จากเดิมที่เน้น “ตนเอง เป็นศูนย์กลาง” มาสู่การเน้น “มหาชนเป็นศูนย์กลาง” โดยมีกรอบ ความคิดที่เปลี่ยนไปด้วย จากเดิมที่เน้นการรังสรรค์นวัตกรรม บนความเป็น “สมบัติส่วนตัว” ในรูปแบบของต่างคนต่างปิด ไปสู่ การมองว่านวัตกรรมหลายอย่างเป็นสมบัติส่วนรวม โดยพัฒนาผ่านการร่วมรังสรรค์บน “พื้นที่สาธารณะ” ในรูปแบบของต่างคนต่างเปิด แนวโน้มดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการพัฒนา Open Collaborative Platform ที่เป็นเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้คนทั้งในโลกแท้จริง

และโลกไซเบอร์ โดยไม่มีการจำแนกคนตามลำดับชั้นการบริหารจัดการตามแนวทางของธุรกิจโดยทั่ว ๆ ไป แต่เป็นรูปแบบใหม่ที่ทุกคนทำงานหนึ่งงานใดร่วมกันในแนวระนาบ โดยที่แต่ละคนจะทำในหน้าที่แตกต่างกันแต่ไม่มีใครมีความสำคัญมากกว่ากัน Open Collaborative Platform จึงเป็นรูปธรรมหนึ่งที่สะท้อนการปรับเปลี่ยนสู่โลกของ “การรังสรรค์นวัตกรรมแบบเปิด” อย่างแท้จริง (ดูรูปที่ 32)

รูปที่ 32 : การปรับเปลี่ยนสู่การรังสรรค์นวัตกรรมแบบเปิด

ยกตัวอย่างประเด็นของ “ทรัพย์สินทางปัญญา” ในขณะที่นักกฎหมายต่างกำลังง่วนอยู่กับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา และ “Copyright” ต่าง ๆ ผู้คนอีกกลุ่มหนึ่งกลับสนใจในสิ่งที่เรียกว่า “Copyleft” โดยกำลังง่วนอยู่กับการเถียงว่า “รหัส” ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโปรแกรมนั้น ควรที่จะเปิดเผยอย่างน้อยแค่ไหน พวกเขาเหล่านี้มีความเชื่อว่า หลายสิ่งหลายอย่างใน “โลกเสมือนจริง” อย่างซอฟต์แวร์ หรือใน “โลกที่แท้จริง” อย่างพันธุ์พืช ยารักษาโรคพื้นฐานหลายชนิดนั้น เป็น “สมบัติสาธารณะ” ที่ทุกคนในโลกนี้ ไม่ว่าจะเชื้อชาติไหนต้องมีสิทธิ์ได้ใช้เหมือนอากาศ แสงแดด หรือแรงโน้มถ่วงในโลกทางกายภาพ

Open Collaborative Platform

ทำงานอยู่บนหลักคิดที่เรียกว่า NEA

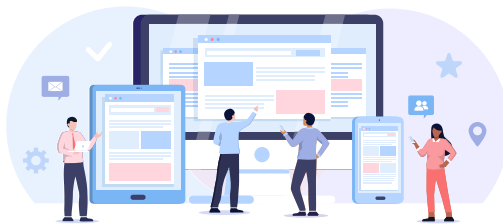
- N คือ “Nobody Owns.” – ไม่มีใครเป็นเจ้าของ
- E คือ “Everybody Can Use.” – ทุกคนมีสิทธิ์เข้าไปใช้ได้
- A คือ “Anybody Can Improve It.” – ใครก็สามารถเข้าไปปรับปรุงแก้ไข

“ไม่มีใครเป็นเจ้าของ” สะท้อนให้เห็นว่า สิ่งที่ร่วมรังสรรค์อยู่นั้นเป็น “สาธารณะ” “ทุกคนมีสิทธิ์เข้าไปใช้ได้” บอกเราว่า สิ่งที่ร่วมรังสรรค์อยู่นั้น “Free to Take” ในขณะที่ “ใครก็สามารถเข้าไปปรับปรุงแก้ไข” บ่งบอกว่าสิ่งที่ร่วมรังสรรค์อยู่นั้น “Free to Share”

มีตัวอย่างมากมายที่แสดงให้เห็นว่าโลกกำลังก้าวสู่ Open Collaborative Platform มากขึ้น ทำให้เกิดโอกาสในการสร้างผลตอบแทนทางธุรกิจขึ้นอีกมากเพราะเป็นเวทีที่จะต้องร่วมกันสร้าง ไม่ใช่ต่างคนต่างเก่ง ต่างคนต่างเก็บ เหมือนเมื่อก่อน Open Collaborative Platform จึงเป็นทั้ง “การทลายการผูกขาดของฝั่งอุปทาน” พร้อม ๆ กับ “การเติมเต็มพลังของฝั่งอุปสงค์” ควบคู่กัน

อาจกล่าวได้ว่า ในช่วงเปลี่ยนผ่านสู่สังคมหลังโควิด เรากำลังเผชิญกับโลกที่มองดูเหมือนจะย้อนแย้งกัน โดยเมื่อก่อนแล้วถือว่าใครมีนวัตกรรมต้องรักษาไว้สุดชีวิต เป็นนวัตกรรมแบบปิด แต่ปัจจุบันโลกกำลังก้าวไปสู่ **Open Source, Open Innovation Economy** ซึ่งทำให้ธรรมาภิบาล โครงสร้าง และพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงอย่างสิ้นเชิง เมื่อก่อนเชื่อกันว่า ความลับทางการค้าต้องรักษาไว้ จึงจะสามารถสร้างความได้เปรียบทางการค้าได้ แต่จากนี้ไป ถ้าองค์กรอยากสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน กลับต้องแลกเปลี่ยนความลับทางการค้า คือนำความลับทางการค้าบางส่วนมาใช้ประโยชน์ร่วมกันบน Open Collaborative Platform

ภายใต้กรอบความคิดของ Open Collaborative Platform คุณค่าที่สร้างขึ้นมาเพื่อคน ๆ หนึ่งก็คือ คุณค่าที่สร้างขึ้นมาสำหรับทุกคน เป็นสมบัติสาธารณะ

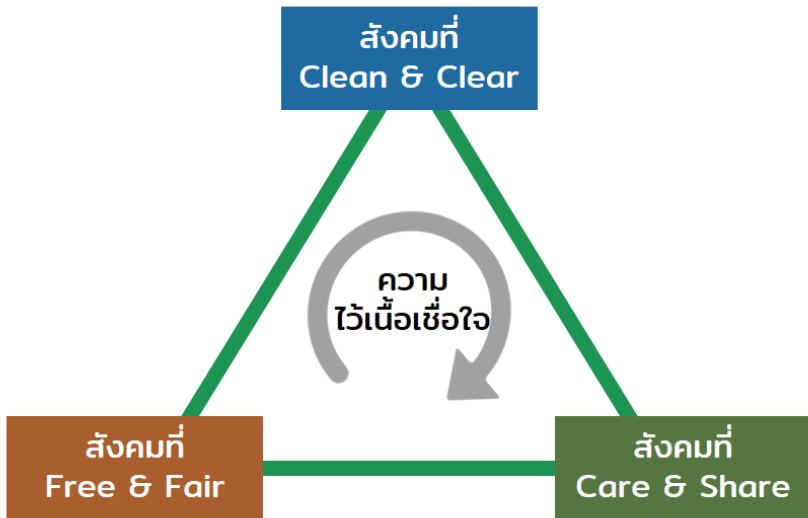
สัญญาประชาคมใน “สังคมของพวกเรา”

กระแสโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ ควบคู่ไปกับกระแสโลกาภิวัตน์ของความเสถียรและภัยคุกคาม ได้ค่อย ๆ ทำให้บทบาทของ “ความเป็นรัฐ-ชาติ” (Nation-State) ลดความสำคัญลง และถูกแทนที่ด้วย “โลกาภิบาล” (Global Governance) มากขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อให้สามารถรับมือกับ “หนึ่งโลก หนึ่งตลาด” พร้อม ๆ กับ “หนึ่งโลก หนึ่งชะตากรรมร่วม”

มิเพียงเท่านั้น การเน้นความเป็นรัฐ-ชาติ ผ่านเสรีภาพ (Liberty) ความเสมอภาค (Equality) และภราดรภาพ (Fraternity) ในช่วงศตวรรษก่อน ๆ กำลังถูกแทนที่ด้วยการเน้นความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) ผ่านการกระชับแน่นภายในกลุ่ม (Bonding) การเชื่อมโยงข้ามกลุ่ม (Bridging) และการยึดโยงระหว่างสถาบัน (Linking) ในโลกหลังโควิด

เพื่อให้สอดคล้องกับพลวัตโลกที่เปลี่ยนไป จำเป็นต้องมีการจัดระเบียบโครงสร้างภายในรัฐ-ชาติใหม่ จาก “สังคมของพวกเรา” ในโลกก่อนโควิด เป็น “สังคมของพวกเรา” ในโลกหลังโควิด หากปราศจาก “สังคมของพวกเรา” การขับเคลื่อนที่สมดุลอันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนก็ยากที่จะเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกหลังโควิด

“สังคมของพวกเรา” จะเกิดขึ้นได้ ทุกภาคส่วนในสังคมจะต้องเข้ามาร่วมบัญญัติ “สัญญาประชาคมชุดใหม่” เพื่อให้ “สังคมของพวกเรา” เป็นสังคมที่ “Clean & Clear” เป็นสังคมที่ “Free & Fair” และเป็นสังคมที่ “Care & Share” อย่างแท้จริง (ดูรูปที่ 33)

รูปที่ 33 : สัญญาประชาคมใน “สังคมของพวกเรา”

สังคมของพวกเรา ความมั่งคั่งของพวกเรา

สัญญาประชาคมใน “สังคมของพวกเรา” มีความสำคัญต่อการสร้างความมั่งคั่ง ความเป็นปกติสุข และการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ

สังคมที่ไร้ซึ่ง “Clean & Clear”, “Free & Fair” และ “Care & Share” จะปิดกั้นโอกาสของคนส่วนใหญ่ และเมื่อโอกาสถูกปิดกั้น จะไปสร้างสังคมที่สามารถเพื่อเติมเต็มและปลดปล่อยศักยภาพของผู้คนได้อย่างไร และจะไปเรียกหาคุณธรรมจริยธรรมในสังคมที่ไร้ซึ่ง “Clean & Clear”, “Free & Fair” และ “Care & Share” ได้ที่ไหน ดังนั้น สังคมที่ “Clean & Clear”, “Free & Fair” และ “Care & Share” เท่านั้นที่จะเป็นฐานรากของการสร้าง “สังคมที่สามารถ” “สังคมที่มีคุณธรรมจริยธรรม” และ “สังคมแห่งโอกาสที่เท่าเทียม”

การมีหลักคิดที่ถูกต้อง การมีทักษะชีวิต และทักษะการทำงานและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในระดับปัจเจก ควบคู่ไปกับการสร้างสังคมที่สามารถสังคมที่มีคุณธรรมจริยธรรม และสังคมแห่งโอกาสที่เท่าเทียมในระดับมหภาค จะเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้าง “ความเป็นเสรีชน” ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเป็น “พลเมืองที่ตื่นตัว” เกิดเป็น วงจร “ความมั่งคั่งของเรา” ใน “สังคมของเรา” (ดูรูปที่ 34)

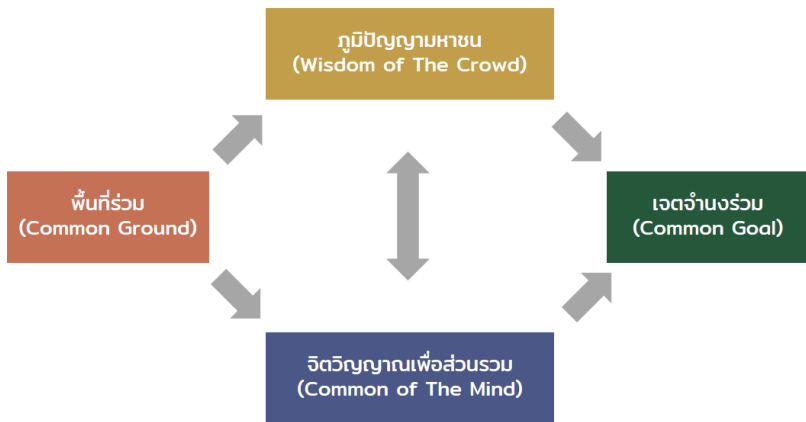

รูปที่ 34 : วงจร “ความมั่งคั่งของเรา”

โดยเป็น “ความมั่งคั่งในนิยามใหม่” ที่แตกต่างไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง ความมั่งคั่งในนิยามเก่าเป็นแนวคิดที่คับแคบ เน้นความมั่งคั่งทางวัตถุ เน้นองค์กรภาคเอกชน เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ เป็น “ความมั่งคั่งของพวกกู” ในทางตรงกันข้าม “ความมั่งคั่งของเรา” ไม่เพียงแต่ครอบคลุมเศรษฐกิจที่ดี สังคมที่ดี สิ่งแวดล้อมที่ดี และคุณภาพมนุษย์ที่ดีเท่านั้น ยังส่งผลให้เกิดการเมืองที่ดีด้วย ทั้งนี้เพราะศูนย์กลาง

การขับเคลื่อนความมั่งคั่ง มิได้จำกัดอยู่ที่ภาครัฐหรือภาคเอกชน แต่อยู่ที่ “ภาคประชาชน” ด้วยการทำให้ประชาชนเป็น “เสรีชน” เป็น “พลเมืองที่ตื่นตัว” เน้นการสร้างสังคมที่ “Clean & Clear”, “Free & Fair” และ “Care & Share” จะเป็นฐานรากสำคัญของการสร้าง “สังคมที่สามารถ” “สังคมคุณธรรมจริยธรรม” และ “สังคมแห่งโอกาสที่เท่าเทียม” ซึ่งเป็น หลักประกันของความเป็นปกติสุขและประโยชน์สุขให้กับประชาชน เป็นสำคัญ

มิเพียงเท่านั้น สังคมที่ “Clean & Clear”, “Free & Fair” และ “Care & Share” จะเป็นการเปิด “พื้นที่ร่วม” และ “เจตจำนงร่วม” ของผู้คน เมื่อพื้นที่ร่วมถูกเปิดและเจตจำนงร่วมถูกกำหนด “ภูมิปัญญา มหาชน” และ “จิตวิญญาณเพื่อส่วนรวม” จากพลเมืองที่ตื่นตัวจะ บังเกิดขึ้น ด้วยพลังของภูมิปัญญามหาชนและจิตวิญญาณเพื่อส่วนรวม ความปรองดองสมานฉันท์ การเกื้อกูลและแบ่งปัน และความสามัคคี รวมพลังก็จะเกิดขึ้นตามมา โอกาสที่จะขับเคลื่อนความสมดุลเพื่อให้เกิด การพัฒนาที่ยั่งยืน พร้อม ๆ กับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยที่ขับเคลื่อน โดยภาคประชาชนอย่างแท้จริง ก็จะมีความเป็นไปได้สูง (ดูรูปที่ 35)

รูปที่ 35 : ผนึกพลังขับเคลื่อน “สังคมของพวกเรา”

ยึดโยงผู้คนในโลกหลังโควิดด้วย “ความไว้นือเชื่อใจ”

สัญญาประชาคมเป็นกฎกติกาที่ร่วมกันจัดทำขึ้นเพื่อยึดโยงผู้คนเข้าด้วยกัน รากฐานของสัญญาประชาคมคือ “ความไว้นือเชื่อใจ” การสร้างความไว้นือเชื่อใจมีเพียงแต่เป็นปฐมบทของการสร้างสังคมที่ “Clean & Clear”, “Free & Fair” และ “Care & Share” ความไว้นือเชื่อใจยังเป็นหัวใจสำคัญในการทำกิจกรรมและธุรกรรมใน “โลกหลังโควิด” เพราะจากการที่มนุษย์มีข้อจำกัดของการใช้เหตุผล (Bounded Rationality) ข้อตกลงหรือสัญญาต่าง ๆ ไม่สามารถครอบคลุมเงื่อนไขสภาพแวดล้อมที่มีทั้งความซับซ้อนและความไม่แน่นอนได้ครบหมดทุกประเด็น ดังนั้น กฎบัญญัติและข้อตกลงบนความไว้นือเชื่อใจจึงมีความสำคัญมากกว่าข้อตกลงที่มีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย

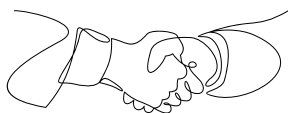
ในโลกหลังโควิด ความไว้นือเชื่อใจจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความเร็วและต้นทุนในการทำธุรกรรมระหว่างกัน ดังที่ Stephen Covey เขียนไว้ใน “The Speed of Trust” ว่า เมื่อระดับของความไว้นือเชื่อใจที่มีต่อกันมากขึ้น ความเร็วในการทำธุรกรรมจะมากขึ้น ในขณะที่ต้นทุนในการทำธุรกรรมจะต่ำลง ในทำนองกลับกัน หากระดับความไว้นือเชื่อใจที่มีต่อกันน้อยลง จะเกิดความล่าช้าในการทำธุรกรรมพร้อม ๆ กับต้นทุนของการมีปฏิสัมพันธ์จะสูงขึ้น

“สังคมของพวกเรา” จะเกิดขึ้นได้ในโลกหลังโควิด จึงอยู่ที่ความไว้นือเชื่อใจระหว่างกัน คุณค่าของตัวบุคคลในโลกหลังโควิดจะอยู่ที่ความน่าเชื่อถือ (Credibility) ที่บุคคลผู้นั้นได้รับจากผู้อื่น ภายใต้ความไม่แน่นอนและความซับซ้อนในโลกหลังโควิด คุณค่าของความสัมพันธ์จะอยู่ที่พฤติกรรมที่คงเส้นคงวา (Consistent Behavior)

ที่สามารถทำนายได้ของผู้คนเป็นสำคัญ ในทำนองเดียวกัน การขับเคลื่อน
ในภารกิจขององค์กรให้บรรลุผล จำเป็นต้องมีความไว้วางใจในองค์กร
ที่สามารถร้อยเรียงกิจกรรมย่อย ๆ จากแต่ละภาคส่วนแต่ละคนเข้าด้วย
กันอย่างกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียว (Alignment) เหมือนกับที่มีผู้กล่าวไว้ว่า
“Unity is One” แต่ “One is not Unity”

ความซับซ้อนและความไม่แน่นอนในโลกหลังโควิด จะทำให้ต้นทุน
การทำธุรกรรมระหว่างกันสูงขึ้น ดังนั้นความมีชื่อเสียงขององค์กร
(Reputation) จึงไม่ได้มีอะไรที่แตกต่างจากความน่าเชื่อถือในระดับ
บุคคล การทำให้เกิดธุรกรรมต่าง ๆ ขึ้น จึงต้องอาศัยความมีชื่อเสียงของ
องค์กรเป็นสำคัญ

หากก้าวเลยออกไปจากธุรกรรม โลกหลังโควิดเต็มไปด้วยโอกาสและ
ความเสี่ยงในหลากหลายรูปแบบ ดังนั้นการทำประโยชน์คืนกลับสู่สังคม
(Social Contribution) ของแต่ละบุคคล ที่มาร่วมรังสรรค์นวัตกรรมและ
สิ่งดี ๆ ให้เกิดขึ้น จึงเป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดความไว้วางใจระหว่างกัน
นำพามาสู่การเกื้อกูลและแบ่งปัน ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของ “สังคม
ของพวกเรา” การทำประโยชน์คืนกลับสู่สังคมจะก่อให้เกิดการปรับ
เปลี่ยนค่านิยมของผู้คนจาก “อัตตานิยม” ที่เน้น “Head & Hands”
มาสู่ค่านิยม “จิตสาธารณะ” ที่เน้น “Heart & Harmony” มากขึ้น

7 พันธสัญญา คำจูน “สังคมของพวกเรา”

สัญญาประชาคมในโลกหลังโควิด จะถูกถอดรหัสออกมาเป็น “7 พันธสัญญา” ซึ่งเป็นฉันทามติของทุกภาคส่วนที่ต้องการเห็น สังคมที่ “Clean & Clear”, “Free & Fair” และ “Care & Share” ภายใต้ “ความไว้น้ำใจเชื่อใจ” ระหว่างกัน (ดูรูปที่ 36)

รูปที่ 36 : 7 พันธสัญญา คำจูน “สังคมของพวกเรา” ในโลกหลังโควิด

พันธสัญญา 7 ประการ ประกอบไปด้วย

- 1) เป็น “สังคมนิติธรรม” ที่ปกครองโดยกฎหมาย (Rule of Law) ที่สมาชิกในสังคมทุกคนจะได้รับความคุ้มครองอย่าง “เท่าเทียมกัน” และในการบังคับใช้กฎหมายก็จะบังคับใช้ให้เสมอเหมือนกัน
- 2) เป็น “สังคมธรรมาธิปไตย” ที่ใช้มาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรม มากกว่าเพียงมาตรฐานทางกฎหมาย
- 3) เป็น “สังคมเปิด” ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงทรัพยากรและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ มุ่งลดทอนความเป็นอภิสิทธิ์ชนในทุกรูปแบบ ไม่ใช่ “สังคมปิด” ที่จำกัดการเข้าถึงทรัพยากรและสิทธิประโยชน์เฉพาะกลุ่มจำเพาะราย

- 4) เป็น “สังคมแห่งโอกาส” ที่ส่งเสริมให้มีการเลื่อนไหลขยับ
ชั้นของผู้คนในสังคม (Social Mobility) อย่างเป็นอิสระ
โดยการขยับ ปรับเปลี่ยนสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม
เป็นไปตามความรู้ ความสามารถ ศักยภาพ บนหลักคิด
ของความเท่าเทียม มากกว่าการเป็นสังคมที่มีการจำแนก
ชนชั้นทางเศรษฐกิจและสังคม ไม่ว่าจะเป็นการจำแนก
โดยนิตินัยหรือพฤตินัย
- 5) เป็น “สังคมเติมพลังประชาชน” ที่เต็มอำนาจ เสริมศักยภาพ
ประชาชน เปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน
มากกว่าเป็นสังคมที่พึ่งพารัฐ เพื่อปรับเปลี่ยนพลเมือง
ที่เฉื่อยชา เป็นพลเมืองที่ตื่นตัว รongรับการเผชิญกับประเด็น
ท้าทายร่วมกันในโลกหลังโควิด
- 6) เป็น “สังคมแห่งความพอเพียง” ที่ผู้คน เมื่อขาดต้องรู้จักเติม
เมื่อพอต้องรู้จักหยุด และเมื่อเกินต้องรู้จักปัน สังคมแห่งความ
พอเพียงเป็นฐานรากของการสร้างสังคมที่เกื้อกูลและแบ่งปัน
- 7) เป็น “สังคมพหุวัฒนธรรม” ที่ยอมรับและเคารพความหลากหลาย
หลายของชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ คุณค่า และความเชื่อที่แตกต่าง
ควบคู่ไปกับการเป็น “สังคมพหุพลเมือง” ที่ประชาชน
มีหลากหลายบทบาทหน้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทบาท
หน้าที่ของการเป็นพลเมืองชาติและการเป็นพลเมืองโลก

ด้วย “7 พันธสัญญา” นี้เท่านั้น จึงจะสามารถลบล้าง “7 ทรบาป
เชิงนโยบาย” และเป็นหลักประกันในการก้าวสู่การสร้าง “สังคมของ
พวกเรา” ได้อย่างเป็นรูปธรรม

โลกเปลี่ยน คนปรับ
บททวนวาระประเทศไทย
เตรียมพร้อมสู่
โลกหลังโควิด

บททวนวาระประเทศไทย เตรียมพร้อมสู่โลกหลังโควิด

เมื่อโลกเปลี่ยน ไทยต้องปรับ “การเปลี่ยนแปลง” อาจจะเป็นความจริงแท้สิ่งเดียวที่เหลืออยู่ใน “โลกหลังโควิด” ประเด็นจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าพวกเรามีความมุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลง (Willing to Change) หรือไม่เท่านั้น แต่ที่มามีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันก็คือ พวกเรามีความสามารถที่จะขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Ability to Change) ในโลกหลังโควิดมากน้อยเพียงใด

อาจถึงเวลาที่ต้องมาทบทวนว่า “ยุทธศาสตร์ชาติ” และ “วาระการปฏิรูปประเทศ” ที่มีอยู่นั้น ยังสามารถตอบโจทย์โลกหลังโควิดได้มากน้อยเพียงใด

พลวัตโลกหลังโควิด จะนำมาซึ่งชุดของวิกฤต ภัยคุกคาม และความเสี่ยงชุดใหม่ พร้อม ๆ กับชุดของโอกาสชุดใหม่ด้วยเช่นเดียวกัน เพื่อให้รับมือกับ “การปรับโครงสร้างโลก” ครั้งใหญ่นี้ พวกเราจำเป็นต้องเร่งทบทวน “กระบวนทัศน์การพัฒนา” ที่มีอยู่เดิม ที่มีลักษณะ “กึ่งสูงกึ่งดิบ” ระหว่างการพัฒนาที่มุ่งสู่ความทันสมัย กับการพัฒนาที่มุ่งสู่ความยั่งยืน โควิด-19 ทำให้เราต้องปรับสู่กระบวนทัศน์การพัฒนาที่มุ่งสู่ความยั่งยืนอย่างจริงจัง โดยมีทิศทางเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนขึ้น และมีวาระขับเคลื่อนการปฏิรูปที่เป็นรูปธรรมและมุ่งผลสัมฤทธิ์มากขึ้น

อาจถึงเวลาที่ต้องถอดรหัสกระบวนทัศน์การพัฒนาสู่ความยั่งยืนผ่านกลไก “7 ขยับปรับเปลี่ยนโลก” และใช้ “7 ขยับปรับเปลี่ยนโลก” เป็นแนวทางในการทบทวนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้วยการร่วมกำหนด “พิมพ์เขียวยุทธศาสตร์ประเทศไทย” ชุดใหม่ ที่สอดคล้องกับเงื่อนไขและพลวัตของโลกหลังโควิด เป็นพิมพ์เขียวที่ก้าวข้ามความคิดที่เอา “ประเทศไทยเป็นศูนย์กลาง” ไปเป็นความคิดที่เอา “โลกเป็นศูนย์กลาง” รวมทั้งการก้าวข้ามความคิดของการสร้างเพียง “พลเมืองชาติ” ไปเป็นความคิดของการสร้าง “คนไทยที่เป็นพลเมืองโลก” ด้วยในขณะเดียวกัน

พร้อม ๆ กันนั้น ต้องเป็นพิมพ์เขียวที่มี “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นรากฐานที่แผ่ขยายไปทั่วทุกอณูของยุทธศาสตร์และวาระการปฏิรูป ไม่ใช่เพียงแต่อ้างอิงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบ “ผิวเผิน” โดยไม่มีการตกลึกทางความคิดที่เพียงพอ หรือเป็นพิมพ์เขียวยุทธศาสตร์ที่เป็นเพียง “ชุดขายฝัน” ที่ดูดี แต่ไม่สามารถแปลงไปสู่การปฏิบัติที่มุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม

พวกเราต้องการพิมพ์เขียวยุทธศาสตร์ที่ตอบโจทย์ “การเตรียมคนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์” ในโลกหลังโควิด เป็นพิมพ์เขียวยุทธศาสตร์ที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมรังสรรค์ เพื่อก่อให้เกิดการผนึกกำลังของ “ภูมิปัญญามหาชน” และ “จิตวิญญาณเพื่อส่วนรวม” นำพาไปสู่การสร้าง “สังคมของพวกเรา” อย่างแท้จริง

“พิมพ์เขียวยุทธศาสตร์ประเทศไทย” ชุดใหม่ต้องตั้งอยู่บนแนวทางสำคัญ 3 ประการดังต่อไปนี้

- 1) สร้างความเข้มแข็งจากภายใน เชื่อมไทยสู่ประชาคมโลก
- 2) เดินหน้าไปด้วยกัน ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง
- 3) น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

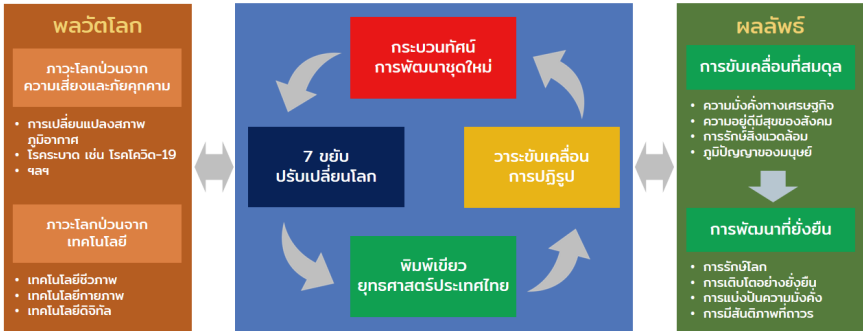
เพื่อตอบโจทย์แนวทางสำคัญ 3 ประการดังกล่าว ประเทศไทยต้อง “ปรับสมดุลเชิงโครงสร้าง” (Systemic Rebalance) ใน 4 มิติสำคัญ

- **ปรับสมดุลระหว่างรัฐกับชาติ (Regimental Rebalance)**
เพื่อให้การพัฒนาของรัฐผ่านกระบวนการพัฒนาระบบราชการ และการพัฒนาชาติผ่านกระบวนการพัฒนาระบบประชาธิปไตยไปในทิศทางเดียวกัน
- **ปรับสมดุลในการพัฒนา (Developmental Rebalance)**
จากการเน้นการสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว เป็นการสร้างความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และภูมิปัญญามนุษย์

- **ปรับสมดุลในการปกครอง (Governmental Rebalance)** ให้เกิดสังคมที่ Clean & Clear, Free & Fair และ Care & Share บนความไว้วางใจกัน เพื่อเปลี่ยนจาก “สังคมของพวกกู” เป็น “สังคมของพวกเรา” และ
- **ปรับสมดุลเชิงวัฒนธรรม (Cultural Rebalance)** เพื่อรองรับ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งวัฒนธรรมสากล วัฒนธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น และวัฒนธรรมในโลกเสมือน

การปรับสมดุลเชิงโครงสร้างใน “พิมพ์เขียวยุทธศาสตร์ประเทศไทย” ชุดใหม่ จะนำมาสู่การกำกับ “วาระปฏิรูปประเทศไทย” อย่างเป็นทางการในฐานะรูปธรรม ในห้วงหลายปีที่ผ่านมา เราพยายามขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ แม้จะเริ่มเห็นความคืบหน้าในระดับหนึ่ง แต่ต้องยอมรับว่าหนทางของการปฏิรูปประเทศยังอีกยาวไกล การเผชิญกับแรงกดดันจากภายนอกและแรงปะทุจากภายใน ทำให้ประเทศไทยอยู่ในภาวะเสี่ยง ผู้นำประเทศจะต้องมีความมุ่งมั่นและใช้ความกล้าหาญในการตัดสินใจ ขับเคลื่อน “การปฏิรูปเชิงโครงสร้าง” อย่างเป็นทางการและจริงจัง หากดำเนินการสำเร็จจะถือเป็นการปฏิรูปประเทศครั้งใหญ่ครั้งที่ 2 ต่อจากการปฏิรูปเชิงโครงสร้างครั้งใหญ่ในสมัยสั้นเกล้ารัชกาลที่ 5

ที่สำคัญ ปรุหมบทของการปฏิรูปต้องเริ่มต้นในใจคน โดยตระหนักว่า ไม่ปรับไม่รอด ไม่เปลี่ยนไม่ได้ การเปลี่ยนแปลงจึงต้องเริ่มต้นจาก “การปฏิรูปจากภายใน” (Reform from Within) ในตัวคนไทย ด้วยการปลุก “จิตวิญญาณการปฏิรูป” (Reform Spirit) ให้เกิดขึ้น หากขาด ซึ่งจิตวิญญาณการปฏิรูป โอกาสที่จะเรียกหาภูมิปัญญามหาชนและ จิตวิญญาณเพื่อส่วนรวม เพื่อสานพลังขับเคลื่อนการปฏิรูปเชิงโครงสร้าง ของประเทศก็เป็นไปได้ยาก (ดูรูปที่ 37)

รูปที่ 37 : วาระขับเคลื่อนประเทศไทย เตรียมพร้อมสู่โลกหลังโควิด

แนวทางการขับเคลื่อนประเทศในโลกหลังโควิด จะต้องเน้น การผลักดันยุทธศาสตร์เชิงปฏิบัติ (Strategic Pragmatism) เน้น การขับเคลื่อนการปฏิรูปเชิงระบบ (Systemic Reform) เน้นการ สร้างขีดความสามารถในการจัดการวิกฤตเชิงรุก (Preventive Crisis Responding Capability) และเน้นการเติมเต็มศักยภาพและ การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Empowerment & Engagement) เป็นสำคัญ

ในโลกหลังโควิด พิมพ์เขียวยุทธศาสตร์และวาระขับเคลื่อนการ ปฏิรูปประเทศไทย จะต้องตอบโจทย์ “การขับเคลื่อนที่สมดุล” ที่นำพา ไปสู่ “การพัฒนาที่ยั่งยืน”

คำตอบมีอยู่แล้วใน “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

เสียงสะท้อน
จาก
คนรุ่นใหม่

เสียงสะท้อนจาก ชานนก์ เรื่องกฤตยา

ผมมีโอกาสได้พบปะพูดคุยกับ ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ หลายครั้ง ท่านเป็นนักคิดที่สำคัญท่านหนึ่ง โดยเฉพาะในมุมมองที่มีความก้าวล้ำ นำสมัยกับบริบทต่างๆ

ผลงานหนังสือ “โลกเปลี่ยน คนปรับ” เล่มนี้เป็นเสมือนแสงที่ส่องนำทางในความมืดภายใต้วิกฤตโควิด-19 มุมมองของท่านที่ใช้วิกฤตเป็นโอกาสในการปรับเปลี่ยนทั้งด้านธุรกิจ สังคม การศึกษา โดยเริ่มจากการปรับเปลี่ยน mindset ของมนุษย์เป็นเสมือน wind of change ที่จะนำพาความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน

ผมเชื่อว่าตั้งแต่มนุษย์เกิดขึ้นเมื่อ 300,000 ปีที่แล้ว ก็ต้องเผชิญกับวิกฤตและการเปลี่ยนแปลงมากมาย แต่บรรพบุรุษของเราก็สามารถเอาชีวิตรอดมาได้ด้วยการปรับตัวให้เหมาะสม ซึ่งครั้งนี้ก็เช่นกัน ถึงเวลาที่พวกเราต้องใช้สติและปัญญาในการปรับตัวให้รอดพ้นจากวิกฤตโควิด-19 ไปด้วยกันครับ

ชานนก์ เรื่องกฤตยา

ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร
บริษัท อนันดา ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด (มหาชน)

เสียงสะท้อนจาก ดร.ณัฐชา กวีแสงสกุลไทย

ท่ามกลางวิกฤตโรคระบาด COVID-19 พวกเราหลายคนมีคำถามในใจมากมายเกี่ยวกับ ก้าวต่อไปของประเทศและอารยธรรมมนุษยชาติ หรืออาจกล่าวได้ว่า “โลกหลัง COVID-19” มีความน่าสะพรึงกลัวกว่า “โลกในยุค COVID-19” แม้ว่าเราจะไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าการแพร่ระบาดจะสิ้นสุดลงเมื่อใด

ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ เขียนหนังสือเล่มนี้เพื่อเตือนสติพวกเราทุกคนเกี่ยวกับการตื่นตระหนกและความกลัวซึ่งแม้จะเป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ที่ย่อมรักและหวงแหนในชีวิตของตนเอง แต่หนังสือเล่มนี้กำลังบอกกับพวกเราว่า “โลกหลัง COVID-19” จะเป็นเช่นไรล้วนขึ้นอยู่กับพวกเราทุกคนที่จะต้องร่วมกันฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อสร้าง “อนาคต” ที่พึงประสงค์ มีความยั่งยืนทั้งในเชิงสังคมและสิ่งแวดล้อม และไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง

และสิ่งที่ ดร.สุวิทย์ กล่าวถึงในหนังสือเล่มนี้ซึ่งข้าพเจ้าคิดว่าสำคัญมากสำหรับการสร้าง “อนาคต” ของไทยในโลกหลังยุค COVID-19 คือ การสร้าง “คน” ให้ “รักที่จะเรียนรู้” “เรียนรู้ที่จะรอด” และ “เรียนรู้ที่จะรัก” ถือเป็นภารกิจโฉมหน้าของระบบการศึกษาไทย จากเดิมที่มุ่งเน้นใช้ “การกีดกันจากภายนอก” ให้ผู้เรียนปรารถนาที่จะเรียน ไปเป็นการเรียนรู้ที่ “ระเบิดจากภายใน” คือ ให้ผู้เรียนค้นคว้าหา “สิ่งมหัศจรรย์ภายใน” ของตนเอง

หนังสือที่ ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ ได้ประพันธ์ขึ้นเพื่อเฉลิมฉลองเนื่องในวาระครบรอบ 1 ปีในการก่อตั้งกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม จึงเหมาะสมและเท่าทันสถานการณ์ ถือได้ว่าเป็นการเปิดศักราชใหม่แห่งการศึกษาไทย โดยเฉพาะในระดับมหาวิทยาลัย

ณัฐชา กวีแสงสกุลไทย

รองอธิการบดีกำกับดูแลด้านพัฒนางานใหม่และการนวัตกรรม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เสียงสะท้อนจาก พระเตชินทร์ อินุกเตโซ

ในทางพุทธศาสนาท่านได้อธิบายคุณลักษณะของบัณฑิตไว้อย่างหนึ่งว่า “บัณฑิตย่อมเป็นผู้ไม่แสดงอาการขึ้นๆ ลงๆ” คำว่า ขึ้นๆ ลงๆ ในที่นี้หมายความว่า เมื่อชีวิตประสบสุขหรือทุกข์ ก็สามารถครองตนรู้เท่าทันความสมหวังหรือผิดหวังนั้น ไม่แสดงอาการขึ้นลงจนเสียปกติภาวะ แต่สามารถพิจารณาสภาวการณ์ตามความเป็นจริงอย่างมีสติจนเกิดปัญญาขึ้นได้

โควิด-19 ในครั้งนี้ คงมิใช่ของขวัญจากธรรมชาติ เพราะผลกระทบที่เกิดขึ้นมากมายอย่างที่เรารู้จักว่า “ได้ไม่คุ้มเสีย” นั่นคือ ไม่เกิดขึ้นคงจะดีกว่า แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้วมีเพียงผู้เป็นบัณฑิตที่จะเห็นโอกาสในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง ไม่เพียงมุ่งแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าแต่วางรากฐานสำคัญเชิงโครงสร้างและเตรียมทรัพยากรมนุษย์ให้พร้อม กับโลกในอนาคตที่ไม่แน่นอนและมีพลวัตมากกว่ายุคใดๆ

แนวทางที่ท่านรัฐมนตรีได้เสนอแนะจึงแสดงให้เห็นคุณลักษณะของบัณฑิต พิจารณาโอกาสในวิกฤตที่จะช่วยให้มนุษย์มีความสุขอย่างสมดุล ทั้งทางโลกและทางธรรม ด้วยการค้นหาสาเหตุของปัญหาและการพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหาย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของคุณธรรมและความรู้ ไม่มีใครทราบแน่ชัดว่าโลกหลังโควิด-19 จะเป็นเช่นไร จะสงบสุขโดยพลันหรือมีวิกฤตใหญ่ยิ่งกว่านี้ คงไม่สำคัญเท่ากับการเตรียมตัวแต่วันนี้ให้พร้อมและรู้เท่าทันอยู่เสมอ

พระเตชินทร์ อินุกเตโซ
พฤษภาคม 2563

เสียงสะท้อนจาก ดร.กวีดา กมลเวชช

“โลกเปลี่ยน คนปรับ : หลุดจากกับดัก ขยับสู่ความยั่งยืน” ของ ดร. สุวิทย์ เมษินทรีย์ ไม่ใช่แค่หนังสือวิชาการหรือเรื่องเล่าที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ความปั่นป่วน (Disruption) ที่กระทบต่อการพัฒนาฐานรากของสังคมหนึ่งๆ หรือประเทศหนึ่งแบบที่เราสามารถหาอ่านได้ทั่วไป แต่เป็นการรวบรวมเรื่องราวความเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาที่บิดเบี้ยวในระยะเวลาที่ผ่านมาในแต่ละช่วง กับ การเผชิญหน้าวิกฤตการณ์ที่ส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน จากสังคมหนึ่งสู่สังคมหนึ่ง จนกลายเป็นผลกระทบและความเดือดร้อนทั่วโลก สะท้อนให้เห็นถึงความประมาทของ “คน” ในทุกบทบาทของสังคม ที่ไม่เคยคำนึงถึงฉกัทัศน์ที่ไม่พึงประสงค์ อันเกิดจากฐานการพัฒนาที่ไม่เข้าใจความไม่สมดุลของธรรมชาติและทรัพยากร ทำให้เกิดความเสื่อมในสามมิติ คือ ความชะงักงันและถอยหลังอันเป็นผลจากการพัฒนาที่ไม่สมดุล ความเหลื่อมล้ำในสังคมจากการใช้ทรัพยากรที่ไม่มีคุณภาพ และการขาดหายไปซึ่งความเข้าอกเข้าใจและเกื้อกูลกันในฐานะสมาชิกของสังคมร่วมกัน

อาจสามารถกล่าวได้ว่า ดร. สุวิทย์ สวมบทบาทในฐานะนักปฏิบัติ
วิชาการ (Pracademia) ได้นำสนใจผ่านหนังสือเล่มนี้ ซึ่งถือได้ว่า
มีเนื้อหาของการนำเอาวิธีคิดแบบนักบริหารความเสี่ยง มากำกับ
ฉกัทัศน์ในการพัฒนาให้หวนกลับมาทำความเข้าใจเสียใหม่ว่า จากนั้นไป
การเดินทางของสังคมและรัฐชาติใด คือการเดินทางของ “คน” ในสังคม
นั้นๆ ที่มีความมั่นคงในการใช้ชีวิตด้วยความสามารถและปัญญาต่อพื้นที่
ชีวิตของตน พร้อมทั้งทำความเข้าใจว่า “เรา” นั้นหมายถึงสัมพันธภาพ
ของทุกคนในทุกสังคม ที่มากเกินไปกว่าคำว่า “เราเป็นคนของสังคมไหน”
จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ จะเป็นจุดเริ่มต้นของการ
กระซกสติ และปรับแก้ หรืออาจจะถึงกับ “รื้อ” ยุทธศาสตร์ชาติ
ที่เคยมองการพัฒนาแคบ ลืมคนทุกคนไปบางช่วงขณะ และไม่เคยคิดว่า
ฉกัทัศน์ที่ไม่พึงประสงค์ในวันข้างหน้า นั้น ทำให้วันนี้ต้องเปลี่ยนวิธีคิด
และลงมือทำการพัฒนาไปเช่นไร

กวีดา กมลาเวชช

คณบดี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เสียงสะท้อนจาก ดร.ธรรณ รังนกาวาสวัสดิ์

โลกเปลี่ยนคนปรับ

จุดขยับประเทศไทยไปสู่สิ่งดีงาม

“โลกเปลี่ยน” เป็นกระแสที่เชื่อมร่วมกันของคนทั้งโลกว่า หลังจากเราหลงอยู่ในเศรษฐกิจมายาและการพัฒนาที่มองเห็นค่าเพียงเงินทอง เรามาถึงจุดที่ตาเริ่มใสกระจ่าง

คนรุ่นใหม่เริ่มเตือนคนรุ่นเก่าว่าบางอย่างอาจผิดพลาด บางอย่างที่เป็นแบบแผนปฏิบัติตามๆ กันมา กำลังนำพามนุษย์ไปสู่อนาคตไม่สดใส

“คนปรับ” เป็นหนทางสู่การแก้ไข ทำให้อะไรให้ดีกว่าเดิม มองโลกให้กว้างกว่าเดิม เข้าใจธรรมชาติและความจริงแห่งการดำรงชีวิต

“จุดขยับ” คือจังหวะดีที่สุด เมื่อโลกกำลังรีเซ็ตตัวเองจากภัยโควิด สถานการณ์ที่ไม่เคยมีใครคิดมาก่อนว่าจะเกิด และทำให้ทุกอย่างต้องขยับเร็วกว่าที่พวกเราเคยคาด

ประเทศไทยอันเป็นที่รักของเรา กำลังอยู่บนจุดนี้ และจุดนี้เองที่จะชี้แนะว่า เราจะไปสู่อนาคตแบบไหน

ในฐานะคนที่เชื่อมาตลอดว่าหนังสือคือแรงบันดาลใจ คือถนนหนทางที่ช่วยนำพาเราไป ช่วยปลอบใจและกระซิบส่งเสียงเชียร์ในทุกก้าวเดิน

ผมยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ท่านสุวิทย์ตั้งใจเขียนหนังสือเล่มนี้มาให้คนไทยอ่าน ให้ไตร่ตรองจ้องมองตัวเองอีกครั้ง

และให้เราตั้งคำถามกับตัวเองว่าเราจะก้าวต่อไปไหม จะปรับตัวเพื่ออนาคตของเราและลูกเราไหม หรือยินดีจะอยู่กับที่และทำตาปริบๆ มองชาติอื่นเดินไปข้างหน้า สร้างอนาคตอันล้ำหลังให้คนไทยรุ่นต่อไป

ผมเชื่อว่าทุกคนตอบตัวเองได้ และอยากให้กำลังใจว่า จากสถานการณ์โควิดในไทยเทียบกับในโลก เรากำลังอยู่บนจุดขยับที่ได้เปรียบ

เราเรียนรู้เรื่องดีๆ มากมาย เรารู้ซึ่งถึงศักยภาพที่ไม่เคยมีใครคิดมาก่อนว่าคนไทยทำได้

เรากำลังมีกำลังใจอันใหญ่หลวงที่จะก้าวไปข้างหน้า ผมเชื่อว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นหนึ่งในแรงผลักดันที่ทำให้กำลังใจอันใหญ่หลวงของคนไทยไม่เป็นเพียงไฟไหม้ฟาง

แต่จะก่อเกิดเป็นพลังที่นำพาเราหลุดพ้นจากการเดินวนอยู่กับที่

ขอบคุณท่านสุวิทย์ที่เขียนหนังสือเล่มนี้มา และยืนยันว่าจะนำไปใช้สอนนิสิตอย่างแน่นอน เพราะเป็นหนังสือที่ดี สามารถใช้สอนคนได้ สำหรับคนเขียนหนังสือ ผมคิดว่าประโยชน์สั้นๆ แค่นี้คงพอเพียงแล้วที่จะทำให้เราสุขใจ หนังสือที่สามารถใช้สอนคนได้ มันมีประโยชน์จริงๆ ครับ

ธรรณ อารังนาवासวัสดิ์
พฤษภาคม 2563

เสียงสะท้อนจาก ดร.ธวัช เอี่ยมปรีดี

ถ้าใครเคยมีโอกาสรับฟังแนวคิดและนโยบายของท่าน อ. สุวิทย์ เมษินทรีย์ ก็คงจะรู้ว่า ท่านเป็นหนึ่งในพหุสูตของประเทศ ที่นำแนวคิดล้ำสมัย ลึกซึ้ง และเป็น game changer มาใช้ในการทำงานและวางกลยุทธ์อยู่เสมอ หนังสือเรื่อง “โลกเปลี่ยน คนปรับ : หลุดจากกับดัก ขยับสู่ความยั่งยืน” ก็เป็นอีกหนึ่ง “มรดกทางปัญญา” ของท่าน อ. สุวิทย์ ที่เป็นแบบพิมพ์เขียวที่มีค่ามากของประเทศ ซึ่งได้รวบรวมการตกลึกแนวคิดของ อ. สุวิทย์ เอาไว้ เพื่อเป็นเข็มทิศสำหรับการขับเคลื่อนประเทศในทุกๆ มิติ ให้เราสามารถปรับเปลี่ยนจาก “การแข่งขันแบบไร้สมดุล” มาเป็น “การพัฒนาแบบยั่งยืน ร่วมกับธรรมชาติ” อีกทั้งยังสอดคล้องและมีฐานรากมาจาก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ของในหลวงสิ้นเกล้ารัชกาลที่ 9 นั่นเอง

ใครที่อยากรู้ว่า เราควรจะทำอะไร ปรับตัว ปรับใจ ปรับกระบวนการทุกอย่างไว้ เพื่อเปลี่ยนวิกฤตนี้ให้เป็นโอกาส และสามารถใช้ชีวิตได้อย่างเจริญก้าวหน้าและมีความสุข หนังสือเล่มนี้มีคำตอบให้ท่านครับ :)

ธวัช เอี่ยมปรีดี
นักวิจัยศูนย์นาโนเทคโนโลยีแห่งชาติ สวทช.

เสียงสะท้อนจาก นครินทร์ วงกิจไพบูลย์

มีการเปรียบเทียบว่าวิกฤตโควิด-19 เหมือนการทำสงคราม ด้วยเหตุว่าเกิดความสูญเสียขึ้นจำนวนมหาศาล ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ และสังคม

สงครามครั้งนี้ไม่มีคู่ต่อสู้ที่ชัดเจน ไม่มีหัวหน้าใหญ่ ไม่มีข้าศึกที่ต้องสู้รบเพราะศัตรูที่แท้จริงคือไวรัสที่อยู่ข้างในตัวมนุษย์ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือจุดอ่อน ความเปราะบาง และปัญหาที่สะสมมานาน แต่เพิ่งมาเปิดแผลให้ได้เมื่อพบกับโควิด-19

ความเหลื่อมล้ำ การขาดความสามารถในการแข่งขัน การไม่กระจายความเสี่ยง การปรับตัวไม่ทันกับโลกยุค 4.0 และอีกมากมายหลายปัญหาที่ต้องสะสาง

จริงอยู่ที่วิกฤตครั้งนี้คือโอกาสให้เราก้าวต่อไป โอกาสให้เราพลิกเกมจากผู้ตามเป็นผู้นำ และโอกาสให้เราเปลี่ยนเก้าอี้จากคนเสียเปรียบเป็นคนได้เปรียบ แต่ก่อนจะมุ่งไปข้างหน้าเพื่อทะยานหา New Normal ความจริงแล้วเราควรถือโอกาสนี้หันกลับมามองรากของปัญหาเสียก่อนใช่หรือไม่ เราควรทบทวนตัวเองให้ถี่ถ้วนก่อนว่าเราคือใคร มาถึงจุดนี้ได้อย่างไร และถ้าจะก้าวต่อไป เราต้องไม่ลืมทิ้งใครไว้ข้างหลัง... เหมือนกับที่เราลืมมาตลอด

หนังสือ โลกเปลี่ยน คนปรับ นี้ ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ ไม่ได้แค่เขียนเพื่อเป็น ‘กล้องส่องทางไกล’ อย่างเดียว แต่คือ ‘แว่นขยาย’ ที่ส่องกลับมาที่ตัวเราเองเพื่อเตือนสติว่า เรามีอะไรดีกันแน่ เราควรสร้างความเข้มแข็งจากภายในใช่หรือไม่ เราควรเดินทางไปด้วยกันไม่ใช่แข่งขันกันแล้วบดขยี้คนตัวเล็กจนไม่มีที่ยืน และเท้าของเราควรติดดินหนักแน่นในการพัฒนาที่ยั่งยืนมากกว่าการกระโดดตัวลอยแต่ล้มหัวคะมำได้เพียงเสี้ยววินาที

ทุกสงครามในอดีตล้วนแล้วแต่มีผู้ชนะและผู้แพ้ ผู้รอดชีวิตและผู้เสียชีวิต แต่จะเป็นไปได้ไหมที่ในครั้งนี้ ประเทศไทยจะร่วมกันเขียนกติกาใหม่ พลิกกระดานตั้งตัวชีวิตแห่งอนาคตกันใหม่ การแข่งขันยังคงมีอยู่ แต่ยืนอยู่บนพื้นฐานที่ว่า เราต้องเท่าทันโลก และเราต้องเท่าเทียมกัน

นครินทร์ วงกิจโพบูลย์

กรรมการผู้จัดการ

และ: ผู้อำนวยการบริหาร THE STANDARD

เสียงสะท้อนจาก บพมาศ ศิวะกฤษณ์กุล

จากงานเขียนของ ดร. สุวิทย์ ในครั้งนี้ ทำให้เราได้เห็นมุมมองใหม่ที่ลึกซึ้งกว่าเดิม และรับรู้ถึงปัญหาต่าง ๆ ในสังคมว่าส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการที่มนุษย์มองมนุษย์และธรรมชาติอย่างไม่สมดุล วิกฤตโควิดได้มาเขย่าโลก และทำให้เรามองเห็นรากเหง้าของปัญหาต่าง ๆ ชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นโอกาสที่ทุกคนจะหันมาช่วยกันสร้างโลกใหม่ที่ดีและยั่งยืนกว่าเดิม ตลอดจนพัฒนาประเทศ ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ การศึกษา และสังคมอย่างสมดุลและยั่งยืน นับเป็นเนื้อหาที่ควรติดตามอย่างยิ่งค่ะ

บพมาศ ศิวะกฤษณ์กุล

ประธานแมคคินซี แอนด์ คอมพานี (ประเทศไทย) จำกัด

เสียงสะท้อนจาก ดร.พิมพ์รภัช ดุษฎีอิสริยกุล

หากคุณกำลังมีคำถามว่าเราจะอยู่กันอย่างไรรหลังการระบาดของโควิด-19 หนังสือเล่มนี้มีคำตอบให้คุณ โลกเปลี่ยน คนปรับ : หลุดพ้นจากกับดัก ขยับสู่ความยั่งยืน ใช้มุมมองการวิเคราะห์มิติทางสังคม พฤติกรรมของมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในการนำเสนอคำตอบ หนังสือเล่มนี้เป็นคัมภีร์ ฉายแนวทางการเตรียมพร้อมการปรับมุมมอง เปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อการอยู่รอดอย่างยั่งยืนในอนาคต นับเป็นหนังสือที่มี insightful insight บอกกับเราว่า อะไรที่ต้องปรับ อะไรที่ต้องเปลี่ยน

หากใครกำลังมองหาหนังสือที่ให้ความกระจ่างในการวางแผนชีวิต หลังยุคโควิด แนะนำให้อ่านหนังสือเล่มนี้เป็นเล่มแรก เพราะเป็นหนังสือที่ให้ข้อมูลเชิงลึกในมิติทางสังคมได้อย่างดีเลิศ ให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสร้างแรงบันดาลใจในการมองเห็นกันและกัน เห็นอกเห็นใจ และเชื่อใจกันและกัน เพื่อสร้างสังคมที่เกื้อกูลกันอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

ถือเป็นเรื่องน่าชื่นชมและน่ายินดีที่มีการนำเสนอและฉายภาพโลกหลังโควิดที่มีความเกื้อกูลกัน สร้างแรงบันดาลใจ และสร้างความเชื่อมั่นในหมู่มวลมนุษยชาติถูกเผยแพร่ออกไปในวงกว้าง เพราะโควิดได้เปลี่ยนจากสังคมของปัจเจก สู่สังคมของส่วนรวม ในโลกหลังโควิดทางรอดเดียวคือการอยู่รอดร่วมกัน ถ้าเราจะรอด คนอื่นต้องรอด สังคมต้องรอดไปด้วยกัน

พิมพ์รภัช ดุษฎีอิสริยกุล

ผู้จัดการโครงการ มูลนิธิฟรีดริช เนามัน
เพื่อเสรีภาพ ประเทศไทย

เสียงสะท้อนจาก กัญญา ไตรสุริยธรรมา

โลกยุคหลังโควิด นักคิด และ ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์

ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ จัดได้ว่าเป็นนักคิดชั้นนำของไทย และเป็นเพียงไม่กี่คนที่มีโอกาสทำงานเคียงงานเคียงร่วมกับนักคิดชั้นนำของโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักคิดสายบริหารธุรกิจด้านการตลาดอย่างฟิลิป คอตเลอร์ ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งการตลาดสมัยใหม่ คล้ายๆ กับที่ปีเตอร์ ดรักเกอร์ ได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาแห่งวิชาการจัดการ (Management) สมัยใหม่

อาจารย์สุวิทย์จึงมีสถานะคล้ายๆ จิม คอลลินส์ ผู้ที่ได้รับอิทธิพลจากดรักเกอร์เป็นอย่างมาก ในการใช้ศาสตร์แห่งการจัดการสร้างเส้นทางอาชีพให้กับตนเอง จิม คอลลินส์ นั้นเขียนหนังสือดังจากการทำงานวิจัยออกมาหลายเล่ม ทั้ง Built to Last และ Good to Great เพื่อหาคำตอบว่า ทำไมบริษัทใหญ่ๆ ถึงดำเนินกิจการได้ยั่งยืน และที่ยั่งยืนอยู่แล้ว ทำอย่างไรจะยิ่งใหญ่ขึ้นไปได้อีก

หนังสือเหล่านี้ได้รวบรวมหลักการสำคัญเพื่อตอบคำถามใหญ่ที่ใครๆ ก็อยากรู้ทั้งนั้น แถมคำตอบก็ถูกต้องดังตามนิยามของโลกในยุคหนึ่ง

แต่เมื่อโลกเดินทางผ่านยุคเทคโนโลยีพลิกผัน (Disruption) บริษัทที่ผู้คนเคยคิดว่ายิ่งใหญ่เหล่านั้น ก็มีอันต้องล้มหายตายจากไปเป็นจำนวนมาก จนยากที่จะใช้กรอบความคิดเดิมในการอธิบายได้อีกต่อไป

แนวคิดในการบริหารธุรกิจเป็นเช่นไร

แนวคิดในทางการตลาดก็เป็นเช่นนั้น

แนวคิดในการจัดการองค์กรธุรกิจเป็นอย่างไร

แนวคิดในการจัดการบริหารประเทศก็เป็นเช่นนั้น

อาจารย์สุวิทย์ได้ตั้งคำถามสำคัญไว้ในส่วนสุดท้ายของหนังสือว่า “ยุทธศาสตร์ชาติ” และ “วาระการปฏิรูปประเทศ” ที่มีอยู่นั้น ยังสามารถตอบโจทย์โลกยุคหลังโควิดได้มากน้อยเพียงใด

หนังสือเล่มนี้เองก็ช่วยตอบให้แล้วว่า มันไม่น่าจะใช้ได้อีกต่อไป และโลกคงไม่สามารถกลับไปใช้แนวทางเดิม ทฤษฎีเดิม สมมติฐานเดิม อีกต่อไปได้

เราอยู่ในจุดที่ต้องเริ่มต้นคิดใหม่อย่างเป็นระบบในทุกๆ มิติ ว่าจะลิขิตอนาคตของโลกและมนุษยชาติอย่างไร และประเทศไทยก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงความจำเป็นในการขบคิดนั้น

หนังสือเล่มนี้เปรียบเสมือนภาพร่าง (cartoon) ของศิลปินก่อนที่จะลงมือลงสีในภาพเขียนสำคัญชิ้นใหญ่ๆ บางครั้งการได้เห็นภาพร่างเหล่านี้ ก็ช่วยให้เราเข้าใจการทำงานและวิธีการขบคิดของศิลปิน ก่อนจะได้ยลจินงานจริงอันยิ่งใหญ่ ผมขอขอบพระคุณอาจารย์สุวิทย์ที่ได้ช่วยร่างกรอบความคิดขนาดใหญ่ของสิ่งที่สังคมไทยควรจะไปสู่ออนาคตอนาคตนั้นเป็นเส้นทางที่เลี้ยวลด เราจึงต้องการนักคิดมาช่วยกันขบว่าเราจะเดินผ่านความคดเคี้ยวนั้นไปสู่เป้าหมายได้อย่างไร

และหวังใจว่า เมื่ออาจารย์มีเวลาว่างจากภาระงานประจำจะหวนมาจับปากกา พู่กัน เพื่อลงสีสร้างสรรค์งานนี้ให้สมบูรณ์งดงาม เฉกเช่นงานที่อาจารย์เคยรังสรรค์ร่วมกับเหล่าปรมาจารย์ในอดีต

เพราะนี่คืออีกบทบาทหนึ่งที่มีค่า และอาจารย์สุวิทย์มีโอกาสดำเก๋อร่างสร้างมาจนน่าจะถึงเวลาลงมือสร้างสรรค์ใหม่อีกครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกยุคหลังโควิด ซึ่งเราต้องการนักคิดมากกว่ายุคใดๆ

เสียงสะท้อนจาก สมศักดิ์ บุญคำ

กระผมในฐานะผู้ประกอบการกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) ด้านการท่องเที่ยวยั่งยืน รู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสอ่านและเขียนคำนิยมสำหรับหนังสือ “โลกเปลี่ยน คนปรับ : หลุดจากกับดัก ขยับสู่ความยั่งยืน” โดย ดร. สุวิทย์ เมษินทรีย์ และได้มีโอกาสสนับสนุนงานของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

หากผู้อ่านได้อ่านหนังสือเล่มนี้ จะได้เห็นความท้าทายของประเทศและโลกของเราใน 3 มิติ ซึ่งแบ่งเป็นภาพรวมของความพอเพียง การพัฒนาคน และการพัฒนาสังคม ภายใต้สถานการณ์ของโลกก่อนและหลังโควิดไว้อย่างน่าสนใจ

นอกจากการวิเคราะห์สถานการณ์ในเชิงโครงสร้างแล้วในหนังสือเล่มนี้ ยังมีแนวคิดเชิงปรัชญา ข้อเสนอแนะ และแนวทางปฏิบัติที่เป็นประโยชน์กับทุกภาคส่วนในมิติต่างๆ ใน “7 ขยับปรับเปลี่ยนโลก” ที่อยากเชิญชวนให้ทุกท่านได้อ่านผ่านตัวหนังสือไปด้วยกัน โดยมีความมุ่งมั่นเปลี่ยนแปลงสังคมแห่งความทันสมัยไปสู่สังคมแห่งความสมดุลและยั่งยืน ผ่าน 4 ห่วงโซ่คุณค่าที่สำคัญ คือ ศักยภาพและคุณค่าของมนุษย์ ความอยู่ดีมีสุขของผู้คนในสังคม ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และการรักษาสິงแวดล้อมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สมศักดิ์ บุญคำ (ไพ)

Founder and CEO

บริษัท ไทเคิล อีโวลด์ จำกัด

10 พฤษภาคม 2563

เสียงสะท้อนจาก สรวิศ ไพบูลย์รัตนาก

“มุมมองที่เปิดกว้าง มองอย่างรอบด้าน
นำไปสู่ฐานวิธีคิดใหม่
โดยวัฒนธรรมของสังคมโลกที่เปลี่ยนไป
สู่ความยั่งยืนของมนุษยชาติ”

คำทรงคุณค่าเหล่านี้ ท่านจะได้ค้นหาเพิ่มเติมในหนังสือเล่มนี้

สรวิศ ไพบูลย์รัตนาก
ผู้ก่อตั้ง Saturday School Foundation

“ก่อนถึงปลายทาง
ขอให้ได้ลุถึงภายในตน
ซึ่งพระองค์ผู้ทรงเป็นสรรพสิ่ง
ละเปลือกนอก
ลอยล่องไปกับฝูงชน
บนกระแสชะตากรรมและความผันแปร”

“Before the end of my journey
may I reach within myself
the one which is the all,
leaving the outer shell
to float away with the drifting multitude
upon the current of chance and change.”

*From “Fireflies”
Rabindranath Tagore*

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation

กระทรวงแห่งโอกาส
กระทรวงแห่งปัญญา
กระทรวงแห่งอนาคต

